

F 400 (2)

Térkép

A könyvtáros

1963. ÉVI JANUÁR HÓ / TIZENHARMADIK ÉVFOLYAM

1

TARTALOM

Oldal

A pártkongresszus után (Kondor Istvánné, Dr. Nagy János, Simay Norbert)	1
DR. SZIKSZAY DÉNES: Reflektorfényben a tudományos tájékoztatás	5
SIMÓ TIBOR: A Csepel Vas- és Féművek olvasómozgalma (II.)	6
KISFALUDI SÁNDOR: Három könyvbarát tanácskozás — sok tanulság	9
FODOR ANDRÁS: Egy fölmérés tanulságai	11
PAPP ATTILA: A városi könyvtár műszaki könyvvéllátásának problémája Kazincbarcikán	13
HORVÁTH GABRIELLA: A gyermekolvasók megtartásának vizsgálata Pest megyében	14
BODOR FERENCNÉ: Egy szakszervezeti könyvtáros naplójából	17
RÓZSA GYÖRGY—WEGER IMRE: Könyvtári műszaki fejlesztés	19
ARATÓ IGNÁCNÉ: Társadalmi segítők a karcagi olvasótoborzásban	22
Egy érdekes amerikai olvasómozgalom (Z. E.)	23
DR. PODONYI ANDRÁS: A könyvtárosok pótszabadsága	24
Járási könyvtárosok tapasztalateseréje Tatán (sz. f.)	25
KELLNER BÉLA: Egy hasznos tanácsadó	26
TÓTH ANDRÁS: Hűtlen kezelés az Egyetemi Könyvtárban 1807-ben	27
Magasra nőtt a gaz az épülő hadrehegyi művelődési házban (br)	29
Könyvtárosok kis lexikona. VÉRTESY MIKLÓS: Nyomdai sokszorosító eljárások. 2. Mélynyomás	30
A könyvbarát-mozgalom hírei	31

IRODALMI TÁJÉKOZTATÓ

A mezőgazdasági könyvhónap	32
ZOLNAY VILMOS: Negyven éve halt meg Wilhelm Conrad Röntgen	33
NAGY ISTVÁN: Szomszédaink népköltészete	35
A Magyar Nyelv Értelmező Szótára (L. K.)	37
Három kiállítás (B. É.)	38
GERŐ GYULA: Új sportkönyvek	40
Világtörténet tíz kötetben (L. S.)	42
Eseménynaptár	43

Könyvismertetések

Háború vagy béke? (Frank László)	44
„Szocialisták” a szocializmus ellen (Tolnai György)	44
SOMLYÓ ZOLTÁN válogatott versei (Vihar Béla)	45
VERES PÉTER: Olvasónapló (L. K.)	45
GRANASZTÓI PÁL: Liane (-k-)	46
GLADKOV: Cement (Lékay Ottó)	46
ROGER CHATEAUNEU: Acélhárfa (Pomogáts Béla)	47
KAREL KONRÁD: Oszolj! (Szánthó Dénes)	47
VLADIMIR MINÁC: Holtak és élők (Seres József)	48
JERZY ANDRZEJEWSKI: Hamu és gyémánt (L. S.)	48
SZABÓ MAGDA: Születésnap (Bozóky Éva)	49
ÅSTRID LINDGREN: Britta kiönti szívet (Berecz József)	50
G. V. PLEHANOV: Irodalom és esztétika (-cs-)	50
ROGER GARAUDY: Aragon útja (Somlai Aliz)	51
HEGEDŰS ANDRÁS: Gárdonyi, a néptanító (-r)	51
KAREL SCHULZ: Kőbe zárt fájdalom (-o-)	52
NORBERT CASTERET: Harminc év föld alatt (Birkás Géza)	52
KOPLIKNÉ KOVÁCS ÉVA: Pulykatenyésztés (S. Sz. F.)	53
LACZA BÉLA: Lúdtenyésztés (S. Sz. F.)	53
Külföldi tanulmányutak (Jenőfi M. Imre)	53
Útmutató a tanszéki könyvtárak kezelésére (dr. Móra László)	54
Magyar belkereskedelmi szakbibliográfia 1950—1960 (Tuszkau Antónia)	55
NAGY DEZSŐ: A munkásdal és munkásfolklór magyar szakirodalma (-ká-)	55
Hírek	56
Tartalomjegyzék az 1962. évről	I—VIII

Címlapképünk: A Kötési Községi Könyvtárban. (MTI foto, Bereth Ferenc felvétele)

A könyvtáros

XIII. ÉVFOLYAM

1. SZÁM

1963. JANUÁR

A Művelődésügyi Minisztérium lapja. Szerkesztő bizottság: Barabási Rezső, Csöke Anna, Ebergényi Tibor, Gönczi Imre, Katona Jenő (főszerkesztő), Kellner Béla, Kiss István, Kiss Jenő, Kondor Istvánné, Kőhalmi Béla, Páldy Róbert (szerkesztő), Sallai István, Szekeres Pál, Tóth Ferenc, V. Dr. Waldapfel Eszter. — Kiadja a Lapkiadó Vállalat. Felelős kiadó: Sala Sándor, szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, VII., Lenin körút 9/11. Telefon: 221-293. Terjeszti a MAGYAR POSTA

63.1957 Egyetemi Nyomda, Budapest

A PÁRTKONGRESSZUS UTÁN...

KONDOR ISTVÁNNÉ, *a Művelődésügyi Minisztérium Könyvtárosztályának vezetője:*

Az MSZMP VIII. kongresszusát nagy figyelemmel kísérte a könyvtáros közvélemény is. A könyvtárosok örömmel vették tudomásul, hogy a kongresszus hangsúlyozta a kulturális munka jelentőségét, szerepét a szocializmus felépítésében, és megerősítette eddigi művelődéspolitikánk helyességét. Ez vonatkozik a könyvtári munka főirányaira is. A kongresszus nyomán azonban nyilvánvalóvá válik, hogy munkánkat több területen javítani, fejleszteni kell.

Például nagyobb előrelépést kívánunk tenni a szakműveltség terjedésének könyvtári eszközökkel való segítségével. Könyvtáraink ez irányú munkáját országosan és helyileg is jobban össze kell hangolni az ipar, a mezőgazdaság fejlesztésének programjával. *A szakműveltség könyvtári eszközökkel való terjesztése a közművelődési könyvtárak és a szakkönyvtárak közös feladata legyen.*

A közművelődési könyvtárak egyre alkalmasabbak lesznek arra, hogy közvetítsék a nagykönyvtárak szolgáltatásait. Ismertessék meg tehát ezeket a szolgáltatásokat olvasóikkal, s a helyileg jelentkező igényeket továbbítsák az illetékes könyvtárakhoz, adott esetben pedig maguk elégítsék ki az igényeket. A fővárosi nagykönyvtárak, valamint a vidéki egyetemi könyvtárak gazdag állománya *együtt adja* az országban jelentkező tudományos és szakirodalmi igények kielégítésének bázisát. Ezért fokozni kell munkánkat annak érdekében, hogy a tudományos és a szakkönyvtárak munkája *a legszorosabb kapcsolatban legyen a népgazdaság fejlesztésével*, a tudományos kutatással. Ez a kötelezettség megkívánja a könyvtáraktól, hogy szolgáltatásaikat vessék egybe a szakterület szükségleteivel, igényeivel.

A közművelődési könyvtárnak hatóköre kiszélesítésével, nevelőmunkája megjavításával erőteljesebben kell segítenie a *közösségi nevelést*, az új társadalmi élet kialakulását. Az utóbbi egy két esztendőben a könyvtárakból kikölcsozött művek tartalmi megoszlása arról tanúskodik, hogy a könyvtárak nevelőmunkája és az olvasók érdeklődése egyaránt helyes irányban fejlődik. Ezt bizonyítja, hogy a szépirodalomban tovább emelkedett a mai művek aránya és növekedett az új magyar, az újonnan megjelenő szovjet, valamint a népi

demokratikus irodalom forgalma. A világnézeti és politikai szempontból fontos könyvek forgalma is lényegesen emelkedett, de a könyvtárak tartalmi munkájának általános fejlődése ellenére sem lehetünk elégedettek, mert még sok az olyan olvasó, akinek érdeklődése egyoldalú, ízlése elmaradott. Ha a számok mögé nézünk, azt látjuk, hogy sok helyen a legnagyobb forgalmat az alacsonyabb színvonalú művek érik el.

További előrelépést kell tenni a könyvtári munka, az *olvasási mozgalom társadalmi bázisának megteremtése*, kiszélesítése terén is. A szocializmus építésének könyvtári eszközökkel való segítése nélkülözhetetlenné teszi a társadalmi erők bevonását a feladatok megoldásába. Törekedni kell a tömegszervezetek könyvtári aktivistáiból, a *könyvtárak törzsolvasóiból* álló, az olvasási mozgalom helyi bázisát képező társadalmi segítő gárdák létrehozására, melyek a későbbiekben a könyvtárak társadalmi vezetésének eszközévé válhatnak.

A tudományos és a szakkönyvtárak munkáját legjobban talán oly módon lehet az élethez közelebb hozni, hogy állandó és rendszeres *közvéleménykutatást* kell végezni a szolgáltatások felhasználói között. Égetően szükséges az is, hogy az egyes könyvtári hálózatok és könyvtárak mellett megalakuljanak azok a tanácsadó testületek, amelyeknek létrehozását már az 1956-os könyvtári törvény is előírta. Ezek a testületek időközönként megvitathatnák a könyvtári munkát, az éves munkatervet, fejlesztési elgondolásokat, és hangot adnának az olvasók véleményének, illetve a könyvtárakkal szemben támasztott igényeinek.

A könyvtárak előtt álló feladatok megoldásának alapfeltétele a *könyvtárosok* öntudatos, szakszerű és lelkiismeretes *munkája*. Az eddig elért eredmények — amelyekben nagy részük volt a könyvtárosoknak — zálogai a növekvő feladatok teljesítésének is. E feladatok teljesítéséhez azonban még jobban képzett könyvtárosokra van szükség. A könyvtárosok szakképzésének nagy lendületet fog adni a nemrég megjelent 148/1962. (M. M. K. 15.) számú művelődésügyi miniszteri rendelkezés a könyvtári munkakörök képzéséhez kötéséről és a könyvtárosok szakoktatásáról. Az utasítás első ízben szabályozza a valamennyi könyvtárosra érvényes szakmai képzés kötelezettségét, ezáltal véglegesen *szakma rangjára emeli a könyvtárosi tevékenységet*, amelyhez megfelelő végzettség szükséges. Azonban a szakképzési feladatokon kívül ki kell dolgozni a könyvtárosok intézményes és folyamatos továbbképzésének rendszerét is, amely jelenleg még kimunkálatlan.

E néhány feladat sikeres elvégzése bizonyára közelebb visz bennünket célunk megvalósításához: a művelődéspolitikai irányelvek és pártunk kongresszusi útmutatásainak megvalósításához.

DR. NAGY JÁNOS megyei könyvtárigazgató:

A VIII. pártkongresszus irányelveinek, tanácskozásának és határozatainak egyik legmélyebb tanulsága számomra az, hogy a könyvtári nevelési célkitűzéseket csak úgy tudjuk megvalósítani, hatásosabbá tenni, ha munkánkban az eddiginél sokkal erőteljesebben támaszkodunk a társadalom segítségére, ha kifejlesztjük a könyvtári munka társadalmi bázisát.

Ezt a célunkat a könyvbarát-mozgalom útján kívánjuk megközelíteni, erre fordítjuk tehát figyelmünk és szervezői energiánk javarészét.

A könyvbarát-mozgalom célkitűzései közül a legfontosabbnak ítéltük a könyvtári olvasók számának a növelését, mivel Szolnok megyében ezen a területen lemaradás mutatkozik. A tanácsai közművelődési könyvtárak olvasóinak száma 1961. végén 50 054 volt, a lakosság 10,8%-a. Ezzel a teljesítményével Szolnok megye országos viszonylatban az utolsó helyek egyikét foglalta el.

Szerencsére a Szolnok megyei tanácsok segítségével sikerült elmozdítani a holtpontról a könyvtárügyet: a tanácsok értékes támogatást nyújtottak a megye könyvtárainak az új könyvek vásárlására fordított összeg felemelésével, illetve új könyvtárak létesítésével, berendezésével. Könyvvásárlásra költségvetésből 862 600, községfejlesztési alapból 587 000 Ft-ot, utólag pedig költségvetésből 500 000 Ft-ot, a MESZÖV-től 160 000 Ft-ot, tehát összesen 2 109 600 Ft-ot kaptak 1962-ben Szolnok megye könyvtárai. A közelmúltban új helyiségekbe költözött többek között: Kisújszállás, Mezőtúr, Túrkeve, Rákóczifalva, Zagyvarékas, Újszász, Jászládány, Szandaszőlős, Szolnok-Kertváros, Tiszavárkony, Jászboldogháza, Jászfényszaru, Jászsószentgyörgy, Kunmadaras könyvtára.

Szolnok megyében tehát indokolt volt a könyvbarát-mozgalom négy célkitűzése közül a legfontosabbat, a könyvtári olvasók számának növelését kiemelni.

A könyvbarát-bizottság világosan látta, hogy a könyvtári olvasók számának nagyrányú emelését csak társadalmi segítséggel, a könyvtárak támogatásának társadalmi ügygé tételével lehet megoldani. A Magyar Szocialista Munkáspárti kongresszusi tézisei is a társadalmi munkások tömegének bevonására, a könyvtárak mellett működő társadalmi tanácsok megalakítására ösztönözték a bizottságot. A községi könyvbarát-bizottságok módszere az volt, hogy általában 30—40 főnyi társadalmi megbízott gárdával siettek a községben folyó agitációs munka segítségére. A könyvbarát-megbízottak a könyvtár által elkészített olvasóterkép segítségével felkeresték azokat a házakat, ahonnan a községi könyvtárnak még nem volt olvasója. A mintegy két-három hetes agitációs munkát könyvbarát-vasárnap erősítette. A könyvbarát-vasárnap nem jelentette a mozgalom lezárását. Az agitációs gárda munkája folyamatossá vált azért, hogy a legjobbjai a könyvtárak mellett működő társadalmi tanácsokba tömörültek. Az agitáció ez évi eredménye Tiszaigaron 170, Ócsődön 150, Töszegen 113 új olvasó.

A télen Kisújszálláson találkoznak a Szolnok megyében levő járási és városi könyvbarát-bizottságok, valamint a környező megyék könyvbarát-bizottságainak képviselői és tapasztalatcsere értekezleten beszélnek meg a mozgalom problémáit. Ezen az értekezleten a járási és városi könyvbarát-bizottságok új feladatokat kapnak:

a) a megyei könyvbarát-bizottság segítsége nélkül, önállóan szervezzenek agitációs heteket saját területükön;

b) szélesítsék ki a könyvbarát-mozgalmat, kapcsolják össze a József Attila olvasómozgalommal, vonják be a munkába a KISZ-t és a szakszervezeteket is;

c) 1963. év első negyedévének végére érik el azt, hogy az előző évi olvasók nagyobb része beiratkozzék a helybeli könyvtárba;

d) munkájuk tartalmi részében kerüljön előtérbe a mezőgazdasági szakkönyvek propagandája, szakkönyv-ankétok rendezése, a termelőszövetkezeti akadémiai hallgatónak szakkönyvekkel való ellátása.

A megyei könyvbarát-bizottság természetesen továbbra is segítséget nyújt a járási, városi könyvbarát-bizottságoknak munkájukhoz, többek között ajánló bibliográfiák, könyvbarát-újságok kiadásával.

A fiatal könyvbarát-mozgalomnak feltétlenül része van abban, hogy a megye tanácsi könyvtáraiban az olvasók száma 1962. III. negyedének végén meghaladta az 52 000 főt, a tiszafüredi járásban, Kisújszállás és Mezőtúr városban, és a megye számos községében pedig már a lakosság több mint 15%-ára nőtt az olvasótábor.

Így szándékozunk a könyvbarát-mozgalom segítségével társadalmi ügygé tenni az olvasást, és ezzel is követni pártunk kongresszusi útmutatásait.

SIMAY NORBERT szakszervezeti könyvtáros:

A Központi Bizottság kongresszusi beszámolója a művelődéspolitikai feladatait abban összegezte, hogy erőteljesebben kell kibontakoztatnunk a szocialista kultúrát, mint a szocialista társadalom győzelmének egyik legfőbb feltételét. Ebben a törekvésben a közoktatás mellett egyre nagyobb szerepet tölt be az iskolán kívüli népművelés is. Az üzemekben működő közművelődési könyvtárak, a szakszervezeti könyvtárak — mint az iskolán kívüli népművelés szervei — részt vállalnak ennek a megtisztelő és nagyon fontos feladatnak a végrehajtásában. A közvetlen tennivalókat jól ismerjük: jusson el a könyv minél több ember kezébe, emelkedjék olvasóink szakmai és általános műveltsége. Más szóval: növekedjék a könyvtárak hatósugara, azaz egyre több dolgozót vonjanak be olvasóink táborába, másrészt fejlődjék a könyvtárak nevelői munkája.

Nem új követelmények ezek! Mégis hasznos időnként, például nagy országos számvetések idején, mint a VIII. pártkongresszus alkalmával is, újra meg újra megfogalmaznunk a magunk számára e célkitűzéseket. Többek között azért is, mert a változatlan célokat igen sokszor új szervezeti formák, illetve működési feltételek között, új módszerekkel kell elérnünk. Így van ez most is. Az elmúlt egy-két évben a legtöbb területen létrejöttek a szakszervezeti könyvtári hálózatok, mind Budapesten, mind vidéken. Életre hívásuk szükséges és helyes volt: működésük nyomán szakszerűbb, nagyobb hatóerejű eredményesebb könyvtári munka várható. Tevékenységüket azonban még igen sok esetben szűnő lehetetlennek tűnő tárgyi nehézségek akadályozzák. Vannak pl. SZMT központi könyvtárak, amelyek 200-nál több kisebb-nagyobb üzemi könyv-

tárat irányítanak — a legtöbbjük napi járőrföld távolságban van a hálózati központtól — 3 könyvtárossal! Ugyancsak sok esetben megoldhatatlannak tűnik egyes üzemi könyvtárak számára megfelelő helyiség juttatása is a fenntartó üzem érdektelensége folytán. Például a Textiles szakszervezet III. ker. területi könyvtárához — mint hálózati központhoz — tartozó üzemi könyvtárak 40%-a nem rendelkezik saját helyiséggel és ami ezzel egyet jelent, megfelelő raktározási lehetőséggel. Legtöbbjük az üzemi ebédlőben elhelyezett szekrényekben „tárolja” könyveit, de van olyan is, amely az üzemi irodaépület lépcsőfeljárata alatt húzódik meg. Mint említettük a helyiség kérdéséhez kapcsolódik a raktározás megoldásának kérdése is. Van könyvtárunk, amely hovatovább kénytelen lesz visszautasítani az új könyveket, egyszerűen azért, mert nincs hová tennie őket. — Kétségtelen az is, hogy néhány évvel ezelőtt, a hálózati szervezés kezdetének idején úgyszólván valamennyi, hálózatunkhoz csatolt könyvtárban a felsoroltakéhoz hasonló helyzet volt, ma pedig már könyvtáraink 60%-a többé-kevésbé megfelelő helyiséggel rendelkezik. Az eltelt néhány év alatt értünk el tehát eredményeket. Sőt, azt is meg kell állapítanunk, hogy ezek az eredmények a könyvtári hálózat létrejöttének, azaz a kisüzemi könyvtárak magára hagyatottságának, elszigeteltségének felszámolása következtében álltak elő. Mégis azt kell mondanunk, hogy vannak bizonyos megoldásra váró problémák — így a könyvtárak helyiségének kérdése is — amelyek felsőbb szintű, esetleg országos intézkedést igényelnek. Tudomásunk szerint a szakszervezeti könyvtárak működésére vonatkozó szabályok, normák elkészültek, most már csak az van hátra, hogy az egyes üzemeket végső soron irányító szakminisztériumok is megfelelően elősegítsék a gyakorlati megvalósulást. (Mégegyszer visszatérve a helyiség kérdésére: helyszíni tapasztalataink szinte minden esetben azt igazolták, hogy megtalálná minden üzem vezetősége a megoldást, ha nagyon akarná!)

A korszerű olvasószolgálati munka — a könyvtáros nevelői tevékenységének elsődleges érvényesülési területe — ma már egyet jelent a szabadpolcos kölcsönzési rendszerrel. Ehhez pedig — mondjam ne mondjam! — megfelelő helyiség kell. — Vannak azért már itt is eredmények. Mindenekelőtt az, hogy a szakszervezeti könyvtárosok már nem vitatják a szabadpolcos kölcsönzési rendszer előnyeit (L. a *Munka* c. folyóiratban a közelmúltban lezajlott vitát) és ott, ahol a tárgyi feltételek lehetővé teszik, nem haboznak áttérni erre a kölcsönzési rendszerre.

Az új n. tartalmi munkáról a kongresszus ihletése nyomán csak annyit: egyre sokoldalúbbá kell tennünk munkánkat! Ez a követelmény elsősorban azt jelenti, hogy nemcsak a kölcsönző pult mögül, de a könyvtár ajtaján is ki kell lépünk, mégpedig nemcsak a közvetlen könyvtári szervező, illetve propaganda munkával, hanem egyre inkább az üzem kulturális életébe történő bekapcsolódás útján is. Ezen pl. a szocialista brigádok, a József Attila olvasómozgalom kulturális vállalásainak könyvtári segítségét (olvasmányok biztosítása, olvasói tervek, bibliográfiák összeállítás stb.), irodalmi előadások, fejtörők, irodalmi körök stb. szervezését, illetve a szervezésükben való részvételt értjük. De a közvetlen könyvtári szervező és propaganda munkában is egyre inkább teret kell hódítani az új módszereknek, formáknak, mint pl. a szervezésben a könyvtári tanácsoknak, a propaganda munkában a magnetofon szalagra felvett könyvtári híradónak stb.

A feladatok tehát adva vannak, ismertek, és még a felületes és hézagos számba vételük is azt igazolja, hogy a könyvtárak, a könyvtárosok kulturális szervezői, népművelői tevékenysége egyre inkább előtérbe kerül. És ha ez így van — márpedig így van! — akkor a könyvtáros általános műveltségbeli és szakmai képzettségének a korszerű követelményeknek megfelelő szinten kell állnia. Eppen ezért beható és alapos vizsgálódást igényel a szakszervezeti könyvtárosok többségét alkotó társadalmi munkás könyvtárosok képzettségének és főleg továbbképzésének kérdése. Véleményünk szerint mind ez ideig nem foglalkoztak az illetékesek megfelelően ezzel a kérdéssel sem tartalmi (milyen általános műveltségi és könyvtáros ismeretekkel rendelkeznek a társadalmi munkás könyvtáros), sem módszertani (hogyan foglalkozzék a hálózati központ mint módszertani irányító szerv a társadalmi munkás könyvtárosokkal) vonatkozásban.

Összefoglalva: az alapvető tárgyi feltételek mielőbbi megteremtésében, az új módszerek bátor gyakorlati alkalmazásában és végül a könyvtáros szakmai felkészültségének biztosításában látjuk a pártkongresszus által megszabott feladat végrehajtásának legfontosabb tényezőit.

REFLEKTORFÉNYBEN a tudományos tájékoztatás

Figyelemreméltó közlemény jelent meg a Magyar Tudományos Akadémia Irodalmi Tájékoztatójának ez évi 3—4. számában. A cikkben többek között ilyen megállapításokat olvashatunk: az 1950 és 1960 között megjelent természet-tudományos és műszaki publikációk mennyisége nagyobb, mint a korábban megjelent összes szakirodalom. Aki például a kémiai irodalmat akarja figyelemmel kísérni, annak kb. évi 850 000 oldalt kellene végigolvasnia. A műszaki irodalom 1960-ban 60 millió oldalt termelt. Egy ember ezt csak 465 év alatt tudná elolvasni. 1961-ben kb. 150 000 jelentősebb biológiai tárgyú dolgozat jelent meg a világon, s 1970-re ez a szám kb. 250 000-re fog emelkedni.

A felsorolt statisztikai adat —, ha első pillanatra megdöbbenőnek tűnik is — fájdalmasan igaz. Van-e köztünk olyan, aki nem érezte még, hogy szűkebb szakmájának szakirodalmát sem tudja megfelelően figyelemmel kísérni? Bernal professzor szavai találoán jellemzik az egyre általánosabbá váló helyzetet: „Könnyebb ma — egy új tudományos felfedezésre jutni, mint megállapítani, hogy a problémát megoldották-e már.” Némely szakterületen már a közeli évekre jósolják a tudományos irodalom „válságának” időpontját, amikor az irodalom, mind mennyiségben, mind összetettségekben olyan méreteket ér el, hogy csak elektronikus agy lesz képes azt feldolgozni és rendszeresen tárolni.

Közgazdaságilag is igen fontos problémáról van szó. Korunkban, amikor a tudomány szerepe nemcsak romlóan nő, hanem a termelőerők fejlesztésében mind közvetlenebbé is vá-

lik, minden ország hatalmas összegeket fordít tudományos kutatásra. Ez összegek felhasználásának gazdasági hatékonysága azonban erősen csökkenő tendenciát mutat. Amerikai vizsgálatok szerint ennek legfőbb oka az, hogy a már megszerzett ismeretek nehezen hozzáférhetőek, felhasználásuk elégtelen. Az USA kormánya által támogatott kutatásoknak pl. 10—50%-a ismétlés, amint azt utólagos vizsgálatok kiderítették, az 1961. évi kutatásokról.

Sok fölösleges kutatás származik a tudományos publikációk késedelmes megjelenéséből is. A tudományos eredmény megszületésétől számítva legjobb esetben is eltelik másfél-két év, amíg abból dolgozat lesz, s az megjelenik valamelyik folyóiratban vagy referáló lapban. A kérdés másik oldala, hogy pl. a három legnagyobb kémiai referáló lap (a szovjet, az amerikai és a német) évente 120—130 ezer párhuzamos referátumot közöl. S mi lesz 10—20 év múlva?

E kérdések körül a tudományszervezésben érdekelt fórumok körében nemzetközi méretű, élénk eszmecsere folyik. Az Egyesült Államokban a Nemzeti Tudományos Alapítvány támogatásával 1960-ban széleskörű kísérleteket kezdtek a szakirodalom feldolgozását lehetővé tevő gépi analízáló-kódoló-kereső rendszerre. Számos közlemény foglalkozik a tudományos információcsere problémáival is. Ilyen vonatkozásban a legújabb és legérdekesebb kísérleteknek Dubinyin M. M. akadémikus javaslata tekinthető (Vesztnik A. N. Sz. Sz. R., 4. sz. 40—43. o. 1962.)

Mindenekelőtt — állapítja meg Dubinyin — a szerzőknek törekedniük kell vizsgálataik tömör, de minden szükséges részletet tartalmazó összefoglalására. A szerzők dolgozatukat és azok részletes összefoglalását nemzetközileg egységesített szerkesztési elvek szerint készítenék el, s nyújtánák be valamelyik szaklap szerkesztőségéhez. Ha a lap a közlés mellett döntött, a hasábjain való megjelentetés mellett a cikket, az összefoglalást és a kísérlet teljes dokumentációját azonos kódjellel látná el, és haladéktalanul eljuttatná egy nemzetközi regionális tájékoztató szervhez, mely hivatva lenne a beküldött összefoglalások alapján az együttműködésben résztvevő országok szakembereit az újabb tudományos eredményekről tájékoztatni, a dolgozatot a regionális szerv területén elfogadott nyelvre lefordíttatni, korszerű módszerekkel sokszorosíttatni, bibliográfiailag feldolgozni és kívánatra szétküldeni. A regionális szervek egymás közötti cseréje a tudományos információcsere világméretű megoldását tenné lehetővé.

E javaslat megvalósítása felmentené a kutatókat a nagyszámú és soknyelvű szakfolyóirat olvasásának a kényszere alól, amely napjainkban már sem fizikailag, sem gazdaságilag nem oldható meg.

Felmentené az országokat attól, hogy a külföld részére saját, idegen nyelvű szaklapokat (Actákat) szerkesszenek. A tudományos információcsere lényegesen meggyorsítaná, a műszaki színvonalat magas szinten egységesítené és sok más előnnyel is járna.

Dr. Szikszay Dénes

A Csepel Vas- és Fémművek olvasómozgalma (II.)

A Csepel Művek szakszervezeti könyvtárhálózata egy központi és huszonhat fiókkönyvtárból áll. 9 002 beiratkozott olvasója, rendszeres kölcsönzője van. A *könyvtáros* előző számában arra a kérdésre kerestünk választ, hogy kik és milyen mértékben veszik igénybe a könyvtárakat. Most a könyvvállomány összetételéről és gyarapodásáról kívánunk beszámolni továbbá arról, hogyan alakult az olvasók érdeklődése az elmúlt években. A választ statisztikai adatok, könyvtárosokkal és olvasókkal történt beszélgetések, közvéleménykutató lapok és személyes megfigyelések alapján igyekeztünk megfogalmazni.

A könyvvállomány

Egy könyvtár könyvvállománya minden esetben alapvetően meghatározza az olvasók kölcsönzési lehetőségét, hiszen válogatni csak a meglévő anyagból lehet. Ezért a csoportos leltárkönyv megbízható adataiból induljunk ki, s vegyük szemügyre, hogy az elmúlt három évben milyen mértékben és mivel gyarapodott könyvvállományunk. (Az adatok minden esetben január hónapra vonatkoznak. Az ifjúsági könyveket a szépirodalomhoz soroltuk.)

	1959.	1960.	1961.	1962.
Könyvvállomány (kötet)	40 879	48 562	55 142	67 121
Ehéből:				
szépirodalom	27 530	33 761	38 707	47 608
ismeretterjesztő mű	13 349	14 801	16 435	19 513
Az ismeretterjesztő művek aránya	33%	31%	30%	29%

A számokból kitűnik, hogy három év alatt a könyvvállomány 40-ről 67 ezerre, tehát több, mint másfélszeresére nőtt. Ezek szerint az állomány mennyisége és gyarapodásának üteme — különösen 1961-ben — jónak mondható. A szakszervezeti bizottság és a területi bizottság törődik a könyvtárak fejlesztésével: 1962-ben az 1961-esnél is többet költöttek, 1963-ra pedig még nagyobb összeget terveztek könyvvásárlásra.

Azonban nem ilyen kedvező a kép akkor, ha vizsgálódásunkat az ismeretterjesztő művek beszerzésére korlátozzuk. Bár ennek az állománycsoportnak vásárlása is évről évre növekszik, nem lehetünk elégedettek még a mennyiségi gyarapodással sem, hisz az ismeretterjesztő művek aránya a szépirodalomhoz viszonyítva állandóan csökken. Pedig ennek éppen fordítva kellene lennie. A magyarázat abban rejlik, hogy 1961. előtt a szakszervezeti bizottságok a fiókkönyvtárak számára önállóan, a központi könyvtár nélkül vásároltak, s csaknem kizárólag szépirodalmat. Az ismeretterjesztő művek beszerzése 1961-ben azért növekedett, mert a fiókkönyvtárak szerzeményezését is a területi bizottság által irányított központi könyvtár végezte a SZOT által meghatározott irányelvek szellemében.

Érdemes egy pillantást vetni a műszaki és a politikai művek (klasszikus marxista irodalom és társadalomtudományi művek) beszerzésére. Ezek fontosságát, úgy érzem, nem szükséges külön hangsúlyozni.

Érdemes egy pillantást vetni a műszaki és a politikai művek (klasszikus marxista irodalom és társadalomtudományi művek) beszerzésére. Ezek fontosságát, úgy érzem, nem szükséges külön hangsúlyozni.

	1959.	1960.	1961.	1962.
Műszaki kötet-szám	3 770	3 933	4 124	4 663
évi gyarapodás	163	191	538	
A politikai művek kötet-száma	4 046	4 466	5 022	6 912
évi gyarapodás	420	556	1 890	

Itt is megfigyelhető, hogy nagyobb állománygyarapodás a már ismertetett okok miatt csak 1961-ben következett be. A politikai művek beszerzése az előző évi- nek 3,2, a műszaki irodalom beszerzése pedig 2,7-szeresére nőtt.

A kétmilliót is meghaladja az eddigi forgalom

A Vasas Szakszervezetnek a Csepel Vas- és Fémművekben levő könyvtára tizenkétéves múltra tekint vissza. Megnyitásától 1961. végéig 906 635 kölcsönző 2 046 890 kötet könyvet vitt el innen olvasni. Bátran kimondhatjuk, hogy a könyvtárhálózat a szakszervezet tömegkulturális tevékenységének egyik legfontosabb bázisa. Tekintsünk el a tizenkét év vizsgálatától, s csupán az elmúlt néhány év adatait vegyük figyelembe:

	A kölcsönzött kötetek száma		
	a központi könyvtárból	a fiókkönyvtárakból	összesen
1959.	123 505	74 902	198 407
1960.	125 775	98 584	224 359
1961.	127 435*	107 729	235 164

* A XII. hóban a kölcsönzés szünetelt

A forgalom tehát állandóan emelkedik. Évről évre többen és többet olvasnak. Pontos adatunk azonban csak a kölcsönzés számadatairól van. A kiadott könyvek megoszlásáról a fiókkönyvtárak általában nem vezetnek nyilvántartást (munkanaplójukban nem is szerepel ilyen rovat), ezt csak a központi könyvtárban kísérik figyelemmel.

Miből mennyit kölcsönöznek az olvasók?

A következő táblázatban közölt statisztikai adatok a központi könyvtár kölcsönzéseire vonatkoznak.

	1950.	1960.	1961.
A kölcsönzött kötetek száma összesen:	123 505	125 775	127 435
Ebből: szépirodalom ismeretterjesztő	102 939 20 566	102 019 23 756	104 645 22 790
Az ismeretterjesztő művek aránya	18%	19%	18%

A központi könyvtárban kölcsönzött könyvek kötetforgalma nem mutat nagyobb emelkedést. Ez összefügg azzal, hogy az elmúlt években nem nőtt lényegesen az olvasók száma sem. Az ismeretterjesztő művek kölcsönzése az 1959. évhez képest emelkedett, viszont 1961-ben 1960-hoz képest csökkent. (Mindhárom évben 18% körül mozgott.) Figyelemre méltó, hogy az ismeretterjesztő művek csoportján belül erősen visszaesett a műszaki könyvek forgalma: 1959-ben 5129, 1960-ban 4453, 1961-ben pedig már csak 3716 kötetet vittek ki az olvasók. Ez a tény arra figyelmeztet, hogy a közeljövőben tüzetesebben tanulmányozzuk a műszaki könyvek forgalmát és propagandáját a szakszervezeti könyvtárhálózaton kívül a *vállalati műszaki könyvtárak*ban is.

A fiókkönyvtárakról csak megközelítő ismereteink vannak. Az elmúlt két hónapban tíz fiókkönyvtárban gyűjtöttünk adatokat. A megismert adatokat alábbi táblázatunk tünteti fel.

	A kölcsönzött művek közül	
	szépirodalmi mű	ismeretterjesztő mű
1962. szeptember hónapban	84,2%	15,8%
1962. október hónapban	85,1%	14,9%

A fiókkönyvtári hálózatban tehát alacsonyabb az ismeretterjesztő művek forgalma, mint a központi könyvtárban. Ám meg kell jegyezni, hogy a korábbi évek szerzeményezése következtében itt viszonylag kevesebb is az ismeretterjesztő művek száma. Azt sem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy az olvasók száma a fiókkönyvtárakban gyorsan növekedett; a kezdő olvasók pedig eleinte csak szépirodalmat kérnek, és csak bizonyos idő múlva jutnak el oda, hogy a könyvtárosok ajánlására vagy saját érdeklődésükből népszerű tudományos műveket is kölcsönözzenek.

Annyi bizonyos, hogy a könyvvállományon kívül a könyvtáros ajánló tevékenysége a legerősebb tényező, amely eldönti, hogyan alakul az olvasók érdeklődése. Ezt alátámasztja az a megfigyelés is, hogy az olvasók túlnyomó többsége csak általában kér valami „jó olvasnivalót” a könyvtárostól. Például a Vas és Acélöntödék könyvtárát említtem meg. Itt *Németh Alajos* társadalmi könyvtáros egy idő óta rendszeresen számontartja, hogy a kölcsönzés során hány szépirodalmi- és hány ismeretterjesztő művet vittek ki az olvasók. Az elmúlt hat hónapban itt az ismeretterjesztő művek kölcsönzési aránya 20,8% volt. Ez a könyvtár nemcsak a forgalom, hanem a könyvajánlás tekintetében is a legjobbak közé tartozik.

Az olvasók érdeklődésének néhány jellemző vonása

Miről tanúskodnak a jelentések, a könyvtárosok tapasztalatai, a kölcsönzők kártonjai? Elsősorban arról, hogy az olvasók érdeklődése változatosabb, mint 4-5 évvel ezelőtt. Akkor az olvasók tekintélyes része jóformán csak a klasszikusokat akarta olvasni, s bizalmatlanul fogadta az új, ismeretlen magyar írók műveit.

Ma elmondhatjuk, hogy nagy az érdeklődés a napjaink problémáival foglalkozó irodalom iránt. A központi könyvtárban egy hónapos megfigyelés alapján azt állapítottuk meg, hogy a világirodalom klasszikusai után az új magyar irodalmat olvassák a legnagyobb mértékben, és csak ez után következnek a klasszikus magyar írók művei. Jókai vesztett népszerűségéből, és — nem függetlenül napjaink eseményeitől — megnőtt az érdeklődés a mai témájú írások, valamint a fantasztikus regények iránt. Változatlanul sokan keresik az olyan regényeket, amelyek valamilyen formában az érdeklődés homlokterébe kerültek, például film készült belőlük, színdarabként mutatták be stb.

Az ismeretterjesztő művek közül nagyon népszerűek az úrhajózással, csillagászással foglalkozó könyvek, útleírások és életrajzregények, a riport jellegű könyvek és antifasiszta írások. A marxizmus—leninizmus klasszikusai iránti érdeklődés 1962-ben nőtt meg ugrásszerűen, amióta megnyílt a marxizmus—leninizmus esti egyetemének csepei tagozata. A szak-könyvek iránti érdeklődés elsősorban a szeszámgépekre vonatkozik. Népszerű az „Jpari Szakkönyvtár” sorozat, valamint az egyéni érdeklődéssel összefüggő művek, mint az autó- és motorszereléssel, a rádióépítéssel, fényképezéssel foglalkozó művek. Sokan kölcsönzik az „Univerzum” könyveket, az értelmiség körében pedig a „Studium” könyvek népszerűek.

Az olvasók érdeklődését — a központi könyvtár már említett egy hónapos megfigyelése alapján — az alábbi arányok jellemzik:

a világirodalom klasszikusai	22,7%
új magyar szépirodalom	16,8%
klasszikus magyar szépirodalom	14,8%
ismeretterjesztő művek	12,9%
haladó nyugati irodalom	11,5%
szovjet szépirodalom	6,0%
ifjúsági irodalom	5,6%
a népi demokráciák szépirodalma	3,4%
műszaki irodalom	3,2%
politikai irodalom	3,1%

Az olvasói érdeklődés tüzetesebb tanulmányozásának szükségességéről tárgyalt

a könyvtári tanács legutóbbi ülésén, s munkacsoportot alakított ennek még pontosabb felderítésére, hiszen a dolgozók irodalmi érdeklődéséről a fenti adatok ellenére is még csak hiányos képünk van.

Mi a teendőnk?

Az itt elmondottak alapján feladatainkat a következőkben látjuk.

Növelnünk kell a könyvállományt, s ezen belül az ismeretterjesztő művek beszerzését. 1962-höz képest legalább 10%-kal kívánjuk a könyvbeszerzés összegét növelni, s a beszerzésben érvényesíteni kívánjuk a szépirodalom és az ismeretterjesztő művek között a 65:35%-os arányt.

Céltudatosabb könyvtári propagandát kívánunk kifejteni az ismeretterjesztő művek forgalmának megjavítása érdekében. E célból fokozzuk szóbeli és írásos ajánló tevékenységünket, s mind a Központi Könyvtárban, mind a fiókkönyvtárakban szorgalmazzuk a szabadpolcos kölcsönzési rendszer bevezetését.

Kapcsolatot keresünk a vállalati műszaki könyvtárhálózattal, s kidolgozzuk az együttműködés legcélravezetőbb módjait a műszaki propaganda fellendítése érdekében.

Folyamatosan figyelemmel kísérjük az olvasók érdeklődését. A közeljövőben pályázatot kívánunk hirdetni, hogy kinek mi volt a legkedvesebb olvasmánya. Megszervezzük a kölcsönzött könyvek megoszlásának pontos nyilvántartását a fiókkönyvtárakban is; s az olvasók különböző rétegeinek érdeklődését kb. száz olvasójegy figyelemmel kísérése alapján is tanulmányozzuk.

A dolgozók irodalmi igényeinek tanulmányozása érdekében vizsgálódásainkat kiterjesztjük a szakszervezeti könyvtárhálózaton kívül a műszaki könyvtárhálózatra, a pártmunkás könyvtárra, az állami könyvterjesztésre, valamint az irodalmi jellegű rendezvényekre: irodalmi előadásokra, író-olvasó találkozókra és az irodalmi színpad tevékenységére is.

Simó Tibor

A KÖZVÉLEMÉNYKUTATÓ INTÉZET érdekes adatokat hozott nyilvánosságra Franciaországban a lakosság könyvolvasásáról. Arra a kérdésre, miért olvas, a megkérdezettek több mint fele válaszolt, hogy a választást elfeledtető szórakozást keres a könyvekben. 38 százalék olvas azért, hogy kulturális érdeklődését kielégítse, 2,5 százalék esztétikai élvezet céljából. Ennek megfelelően a legnagyobb kereslet a regények, különösen a kalandos és detektívtörténetek, továbbá az érdekes riportok és életrajzi munkák iránt mutatkozik. A legnépszerűbb regények listáján Stendhal Vörös és feketeje vezet.

Három könyvbarát tanácskozás — SOK TANULSÁG

Novemberben három különböző könyvbarát-mozgalmi értekezleten vettünk részt. A Könyvtártudományi és Módszertani Központban 8 megye könyvtárigazgatói és a megyék társadalmi szervezeteinek képviselői számoltak be a mozgalom eredményeiről. Pécsen Baranya megye könyvtárosai és társadalmi megbízottai beszéltek meg a teendőket, Dombóváron pedig járási ankétot rendeztek. Különösen az volt hasznos ezekben a tanácskozásokban, hogy az elhangzottak nagy mértékben megerősítettek néhány, még nem egészen határozott véleményt. Közülük a legfontosabbak az országos nyilvánosság elé kívánkoznak, mert sokban hozzájárulhatnak a mozgalom továbbfejlődéséhez.

1.

A megyei könyvtárigazgatók elmondották, hogy — tömören fogalmazva — a könyvbarát-mozgalom nem eléggé folyamatos. Vannak ünnepnapjai (pl. könyvbarát-napok, különböző egyéb könyvnapok, könyvhetek, könyvhónapok), amikor valóban előtérbe kerül a könyvtárügy, de a „szürke hétköznapokon” szinte alig történik valami. Volt olyan vélemény is, hogy mind a könyvtárosok, mind a társadalmi szervezetek funkcionáriusai körében elég sok a személyi változás, s hogy ezeken a helyeken sokszor majdnem előről kell kezdeni a munkát.

A gond valóban nem lebecsülendő, mert arról van szó, hogy a mozgalom így — nem mozgalom. Szerencsére azonban már arra is vannak módszerek, hogy ezt a bukattót kikerüljük.

Helytelen lenne a könyvbarát-napoktól csodát várni. Semmiképpen sem jelenthetik ezek a mozgalom egyetlen tevékenységét, de megfelelő helyen és időben alkalmazva és beállítva a mozgalom folyamatába, feltétlenül jó eredményekre vezetnek a könyvbarát-napok. Szögezzük le, hogy céljuk a figyelem felkeltése a könyvtár iránt. Ebből következik, hogy 1. ott kell ilyeneket rendezni, ahol gyengén megy a mozgalom (ezután bizonyára nem fordul elő, hogy az adott községben nem tudnak a mozgalomról), 2. megfelelően elő kell készíteni őket (Szolnok megyében pl. a megbízottak hetekig járják a községet, és a könyvbarát-nap ennek a munkának a betetőzése), 3. ki kell használni az ilyen módon felkeltett érdeklődést és a további munkát erre kell alapozni. (Természetes tehát, hogy akik a könyvbarát-napon aláírták a könyvtári belépést, csak akkor lesznek statisztikailag is számontartható olvasók, amikor elmennek a könyvtárba és olvasnak is; követendő az a Somogy megyei gyakorlat, hogy figyelmeztetésképpen megjelölik az új beiratkozottak törzslapját.)

A könyvbarát-nap rendezése sem mindenható csodaszer. Mindig olyan rendezvényt szervezzünk, amilyent a mozgalom helyzete az adott időpontban kíván. A könyvbarát-nap kezdetnek jó, és a fenti elvek szerint alkalmazva hasznos lehet abban, hogy a mozgalom a községekben is életre keljen.

2.

Egy év után kiderült, hogy a társadalmi szervezetek között — és most számításuk közéjük negyedikként a könyvtárakat is — nem mindenütt jó a gyakorlati együttműködés. Kielégítő a tervek elkészítése, a feladatok megbeszélése során, de az érdekelték egy-egy akciót esetleg külön-külön bonyolítanak le, amiből az erők — erkölcsi és anyagi erők — egyesítése helyett párhuzamosság születik. Például a Dombóvári Járási Könyvtár a társadalmi szervek segítségét kéri a mezőgazdasági könyvankét rendezéséhez ahelyett, hogy együtt rendezték volna. De ilyen szemléletet tükrözött és erősített az a módszer is, ahogy Baranyában a megyei ankétot előkészítették: mind a négy partner megyei vezetősége külön-külön kért jelentést a maga járási szervezetétől ahelyett, hogy a járási akcióbizottságok közösen számoltak volna be. Helytelen az a felfogás, mely szerint a könyvbarát-mozgalom irányítója a Hazafias Népfront, tehát minden kezdeményezésnek tőle kell kiindulnia. Nyilvánvaló, hogy a másik két társadalmi szervezetnek ugyanannyi joga és kötelessége van a vezetésben.

Nem győzzük eléggé hangsúlyozni, hogy a munkában való jó együttműködés, az akcióknak nemcsak közös megtervezése, hanem együttes lebonyolítása is, és az összes erkölcsi és anyagi erők állandó összefogása mennyire alapfeltétele annak, hogy a mozgalom valóban társadalmi tevékenységgé fejlődjék, s hogy hatása megsokszorozódjék.

A társadalmi munka a könyvbarát-mozgalom keretében is hat a benne tevékenykedőkre. Csak az állandó együttműködéssel érhető el, hogy pl. a szövetkezeti

könyvterjesztők ne csak a könyvek árusításával törődjenek, hanem az irodalom-propaganda céljait is szolgálják, vagy hogy a Nótanács aktivistáinak ténykedése se merüljön ki csupán a könyvtárak szépítésében.

3.

Az egyik megbeszélésen valaki úgy fogalmazta meg aggodalmát, hogy a könyvbarát-mozgalom a funkcionáriusok mozgalmává válhat. Valóban van ilyen veszély, amely egy bizonyos fokon túl akadályozhatja a társadalmi öntevékenység kifejlődését.

Igen öröndetes, hogy a funkcionáriusok sokhelyütt szívvel-lélekkel foglalkoznak a mozgalommal, s igazán jóleső érzéssel említhetünk sok példát. Valóban a könyvtári munka nagy megbecsülését jelenti, hogy pl. Kisújszálláson az aktivisták útnak indításakor maga a városi párttitkár tartotta az eligazítást, hogy Kapuvárott a párttitkár egymaga harminc új olvasót szervezett a könyvtárba —, hogy — a Békés megyei könyvtárigazgató szerint — a népfront-titkárok meglepően jól ismerik területük könyvtárügyét, — s a helyenként ugrásszerűen megnövekedett könyvvásárlási összegek (pl. Tolna községben a lakosonként 5 Ft, Jászárokszálláson az idei 15 ezer forint helyett 100 ezer forint költségvetési tervezés) sem függetlenek a funkcionáriusok magatartásától, szemléletétől. Azonban a mozgalom tömegbázisának kiszélesítése érdekében mindent meg kell tenni azért, hogy minél több társadalmi munkást lehessen bevonni a mozgalom mindennapi munkájába. Ezt a célt szolgálja Szolnok megyében az a gyakorlat, hogy a könyvbarát-napok előkészítésében 50—60 társadalmi megbízott vesz részt. Somogy megyében — kísérletképpen — összehívják a községi könyvtár olvasóit, s így választják meg az akcióbizottságot. Különösen kiemelendő az a kezdeményezés, hogy Barcon a tsz rendez könyvbarát-napot. Feltétlenül hasznos lesz, ha e kísérletek, kezdeményezések eredményeit, tapasztalatait az ország egyéb vidékein is megismerhetik.

4.

Öröndetes tapasztalat, hogy egyre több helyen kerül előtérbe az ismeretterjesztő irodalom. A Vas megyeiek nem is közvetlen célként fogalmazták meg, hanem jelszót alkottak, mondván: „könyvön keresztül a felnőtt oktatásig”. Úgy gondoljuk, hogy ezt a törekvést erősítenünk kell, s ki kell használnunk minden célravezető módszert. Somogy megyében az a törekvés, hogy a községi könyvtárak egyúttal mezőgazdasági szakkönyvtárak is legyenek. Békés megyében a szocialista brigádoknak a megalakulásakor javasolták, hogy a brigádtagok iratkozzanak be a könyvtárba. Pécsen az a kívánság merült fel, hogy a különböző tanfolyamok hallgatói kaphassanak szakkönyveket a könyvtártól, Szabolcs megyében pedig meg is csinálta a megyei könyvtár, hogy egy országos gyümölcs- és szőlőtermelési ankét tanácskozásai mellé szakkönyvkiállítást és ajánló bibliográfiát készített. Az író-olvasó találkozón kívül egyre több helyen szerveznek mezőgazdasági könyvankétot, vagy könyvismertetést is.

*

Azért írtunk e három megbeszélésről, mert úgy gondoljuk, hogy a felvetődött problémák nemcsak az adott helyen, hanem szerte az országban is felmerülhetnek. Megoldásuk nélkül pedig nem igen fejlődhet a könyvbarát-mozgalom olyan tömegmozgalommá, melynek nemcsak néhány lelkes támogatója, hanem hatalmas tábora van, és melyet nem a kétségtelenül lelkesítő, nagy rendezvények, hanem a céltudatos, kitartó és sokszor talán áldozatos mindennapos munka tart ébren.

Kisfaludi Sándor

LENGYELORSZÁGBAN kérdőíveket bocsátottak ki, hogy megállapítsák, kik az olvasók legkedveltebb regényhősei. A lista élére Sienkiewicz történelmi regényeinek alakjai kerültek. Sok szavazatot nyert Sherlock Holmes, Winnetou, Monte Christo és Jack London kalandos sorsú Martin Edenje is.

*

A SZOVJETUNIÓBAN kiadják a legnagyobb könyvgyűjtemények (a moszkvai Lenin Könyvtár, a leningrádi Szaltikov-Scsedrin Könyvtár stb.) orosz nyelvű állományának összesített katalógusát. A hatvan kötetre tervezett mű tartalmazni fogja a XVIII. század elejétől 1957-ig megjelent orosz könyvek címjegyzékét. Az újabb munkák listáját időről időre pótkötetekben teszik közzé.

Egy fölmérés tanulságai

1962 tavaszán a törzsanyag falusi könyvtárakban elfoglalt arányainak tisztázására országos adatgyűjtést hajtottunk végre. Valamennyi falusi könyvtár megkapta az első három törzsanyagjegyzék összesített címanyagát, s példányonként bejegyezte az állományában található művek számát. A könyvtárak kimutatásait a járásj könyvtárak összesítették és küldték tovább az országos értékelést végző ÁKV Könyvtár-ellátó Osztálynak.

A május végén lezárt összesítőben sajnos csak az adatszolgáltatásnak eleget tevő 97 járás számvetése szerepel, de ez a 85%-os fölmérés is hasznos felvilágosítással szolgál a falusi könyvtárak törzsállomány-helyzetére vonatkozólag.

Megtudtuk például, hogy az 1961. júliusáig törzsanyagnak nyilvánított több mint 1000 műből mindössze 39 fordul elő 2000-nél nagyobb példányszámban. — Tekintve, hogy a jelenleg nyilvántartott tanácsi könyvtárak száma kb. 3300—3400, alig van néhány mű, amely statisztikailag minden falusi könyvtárban megtalálható. Ezek: Defoe Robinson (3328), Gárdonyi: Egri csillagok (4670), Jókai: A köszívű ember fiai (3346), Molnár Ferenc: A Pál utcai fiúk (3901), Móricz Zsigmond: Légy jó mindhalálig (3974).

A kép valamivel előnyösebb, ha a hiányzó 31 járás adataira is gondolunk. Százalékos következtetéssel ez esetben még a következő művekről mondhatjuk, hogy minden falusi könyvtár állományában szerepelnek: *Arany János*: Toldi, *Beecher-Stowe*: Tamás bátya kunyhója, *Benedek Elek*: Világszép Nádszál kisasszony, *Cooper*: A Vadölő, Az Ezeregyéjszaka meséi, *Gárdonyi*: Láthatatlan ember, *Jókai*: És mégis mozog a föld, *Jókai*: Egy magyar nábob, *Jókai*: Fekete gyémántok, *Kipling*: A dzsungel könyve, *Mikszáth*: Különös házasság, *Mikszáth*: A Noszty fiú esete Tóth Marival, *Mikszáth*: Szent Péter esernyője, *Móricz*: Elbeszélések, *Móricz*: Rózsa Sándor, *Petőfi*: Összes versei, *Solohov*: Új barázdát szánt az eke, *Stendhal*: Vörös és fekete, *Verne*: A tizenöt éves kapitány.

Ugyancsak elgondolkoztató tény, hogy a törzsanyagnak minősült könyvekből mintegy 65 mű száznál kevesebb példányban található, tehát gyakorlatilag nincs a falusi könyvtárak állományában. — Ennek oka főként az 1959-es első jegyzékben kereshető, amelybe formai teljesség kedvéért olyan művek is bekerültek, amiket régebben, esetleg 1945 előtt adtak ki. Ezeket a műveket a további jegyzékekből kihagyjuk, más indokolt esetben viszont a könyvek utánnomásának követelésével igyekszünk lehetőséget adni a beszerzésre. Száznál alacsonyabb példányszámban fordulnak elő többek közt az alábbi igen hasznos könyvek: *Aisberg*: Most már értem a televíziót, *Ceram*: A régészet regénye, *Cooper*: A méhvadász, *Ingersoll*: Szigorúan titkos, *Kiss Lajos*: A szegény emberek élete, *Martin du Gard*: Vén Európa, *O. Nagy Gábor*: Mi fán terem? *Péter Rózsa*: Játék a végtelennel, *Zola*: Róma.

A fölmérés adatai híven mutatják, hogy az ismeretterjesztő irodalom, a falun különösen kívánatos mezőgazdasági kiadványok aránylagos beszerzése még jóval elmarad a szépirodalom vagy a gyermek- és ifjúsági művek vásárlása mögött. Jól-lehet a mezőgazdaság szakcsoportja az eddig törzsanyagba jelölt művek 10 %-át teszi ki, a több mint 100 szakkönyvből a falvakban mindössze a következő 8 található ezernél nagyobb példányszámban: *Báldy Bálint*: A baromfi tenyésztése, *Csire Lajos*: Ser-tényesztés, *Fenyves Pál*: A gyümölcsfák ápolása, *Jeszzenszky Árpád*: A gyümölcs-fák metszése; valamint az Oltás, szemzés, dugványozás, *Mohácsy Mátyas*: Gyümölcs-termesztés házi és háztáji kertekben, *Munkaegységkönyv*, *Prohászka Ferenc*: Szőlő és bor.

E tán szomorúnak látszó összkép ellenére az ÁKV Könyvtár-ellátó Osztály évenkénti kimutatásai szemléletesen bizonyítják, hogy 1959 óta mennyit emelkedett bizonyos ismeretterjesztő csoportok (elsősorban éppen a mezőgazdasági irodalom) kereslete.

Az érdekelt könyvtárak eleinte idegenkedtek a központilag jelölt művek beszerzésétől, de azóta mindinkább belátják, hogy az előzetes véleményezés munkájuk megkönnyítésére, tehát érdekükben történik. A jelölések figyelembevételét világosan mutatja a folyamat, ahogy fokozatosan csökken a régebben versenytárs nélkül uralkodó, csak olvasmányosságukkal vonzó, „best-seller” jellegű művek iránti igény.

Amíg a falusi könyvtárak folyamatos, jegyzékekénti vásárlásaiban 1960-ban még csak 20—30%-ban szerepeltek a KMK módszertani osztálya által jelölt művek, az említett tavaszi felmérés többnyire már 35—40, sőt 50%-os arányról tanúskodik.

Fontos eredményként könyvelhető el az is, hogy 1961-ben az „A” és „B” jellel javasolt művek a falusi könyvtárak vásárlásának már 75%-át foglalják magukban. — Végül a falusi könyvtárak könyvbeszerzésének lényeges javulására mutat, hogy néhány megye több százezer forintot, sőt félmilliót is fordít a falun kívánatos legfontosabb művek, tehát a törzsanyag pótlólagos beszerzésére.

Új feladatok

A rendkívüli juttatások áldásai egyúttal figyelmeztetnek a legsürgetőbb teendőkre: szükség volna a törzsanyagból hiányzó művek utólagos újranyomására. Az évenként benyújtott utánnomási javaslatok mellett a régóta ígért könyvtári sorozat kibocsátása is időszerű volna már.

A tulajdonképpeni anyagi probléma azonban nem ott mutatkozik még, hogy lenne miből vásárolni, de nincs mit, mert a továbbfejlesztést egyelőre a falusi könyvtárak korlátozott beszerzési viszonyai nehezítik. Kevés könyvtár tudja megvásárolni az általunk évenként kívánatosnak vélt 150—200 művet. Számításunk szerint egy évi törzsanyag beszerzése — az új kiadásokat, a feltételezhetően már meglévő műveket is leszámítva — 5—6000 forintba kerül. Ekkora költségvetéssel ma még csak a legnagyobb községi könyvtárak rendelkeznek. Azzal is számot kell vetnünk, hogy a falusi könyvtáraink kétharmada még ma is 600 köteten aluli kölcsönzőállomás, a törzsanyag-jegyzék 1000 kötetet meghaladó követelményei, belső arányai bennük csak erős szűkítéssel érvényesek. Helyenként az ellenkező eset is előfordul, hogy tehetősebb községi könyvtárak keveslik a törzsanyagként előírt műveket: igényüket azonban bőven kielégítheti a „B” jelzésű, ajánlott művek gazdag választéka.

Beszélni kell végül a falusi könyvtárak állománygyarapításának elvi irányításával kapcsolatos nehézségekről. A Könyvtárellátó jegyzékein szereplő évi 2400 kiadvány egyenkénti minősítése a Könyvtártudományi és Módszertani Központban ez ideig egyetlen munkatárs felelősségét terhelte, akinek az állománygyarapítás munkakörében még számos egyéb feladatot is el kellett látnia a címjegyzékek szerkesztésétől a kiadási és könyvkiadási javaslatok szervezéséig. Ezt a képtelen helyzetet súlyosbítja, hogy mindössze 1 hét, 10 nap áll rendelkezésére ahhoz, hogy a könyvekről döntés szülessen. Jóllehet a Mezőgazdasági Könyvtár és a módszertani osztály munkatársainak véleménye segítséget jelent, minden könyv alapos mérlegelésére nincs mód, ugyanakkor a kiadók és a KMK közti közvetlen összeköttetés híján a szükséges információkat többnyire személyes utánjárással kell megszerezni.

Többször szóba került már, hogy a könyvek kategorizálásának megkönnyítésére és a szükségszerűen adódó szubjektivitás csökkentése végett létesüljön valamiféle állománygyarapítási tanácsadó bizottság. A könyvek megjelenése és könyvtári fölajánlása közti rövid idő azonban lehetetlenné teszi egy ilyen bizottság összefogását, működtetését, nem beszélve arról, hogy a kritikák és az olvasók tömeges véleménye előtt a kollektív jóslás sem éppen csalahatatlan.

A jelenlegi körülmények közt legbiztonságosabb ellenőrző módszer az évenként lefolytatott utólagos kontroll. A címjegyzékek évi lezárása előtt az összes járási és megyei könyvtár nyilatkozik az elmúlt évi jelölésekről és a beérkező vélemények indokolt esetben módosíthatják a törzsanyagjegyzék végleges címanyagát.

Gondot okoz végül a Könyvtárellátó tájékoztató jegyzékein szereplő jelölések és annotációk ellentmondásos volta is. A kiadók propaganda-szövegeiből a Könyvtárellátóban készült annotációk természetesen nem mindig azonosak a KMK értékkelő döntéseivel.

A probléma megoldására és a folyamatban levő központi könyvajánlás biztonságosabbá tételére a Könyvtártudományi és Módszertani Központ módszertani osztályán önálló irodalompropaganda csoport létesült. A csoport főfeladatának tekinti az állománygyarapító könyvtárosok megfelelő tájékoztatását. A tervek szerint valamennyi törzsanyag jellegű és beszerzésre ajánlott mű nyomdai levonatából a könyvtári szempontokra is figyelmező, értékkelő recenzió készül majd, s az ebből nyert annotációkat a KMK kéthetes periodikában, a művek forgalombakerülésével egyidőben jelentetné meg.

Fodor András

A HASZNOS MULATSÁGOK 1822. évi 13. számában érdekes közleményt olvashatunk az oroszországi könyvtárakról. Eszerint a múlt század elején Moszkvában kilenc, Szentpétervárott hét nyilvános könyvtár működött, s egy-egy más nagyobb városokban is, mint Harkov, Vilna stb. „A Sz. Pétervári Admirális Könyvtárában mintegy 40 000 Kötet ritka Könyv vagyon. Museumában szerfelett sok ritkaságok.”

A városi könyvtár műszaki könyvellátásának problémája

KAZINCBARCIKÁN

Kazincbarcika város területén nincs nyilvános műszaki könyvtár, annak ellenére, hogy a település a szocialista ipar egyik Borsod megyei fellegrája. Ennek a hiánynak az ellensúlyozására a városi könyvtár gondot fordít a szakirodalom tervszerű fejlesztésére is. S ma már olyan állománnyal rendelkezik, hogy szinte külön műszaki könyvtári részleg megnyitására is képes lenne, ha ehhez megfelelő helyiséget kapna.

A könyvtár ilyen törekvéseit alátámasztja az tény is, hogy a fiatal szakmunkások és a műszaki értelmiség nagy része üzemi munkásszállásokon lakik, ezen felül sok olyan fiatal és javakora-beli szakmunkás is igénybe venné a szak-könyvtári szolgáltatásokat, akinek van ugyan lakása, de családi viszonyai az otthoni tanulást lehetetlenné teszik. Sok dolgozótól az üzem vagy vállalat megköveteli a szakmai továbbképzést, sokszor egyetemi szinten is. Mindehhez a városi könyvtárnak nagy példányszámban kellene beszereznie a szakkönyveket. Ha megfelelő olvasóterme lenne, ott az egyetlen példányú műszaki könyveket szabad polcon helyezhetné el, s a beszerezhetetlen szakirodalmat mikrofilmekkel pótolhatná. Az olvasóteremben nemcsak a mikrofilmolvasó gépeknek jutna hely, hanem a rajzasztalokon mindjárt maguk a szükséges vázlatrajzok is elkészülhetnének.

A műszaki igényeket fokozza a város oktatási intézményeinek fejlődése, új iskolák létesítése is. Nagyobb műszaki anyagot kíván a Felsőfokú Vegyipari Gépezeti Technikum és az Irinyi János Vegyipari Technikum diákserege is, amely tudván, hogy a városi könyvtár új alapítású, ott keresi a műszaki anyagot. A városi könyvtár pedig olvasóterem hiányában kénytelen kölcsönözni a legkeresettebb, kis példányszámban meglévő könyveket is, amelyek így havonta legfeljebb csak egy-két diákhoz jutnak el.

A felsőfokú technikum új és szinte évenként gyarapodó vagy más szakot felölelő tagozatai, valamint az újonnan átadásra kerülő újabb és újabb profilú üzemek széles skálájú műszaki dokumentációt kívánnak meg a városi könyvtártól, amely azonban közművelődési könyvtár. Ez a jellege a műszaki könyvellátottsági igények ellenére sem változik.

A városi könyvtár költségvetése tehát nem biztosítja a kazincbarcikai lakosság könyvigényeinek teljes mértékű kielégítését. A városi könyvtár eddig is minden tőle telhető megtett sokrétű feladatának ellátásáért, s munkáját a terület üze-

mei nemcsak erkölcsi, hanem anyagi segítségükkel is méltányolták, látva a könyvtár erőfeszítéseit. Erről tanúskodik a Borsodi Hőerőmű KISZ Bizottságának alábbi levele is. Ez a társadalmi felajánlás a könyvtár számára erkölcsileg legalább olyan nagyértékű és biztató, mint az igazgatói alaplóból történő esetleges készpénz támogatás.

Kedves Elvtársak!

A város területén lakó fiataljaink közül számos olvasója van az Önök könyvtárának. Több beérkező javaslat alapján — amelyek alkalmasak arra, hogy mind a városi könyvtár, mind a Borsodi Hőerőmű KISZ szervezetének munkáját elősegítsék — vetjük fel a közös együttműködés alábbi formáját.

Az üzemi KISZ szervezet a könyvtár továbbfejlesztése céljából vállalja az Önök által előre elkészített terv alapján bizonyos lakatos, asztalos, villanyszerelő és hasonló szakmunkák, valamint gépirői munkák elvégzését a könyvtár részére. Az elvégzendő társadalmi munkákkal szemben mi Önöktől könyvankétók vezetését kérjük, valamint tájékoztatást a könyvtár munkájáról. Általában pedig közvetlen és rendszeres kapcsolatot kívánunk létesíteni önökkel irodalmi és műszaki kérdésekben. Úgy véljük, hogy kezdeményezésünk eredményes lesz.

Válaszukat tisztelettel várjuk.

1962. okt. 19-én

Elvtársi üdvözléssel:

*A Borsodi Hőerőmű KISZ Szervezete,
Kazal József Bogdán Lászlóné
KISZ titkár KISZ kultúrfelelős*

A városi könyvtár tehát reméli, hogy a jelenlegi könyvtárnak használt helyiségekhez, melyben működik, külön lakrészt ad a városi tanács a műszaki részleg céljára. Ebbe az olvasóterembe kerülne a szakirodalom nagy része, mégpedig a kézikönyvek természetesen szabadpolcos állványokra. A műszaki kutatás elősegítésére a szokványos könyvtári berendezéstől eltérően 1—2 rajzasztalt, továbbá legalább 1 db mikrofilm olvasót, ezenkívül néhány kényelmes ülőbútort is kívánatos lenne beállítani, hogy a műszaki olvasóterem az elmélyültebb tanulmányozásra, kutatómunkára, sőt gyakori esetben még egy-egy diplomaterm elkészítésére is alkalmas legyen, mint erre már a Kazincbarcikai Városi Könyvtár közismert nehézségei, rossz helyiségviszonyai ellenére is — volt példa.

Papp Attila

A GYERMEKOLVASÓK MEGTARTÁSÁNAK VIZSGÁLATA PEST MEGYÉBEN

Tartós élményt jelentett-e az olvasás gyermekolvasóinknak? Rászoktatta-e őket a rendszeres olvasásra? Megtalálták-e az utat a felnőttek könyvtáraiba?

E kérdések felvetéséhez olvasószolgálati tapasztalataink és problémáink vezettek. Olvasóinknak fele gyermekolvasó, felnőtt olvasóink többsége viszont 25 éven felüli. Önként adódik a kérdés: hova tűnnek el a gyermekolvasók?

E kérdések tanulmányozására elhatároztuk a mai 17 éves korosztály könyvtárhasználatának vizsgálatát. Ezt a korosztályt az iskolától már bizonyos távolság választja el, de azért tagjai emlékeznek akkor szerzett élményeikre. Kifelé tartanak a serdülő korból. Munkahelyükön pedig már annyi otthonosságra tehetek szert, hogy megtalálják az utat a könyvtárhoz.

A Pest megyei módszertani tanács három helységben: *Szentendrén, Pilisvörösvárott, Csobánkán* és *Bugyi* községben kezdte el a kérdés megvizsgálását. Az el-

sőben járási könyvtár, a másodikban főhivatású könyvtárossal dolgozó községi könyvtár, az utóbbi kettőben pedig községi könyvtár működik. A felmérés módszerül a kérdőíves formát választottuk. Az iskolák anyakönyvből kiírtuk az 1959-ben végzett tanulók névsorát. A névsorban szereplőket személyesen, vagy levéllel kerestük fel.

A négy helyen a korosztályhoz 280 tanuló tartozik, ezek közül 221-en töltötték ki a kérdőíveket.

Az alábbi kérdéseket tettük fel:

Foglalkozása és munkahelyének pontos címe. Tagja-e jelenlegi munkahelyén a könyvtárnak?

Ezen kívül még melyik könyvtárnak tagja?

Általános iskolás korában honnan szerezte be olvasnivaló könyveit? (Iskolai, községi, vagy magán könyvtárból?)

Hány kötet saját könyve van? És családjának?

A gyermekkorban igénybevett könyvtártípusok összefüggése a 17 éves korúak könyvtárhasználatánál

Gyermekkorban igénybevett könyvtár	Az összes %-ában	Könyvtárból 17 éves korban		
		olvas %	ebből	
			munkahelyin %	egyéb könyvtárból %
Iskolai	21,7	28,2	78,5	21,5
Iskolai és magán	4,5	40,0	50,0	50,0
Községi	40,7	66,0	34,0	66,0
Községi és iskolai	10,0	50,0	63,0	26,4
Községi és magán	5,4	33,0	50,0	50,0
Magán	10,5	22,0	80,0	20,0
Nem olvasott	7,2	19,0	88,8	11,2
Összesen:	100,0	41,3	48,2	51,8

A könyvtárhasználók megoszlása foglalkozás szerint

Foglalkozás	Könyvtárból					
	Az összes %-ában	nem olvas	olvas			
			összesen %	munkahelyén	közművelődési könyvtárból	munkahelyén és közművelődési könyvtárban
Munkás	38,8	68,5	31,5	26,9	60,9	12,2
Ipari tanuló	28,8	72,5	27,5	29,4	58,7	11,9
Gimnáziumi tanuló	28,8	30,6	63,5	27,9	44,2	27,9
Paraszt	0,9	0,9	—	—	—	—
Összesen:	100,0	58,7	41,3	25,0	54,5	20,5

A munkahely és a könyvtár használatának összefüggése

Munkahely		Könyvtárból			
Megnevezés	Összesen %	nem olvas	olvas		
			összesen	munkahelyin	egyéb könyvtárból
Helyben	39,5	70,0	30,0	61,0	39,0
Budapesten	50,5	55,3	44,7	36,0	64,0
Egyéb helyen	10,0	36,3	63,7	85,7	14,3

A saját könyvtár és a könyvtárhasználat összefüggése

Megnevezés	Saját könyve van %-nak	Egy főre eső kötet	Kötetek száma					
			1—20 kötet van	21—50 kötet van	50—100 kötet van	101—200 kötet van	201—300 kötet van	500 kötet felett van
% -nak								
Egyéni gyűjtemény esetén								
Könyvtárból olvasó	84,0	43	32,3	45,0	17,0	2,2	3,5	—
Könyvtárból nem olvasó	72,0	34	60,3	21,6	4,3	5,5	1,8	—
Családi gyűjtemény esetén								
Könyvtárból olvasó	66,0	110	31,5	28,5	20,5	10,0	5,9	3,6
Könyvtárból nem olvasó	56,1	85	40,6	30,0	14,0	5,6	5,8	4,0

A statisztikai táblázat önmagáért beszél. Ezért részletesebb magyarázatára nem térünk ki. Ehelyett egy-két összefüggésre hívjuk fel a figyelmet.

Gyermekkorban még nyilvános — iskolai és községi — könyvtárakat látogattak a megkérdezettek 82%-a, ez lecsökkenett 17 éves korban 41%-ra. Különösen erős a csökkenés Szentendrén és Bugyi községben.

A felmérés nem adott közvetlen választ arra, hogy miért nem olvasnak könyvtárból a fiatalok és arra sem, hogy olvasnak-e egyáltalán, ha nem vesznek igénybe könyvtárakat. A fiatalok személyes indoka felbecsülhetetlen értékű volna. Az adatgyűjtők személyes tapasztalata az volt, hogy olvasnak a könyvtárat nem látogató fiatalok is. Olvasmányaikat baráti kölcsönzések útján szerzik be. Mivel közvetlen választ nem kaptunk arra, hogy miért van ez a nagy eltávolodás a könyvtártól, azért először az eddig legtöbbet emlegetett nézetek elemzésével próbáljuk megközelíteni a kérdést.

A leggyakrabban elhangzó indok az, hogy a fiatalok elkerültek a községből, vagy bejáró dolgozók, így idejük nagy részét utazással töltik. Megvizsgáltuk, hogy kik látogatják a könyvtárakat a bejárók, vagy az otthonmaradók? A mérleg a bejárók javára dől el. Megnéztük, hogy a bejárók munkahelyi, vagy lakó-

helyi könyvtárakat vettek-e igénybe. A lakóhelyi, illetve a községi könyvtárak fölénye vitathatatlan a munkahelyivel szemben. Vagyis a budapesti könyvtárakat a bejáró munkások alig látogatják, a látogatók többsége is pilisvörösvári gimnazista. Az a tény, hogy a bejáró munkások és tanulók többsége látogatja a lakóhelyi könyvtárakat, bizonyítja, hogy a bejárás akadályozó volta nem is olyan erős, mint hogy azt hinné véltük.

Az egyéni könyvgyűjteményeknek nagy szerepük van gyermekkorban az olvasási igény felkeltésében. Ez az ifjúkorban még mindig fokozódik, hiszen a baráti kölcsönzések ezekből származnak. Feljegyeztük az ebből a forrásból táplálkozó olvasmányok címeit azoknál a fiataloknál, akik nem olvasnak a könyvtárból. Íme egy kis ízelítő a választékból: A nyikorgó lépcső, Öt koponya, A sivatag kincse, Montana nyeregben, A tollaskívó boszszúja, Pénzhamisítók, Jimmy Dale kalandjai, Sárga vipera, A leláncolt ököl. A válogatott ponyva kollektiót, mint a legnagyobb olvasási élményt sorolták fel. A ponyvairodalom sajátosságait ismerve az a véleményünk, hogy itt az elhúzódo serdülő-kor olvasási igénye jelentkezik. Ezeknek a fiataloknak a saját könyvük is kevesebb, mint a könyvtárból olvasóké, 60%-uknak 20 kötetük sincs. Hasonló a helyzet a „családi könyvállomány” tekintetében is.

Az olvasás szeretete nemcsak a könyvtár látogatásában érvényesül, hanem a saját könyvtár gyűjtésében is. Általában elfogadhatjuk azt, a megállapítást, hogy rendszeres olvasási igényt egyéni gyűjteményekből nem lehet kielégíteni, szükség van a könyvtárak szolgáltatására is. De kiből lesz rendszeres olvasó? Alkat kérdése csupán, vagy lehet azt neveléssel befolyásolni? Ezt a felmérés adataiból csak egy oldalról tudjuk megközelíteni, a nevelés oldaláról. Megvizsgáltuk, hogy honnan olvastak iskolás korban, s milyen könyvtártípusokból?

A gyermekek rendelkezésére álló könyvtárak feladatát röviden így foglalhatjuk össze: az olvasási és tanulási készség segítése, az olvasási igény felkeltése, a könyv szeretetére és megbecsülésére való nevelés. Nem utolsó sorban megtanítani a tanulókat a könyvtár használatára, annak érdekében, hogy az iskola elvégzése után az önművelés egyik forrásként használhassák.

A felmérés szerint a községi könyvtár végezte az alaposabb nevelőmunkát. Azoknak, akik gyermekkorukban innen vették olvasmányukat, 66%-a ma is jár könyvtárba. Ezt bizonyítják Szentendre és Pilisvörösvár részeredményei is. Szentendrán a gyermekeknek csak 21%-a járt a járási könyvtárba, míg Pilisvörösvárott 62%-a a községibe. 17 éves korukban a gyermekek 63—64%-a olvas továbbra is könyvtárból, s ebben Pilisvörösvár jóval nagyobb mértékben részesedik. Pilisvörösváron az összes megkérdezettek 56%-a, Szentendrán pedig csak 29,8%-a olvas könyvtárból. Pilisvörösváron azért volt több gyermekolvasó, mert jobb volt a kapcsolat az iskola és községi könyvtár között.

Az olvasóvá nevelés szerepét az iskolai könyvtár tölti be legkevésbé. A vidéki iskolai könyvtárak helyzetét ismerve, ezen nem is csodálkozhatunk. Kevés a könyvállományuk és nincs helyiségük, s általában az olvasókkal való foglalkozás színvonalát nem lehet a községi könyvtárakéhoz hasonlítani. Szerepet játszik itt még nem egy pedagógusnak az az elavult szemlélete, hogy a gyerekek csak tankönyvekből tanulhatnak.

A felmérés adatai szerint a községi könyvtárak adják a legtöbb „útravalót” vagy inkább alapot a gyermekeknek ahhoz, hogy felnőtt korukban is olvassanak. A községi könyvtárak legfőbb előnye a többi igénybe vett könyvtárral szemben az, hogy jobb a könyvállományuk. A gyermekkönyvek részesedése az összes könyvállományból azonban meg sem kö-

zelíti a felnőttekét. A gyermekolvasók aránya átlag 44%, az ifjúsági könyvállomány pedig az egész állomány 20%-a. Ez abból ered, hogy mi mindig a felnőtt olvasókat tartottuk fontosabbaknak. A közművelődési könyvtár fő feladatául az önművelés támogatását, a felnőtt lakosság ellátását jelöljük meg. Az olvasási igény felkeltését felnőtt korban a népműveléstől, a gyermekkorban pedig az iskolától várjuk. Mivel ezt maradéktalanul nem valósítja meg sem a népművelés, sem az iskola, a feladat oroszlánrésze továbbra is a könyvtáraké marad. A mi munkánkat is megkönnyítené és a felnőtteknek is többet adna, ha a gyermekkorban kezdenénk el az olvasók szervezését.

A gyermekek könyvtári nevelését egyedül sem az iskola, sem a közművelődési könyvtárak nem tudják megvalósítani. Csak a két könyvtárhálózat együttműködése hozhat változást és segítheti a probléma megoldását. Az iskolai és a tanácsai, illetve szakszervezeti közművelődési könyvtárak együttműködése nálunk sem ismeretlen. De szemben a népi demokratikus és nyugati országok gyakorlatával, ez nálunk csak a propaganda terén érvényesül. Az igazi együttműködés alapjává a könyvállomány célszerű összeválogatását kell tenni, hogy a gyermekeket a lehető legjobban lássuk el könyvekkel. Filet francia könyvtáros erről így ír: „*Amlikor a gyermek elhagyja az iskolát, emlékezni fog arra, hogy bár az iskola tanította meg olvasni, a könyveket a könyvtárból kapta és a könyvtár a jövőben is rendelkezésére áll.*” A mi viszonyaink között egyrészt a gyermekeket el kell vinni — a jelenleginél sokkal jobban ellátott — közművelődési könyvtárakba, másrészt a könyveket el kell vinni az iskolába.

A felmérés felhívja figyelmünket a könyvtárakban nem olvasó 58,7% beszerzésének feladatára is. A helyben lakó fiatalok (3. táblázat) nagy százaléka nem olvas. Foglalkozás szerint (2. táblázat) az ipari tanulók és munkások olvasóvá nevelésére kell nagyobb gondot fordítanunk. Ebben a munkahelyi könyvtáraknak kell nagyobb szerepet vállalniuk, hiszen a fiatalokat sokkal hamarabb el lehet érni a munkahelyükön.

A bejárók jobb könyvtári ellátása érdekében célszerű lenne a vonatokon az étkezőkocsik mintájára olvasókocsikat létesíteni a pályaudvarokon és busz megállóknál fiókkönyvtárakat szervezni.

Horváth Gabriella

EGY SZAKSZERVEZETI KÖNYVTÁROS NAPLÓJÁBÓL

— A SZOMBATHELYI ADY ENDRE MÁV MŰVELŐDÉSI OTTHON
KÖNYVBARÁT-KÖRÉNEK MUNKÁJA —

1961. február 9-én harminc fiatal részvételével összejövetelt rendeztünk, ezen megalakítottuk könyvbarát-körünket. A kör naplójának első oldalán a következők olvashatók:

„Elmélyültebben akarunk megismerkedni a könyvekkel, az irodalommal, a művészetekkel, a komoly zenével és a festéssel.” A kör munkájában résztvevő 15—22 éves lányok és fiúk száma egy év elmúltával 30-ról 80 főre emelkedett. Végül kénytelenek voltunk felvételi vizsgát — igen, felvételi vizsgát — tartani az új jelentkezőknek, még hozzá a kör tagjai előtt. Ekkor már nem kellett „agitáció”, dicsőség volt az Ady Könyvbarát-Kör tagjának lenni.

Nézzük tehát, mivel foglalkozott ez a kis család, a maroknyi dolgozó és tanuló fiatal?

Dosztojevszkij volt az első, akivel bővebben foglalkoztunk születésének 140. és halálának 80. évfordulója alkalmából. Az összejövetelt megelőzően megtörtént a szereposztás. Persze nem valamiféle színjátszó csoport utánpótlásaként szerveztük meg a könyvbarát-kört. A mi célunk csupán az volt, hogy a kijelölt 10—15 személy előre felkészüljön, és így tudása legjavát nyújtva ismertethesse a szerző életét, műveit. Például a páratlan szépségű regényt, a Fehér éjszakákat úgy, hogy időnként átadták egymásnak a beszéd fonalát. (Az irodalmi évfordulók kiválasztásához nagy segítséget adott a Könyvtártudományi és Módszertani Központ által kiadott Eseménynapló, melyben havonkénti és naponkénti bontásban megtaláltuk nagyjaink születési, halálozási vagy egyéb dátumait.) A rendezvenyt hanglemezbemutató zárta: Pergolesi munkásságával, ezen belül az Úrhatnám szolgáló c. művével foglalkoztunk.

1961. márciusában irodalmi szellemi bajnokságot rendeztünk. Ekkor már negyven fő jelent meg. A „Humor az irodalomban” műsor következett ezután húsz szereplővel. Hiába mondtam, hogy ne tanulják meg a „szerepeket”, a bemutatón lelkesen mondták könyv nélkül Karinthy, Kolozsvári-Grandpierre humoreszkjeit.

Külön el kell még mondanom az egyes munkákkal megbízott felelősök megválasztásának történetét. Jelszavunk ez volt: Mindenki a tehetségének megfelelő munkát végezze! Egyik fiú, aki középiskolai KISZ-titkár, nálunk is politikai felelős, az ilyen tárgyú megemlékezések előadója lett. Másik hallgatónk több éve jár zeneiskolába, minden vágya, hogy zenetörténész, vagy operaénekes lehessen. Nos, ha ezt az álmát nem is éri el, körünkön belül mindenesetre a zenei tárgyú megmozdulásokat ő irányítja, feláldozva még vadonatúj lemezjátszóját is. Két tagunk kedveli a festészetet. Ők természetesen díszítő munkákat végeznek. De sorolhatnám tovább a szervezőtől a teremberendező feladataig: mindenki vállal valamit, nem felesleges ember. Erre törekszik az ötagú vezetőség is.

A kör naplójában nemcsak szabályszerűen hitelesített jegyzőkönyvek láthatók, hanem mindenhez van illusztráció is. A kíséző szöveget el sem kell olvasni, a képekre nézve szinte megelevenedik a napló: a nyomda-, múzeum-, kőtár-látogatás, a kiállítások, könyvtárlátogatás, a soproni kirándulás, a Storno-ház meglátogatása.

Az egyik rajz Nérót ábrázolja. Ekkor volt a Kosztolányi-est. Aztán: a Téliapó kis ajándékcsoomaggal kedveskedett a kör minden tagjának a klubdelutánon. A rendezvenyt a könyvtárban tartották. A könyvek a máskor csendes polcokon ugyancsak csodálkozhattak, amikor a jazz hangjai megremegették az üvegezett könyvszekrények ablakait, hisz ennyi vidámságot, derüt ritkán láthattak.

1962. év januárjában Hull a hó címmel irodalmi műsor, februárban Puskín írói és költői nagyságának értékelése, majd a Mesesorozat megrendezése dicséri a könyvbarát-kör munkáját. Ezzel kapcsolatban elmondom, hogy a jegyszédőtől a szereplőkig minden munkát fiataljaink láttak el négy vasárnapjukat feláldozva a cél érdekében: hogy programszerűen szórakoztathassuk a klubmekeket. Szabó Magda, Gazdag Erzsébet verseit vetített képek élénkítették. A szünetek sem maradtak kihaszálatlanul: közös társasjáték, zeneszámok szórakoztatták a csöppsegeket. Egyedül ezen a rendezvényen szedtünk belépő díjat, de a bevételt teljes egészében filmkölcsonzésekre fordítottuk.

A könyvtári munkanapló sok dokumentumot őriz a könyvbarát-körrel kapcsolatban. Többek között egy kis hirdetés olvasható benne a következő szöveggel: „Ápr. 19-én d. u. 1/4 órai kezdettel körünk tagjainak egyéni munkáit mutatjuk be, illetve bíráljuk meg.” E rendezvény azért volt érdekes, mert meg akartuk ismerni

a már összeszokott kis közösség minden egyes tagjának teljes érdeklődési körét mintegy cáfolatképpen a manapság oly sokszor hallott véleményre, hogy „a mai fiatalokat csak a szórakozás érdekli. Komoly munkával keveset, vagy egyáltalán nem foglalkozik!” Nos, ez az ellen-demonstráció fényesen sikerült: a felhívásra csaknem negyven pályázat érkezett be. Néhányat megemlítenék: Savaria-tanulmány (terjedelme 30 oldal), több novella, néhány szép vers, kézimunkák, lombfűrész munkák, oroszról, németből készült fordítások, képeslap-, bélyeg stb. gyűjtemények. Ezek mind-mind azt bizonyítják, hogy a mi fiataljainkból nem hiányzik a tehetség és a szorgalom.

A kör tagjai kötelességüknek érzik, hogy a könyvtárban rendszeresen segítsenek. Nem ritkaság manapság sem, hogy a könyvtárban a kölcsönző pult mögött egy-egy könyvbarát áll. Leginkább a kölcsönzési munkákban szeretnek segíteni, mert hiszen itt az emberekkel közvetlenül foglalkozhatnak, meghozza igen udvariasan és kedvesen. Persze miközben tanúságot tesznek széleskörű irodalmi ismereteikről — piruló arccal ismertetve a mű érdekesebb részleteit — a nagy igyekezetben bizony egy-egy könyvben benmarad a könyvkártya, vagy az olvasójegyre a lejárati dátuma helyett a kölcsönzés napja kerül. Ilyenkor a könyvtárosnak igazán „résen kell lennie”, és lassan, türelemmel rászoktatni ifjú segítőt a többirányú figyelem bizony nehéz követelményére.

A segítségadást lehetőségeinkhez mérten értékeltük is, például a könyvbarát-körben és a könyvtárban végzett önzetlen társadalmi munkáért 1962. májusában és októberében 18 tagunkat részesítettük könyvjutalomban.

Végül további tájékoztatás helyett bemutatjuk az újjászervezett kör egész évadra szóló munkatervét, melyet minden tagunk kézhezkapott tagsági igazolvány formájában, elvágandó feladatainak megjelölésével egyetemben.

Bodor Ferencné

<p>Sorszám:</p> <p>A Vasutas Szakszervezet Ady Endre Művelődési Otthonának K Ö N Y V T Á R A Szombathely AZ ADY ENDRE KÖNYVBARÁT-KÖR tagsági igazolványa 1962/63.</p> <p>..... részére</p>
--

MUNKATERV

Évadnyitás

1962. október 18-n du. 16 órai kezdettel.
 (Alakuló gyűlés, vezetőségválasztás, program munk megvitatása, a feladatok megosztása, a társadalmi munkák értékelése, új tagok felvétele.)

November 12-én, hétfőn du. 16 órakor

ISMERKEDJÜNK MEGYÉNK IRODALMAVAL
 Beszélgetés: Tóth Elemér vasi költővel

December 24-én du. 15 óra:

FENYÓFÁCSKA

Ajándékműsor kis gyermekeknek (filmvetítéssel egybekötve).

MESEL: GAZDAG ERZSI.

1963. január 19-én, szombaton 17 órától 21 óráig
 „KÖNYVPARÁDE I.”

Zenés, táncos irodalmi kabaré.
 Közreműködik: a Radnóti Irodalmi Színpad.
 Február-án 16 órától
 ismertetés-ról

Utána a Savaria filmszínházban a
 c. film megtekintése.

Március hónapban:

KÖNYVANKET

(A rendezvényen megvitatásra kerülő művet és időpontot előre közöljük.)

Április hónapban

KÖSZEGI KIRÁNDULÁS

(Városnézés, múzeumlátogatás, természetjárás később meghatározandó időpontban.)

Május hónapban

É V A D Z Á R Á S

(A kör munkájának értékelése)

A próbák időpontja:

Nov:	Febr:
Dec:	Márc:
Jan:	Máj:

Megbízatom az egyes rendezvényekkel kapcsolatban:

PÁRIZSBAN a Les Editions Ouvrières kiadónál sorozatosan jelennek meg egy nagyszabású munkásmozgalmi bibliográfia kötetei. Anyaguk felöleli a szocializmus előfutárainak elméleteire vonatkozó könyvészeti adatokat is (a XVIII. sz. közepétől kezdve), s minden kötet részletes kronológiát tartalmaz. A legterjedelmesebb az oroszországi munkásmozgalmak bibliográfiája, ez egymaga két kötet.

Könyvtári műszaki fejlesztés

— Hollandiai tapasztalatok —

1962. szeptember végén a FID C/3 (osztályozási) bizottságának hágai ülészaka alkalmával e cikk szerzőinek módjuk volt megtekinteni néhány holland könyvtárat és dokumentációs intézményt. Eltekintve attól, hogy Hollandia meglehetősen kívül esett a magyar könyvtárosok által eddig személyesen tanulmányozott országok körén, tehát bármily időbelileg korlátozott tapasztalat általában is érdekes lehet a magyar könyvtárosok számára, a szerzők útjuk során néhány olyan tapasztalatot is szereztek a könyvtári műszaki fejlesztés területén, amelyek különös figyelmet érdemelnek. Az alábbiakban ezekről lesz szó.

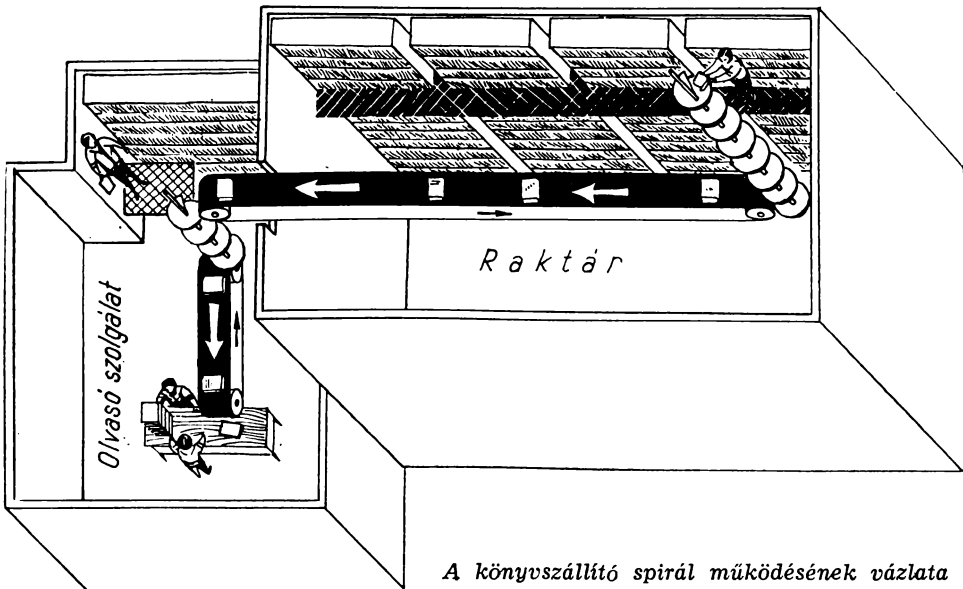
A delfti Műszaki Egyetem Könyvtárában folyó műszaki fejlesztési munkálatokat két körülmény határozza meg. Az első: egy nagyon szép, az ódon városképbe harmonikusan beilleszkedő régi épület az otthona a könyvtárnak, amely csak a külső architektúrát őrízte meg, míg belülről teljesen átalakították. Így tehát bizonyos mértékig az épület eredeti adottságaihoz kellett igazodni e modernizálásban (pl. nem lehetett tömör raktározásra áttérni). A második: a műszaki fejlesztés céltudatosan törekszik a szervezési racionalizálására és a kisgépek alkalmazására, ezért

például a rendkívül költséges elektronikus adattároló és visszakereső gépekre nem terjed ki.

A műszaki fejlesztést, a modernizálást három tagú csoport irányítja (könyvtáros és műszaki szakember egyaránt van a csoportban). A csoport rendelkezésére önálló kísérleti laboratórium áll, ahol a prototípusokat előállítják, illetve kikísérletezik. A könyvtár teljes újjászervezése és korszerűsítése három év alatt fejeződik be.

A kikísérletezett műszaki újítások közül hármat emelünk ki. Mindhárom olvasószolgálati jellegű, nem igényel különösen nagy beruházást, és bevezetésük elsősorban a forgalmasabb könyvtárakban indokolt.

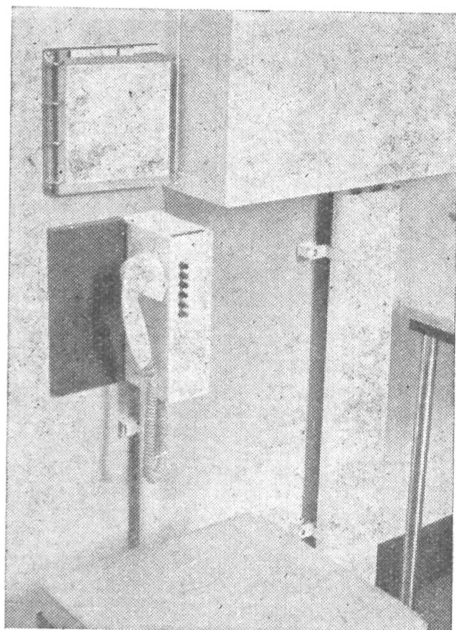
1. A spirál könyvtovábbító a könyvliftet helyettesíti. Műanyaglemezekből készült. A ráhelyezett könyvet saját súlya juttatja le az olvasószolgálat szintjére. Felmerül a kérdés, hogy vajon egy néhány lapos füzet továbbítható-e így. A tervezők azt állítják, hogy ez sem okoz nehézséget. Mindenesetre az ilyen apró nyomtatványokat kosárban lehet a földszintre eljuttatni, mint pl. Angliában csinálják. A könyvek vízszintes mozgását szállítószalag végzi. A spirál és a szállítószalag érdekes párosításával kívánják megoldani az építés alatt álló új raktár és a meglévő olvasószolgálati

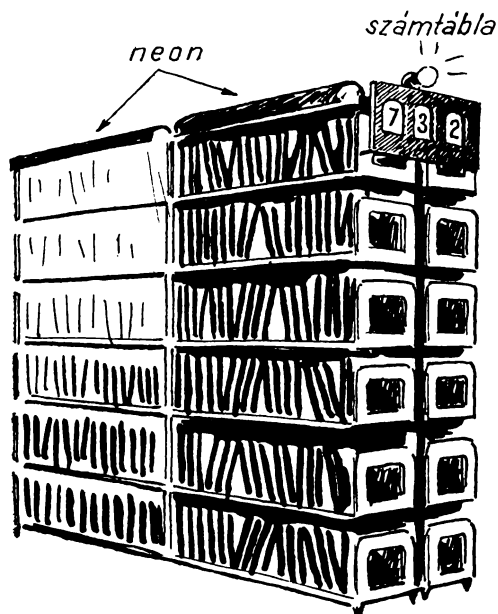
A könyvszállító spirál működésének vázlata

helyiségek kapcsolatát. Itt, mint az ábra is mutatja, az új raktárépület és a régi raktár egy-egy spirállal és szállítószalaggal kapcsolódik össze. A könyv útja a raktárból az olvasószolgálatig jelenleg mintegy 15 perc, a modernizálás teljes befejezése után ezt az időt 5 perc alá kívánják csökkenteni. A spirálberendezésnek már működik a prototípusa.

2. A *bibliofoon* a könyvkérő lapot helyettesíti. A dokumentum hatjegyű raktári számát, amit az olvasó a katalógusból keresett ki, egy automata telefonhoz hasonló készülék számtárcsáján kell le-tárcsáznani. Ennek következtében a raktár megfelelő szintjén annak az utcának a bejárata fölött, amelyben a könyv található, színes villanylámpa gyullad ki. Az utcában viszont a fölött a polc fölött, ahonnan a könyvet le kell emelni, neoncsó világít, vagyis a raktárkezelőt önműködően a megfelelő polchoz vezeti. Hogy a polcon található könyvek közül melyikre van szükség (a raktári szám utolsó 3 jegyét), elektromos szerkezetről olvashatja le a raktárkezelő. Hogy az olvasószolgálat ellenőrizhesse a könyvkérés teljesítését, az olvasószolgálati asztalon elhelyezett készülék szintén mutatja a keresett számot, amit a szolgálattelvő

Az automata reference készülék

könyvtáros feljegyez és ellenőrizni tudja a kérés teljesítését és az ehhez szükséges időt.

3. Az *automata reference készülék* azt a célt szolgálja, hogy a leggyakrabban ismétlődő kérdésekre az olvasó automatikusan kaphasson választ. A falra sze-

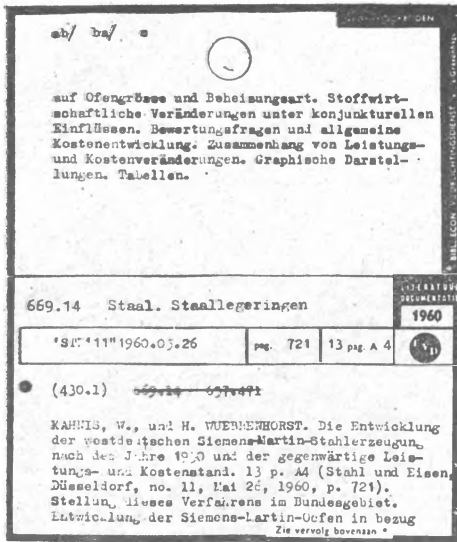
relt készülék hallgatóját leemelve a kérdésre (könyvtárhasználat, a katalógusok és kezelésük módja, kölcsönzés stb.) az olvasó a megfelelő gomb lenyomásával kapja meg a választ, melyet előzőleg hanglemezre rögzítettek. A szóbeli magyarázat szemléltető képekre is utal, amelyek a reference készülék mellett album formájában vannak a falra erősítve. Regisztreres lapszámozásuk egyetlen mozdulattal lehetővé teszi a megfelelő oldal felütését.

A delfti műszaki fejlesztés olvasószolgálati-szervezési irányú, a holland *Gazdasági Minisztérium Könyvtára és Dokumentációs osztálya* elsősorban *feldolgozási és tájékoztatósi* szempontból tanulságos számunkra.

E könyvtár és dokumentációs szolgálata érdekesen példázza, hogy a sokszorosítási technika hogyan hat vissza, illetve hogyan segíti elő a szellemi munka ésszerű megszervezését és tesz lehetővé gyors, gazdaságos szolgáltatásokat.

A könyvtár feldolgozó munkájának sajátossága, hogy *kizárólag annotált címlírások* kerülnek katalógusaiba (könyv, kutatói jelentés, folyóiratcikk stb.), ezáltal azok *reference tájékoztató katalógusokká* válnak.

A katalógus cédulák egyben a *témafigyelési kartotékok* szerepét is betöltik (mintegy 200 bel- és külföldi előfizető kapja a kartotékokat). Ily módon a fel-

Diazokopikus eljárással készített. Katalóguscédula

dolgozási munkában alkalmazott ún. diazokopikus sokszorosítási technika lehetővé teszi az egyszeri, annotált cím-

leírásról tetszés szerinti példányszámú katalóguscédula (témafigyelő kartoték) gyors, gazdaságos előállítását.

A diazokópia, nedves másolási eljárás. A fent említett annotált elsődleges felvételek alapján előre nyomtatott pauszpapír szalagra gépelik a címleírást, szakszót és az annotációt. A csoportosítás lehetőleg a szerint történik, hogy hány példány kell a cédulákból. A példányszám 150 és 200 között mozog, az egyes témák előfizetőinek száma szerint. A pausz-szalag két végét összeragasztják és a másológépbe illesztik. Ugyancsak befűzik a diazovegyülettel fényérzékennyé tett papírt is. A szalag és a papír lassan halad el a megvilágító fényforrás előtt, majd kettéválik: a papír az előhívóba, onnan már megfelelő méretre vágva a szárítódobba kerül; a szalag viszont mindaddig körbe forog, amíg a szükséges példányszám el nem készül.

Az egyszerre több szakba is osztályozott leírásoknál a fejelést egy további pausz-szalag szellemes beillesztésével oldják meg: ezen már csak a másik szak ETO száma és elnevezése szerepel.

A másológép az intézet tervei szerint készült egyedi példány.

Rózsza György—Weger Imre

Törzsgárda emléklap könyvtárosoknak

A tatabányai „József Attila” megyei könyvtár december 3-án ünnepelte alapításának 10. évét. Az ünnepségről azért is érdemes megemlékezni, mert azt mutatta meg, hogy a régebben figyelemre alig méltatott könyvtárügy egy-egy területen ma már mennyire közüggé vált a könyvtárosok kitartó, szolid munkája nyomán. Az ünnepségen képviseltette magát a Művelődésügyi Minisztérium, a Megyei Pártbizottság, a Hazafias Népfőnt, a megyei és a városi tanács. Az ünnepség hangulata, az ott elhangzott beszédek mind azt mutatták, hogy a könyvtár csak úgy tudja betölteni hivatását, ha munkáját szorosan egybefűzi a tanácsok, a társadalmi szervek munkájával és a népművelés egyéb területein végzett munkával. Ez az egybeforrottság nemcsak a megyei könyvtárra, hanem irányítása nyomán a megye összes könyvtárára jellemző.

Nagy Lajos, a megyei tanács művelődési osztályvezetője ünnepi beszédében megemlékezett a megyei könyvtár eddig végzett munkájáról, a megyei hálózat fejlődéséről. A könyvtár ebben a megyé-

ben mindinkább társadalmi ügyé kezd válni, s ez a mintakönyvtárak, azaz a korszerű falusi könyvtárak gyors ütemű létrehozásában is meglátszik.

A megye tanácsi könyvtáraiban hatan már tíz éve, 23-an pedig több mint öt éve könyvtárosok. Munkájuk megbecsülését mutatja, hogy közülük 14-en kaptak „Szocialista Kultúraért” kitüntetést.

Kiss István, a megyei tanács elnökhelyettese jutalmakat osztott ki, majd a megyében több mint öt éve dolgozó főfoglalkozású és társadalmi munkás könyvtárosoknak törzsgárda emléklapokat adott át.

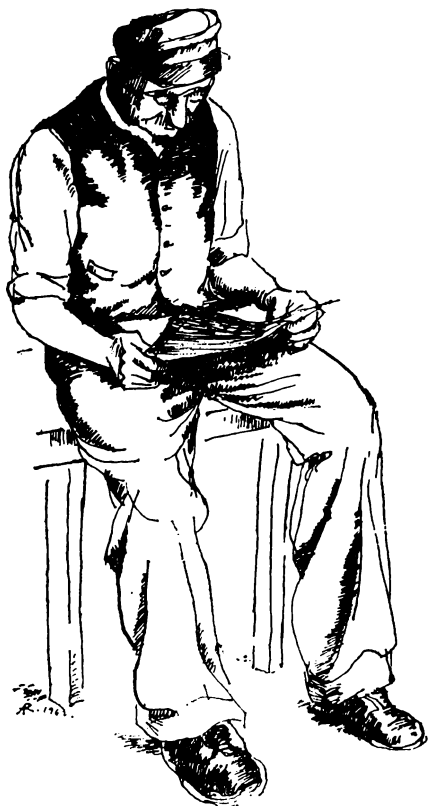
Horváth Géza, a megyei könyvtár vezetője emlékalbumot nyújtott át Kondor Istvánnénak, a Művelődésügyi Minisztérium osztályvezetőjének. Az album a megye községi könyvtáiról készült.

Az ünnepségen — halálának 25. évfordulója alkalmából — megemlékeztek a megyei könyvtár névadójáról, József Attiláról. Az ünnepség második részében a tatabányai „Ady Endre” irodalmi színpad „Emlékezzünk József Attilára” címmel adott műsort. (S.)

A KARCAGI OLVASÓTOBORZÁSBAN

A Hazafias Népfrent társadalmi megbízottai Karcagon 100 fővel növelték könyvtárunk, a Karcagi Városi Könyvtár olvasótáborát. Ez a társadalmi segítség azonban többet jelent magánál a százas számnál is, mert éppen azokról a területekről toborozták az új olvasókat, ahová a könyvtár dolgozói nem juthatnak el. A segítő gárdát *Kovács Pál*, a Hazafias Népfrent elnöke, agilis népművelési felelősével, *Nagy Jenőné* szakfelügyelővel együtt szervezte meg. A segítő hálózat tagjai a város különböző külterületi részein élő családokat meglátogatták, és a családtagokat megnyerték az olvasás számára. Kedvvel, jó szívvél végezték a vállalt feladatot, ezért volt munkájuk eredményes. A közeljövőben a szervezést más területen ismétlik meg.

Vannak egyéni kezdeményezések is: Egyik régi kedves olvasónk, *Szalai Júlia*

(*Abrahám Raffael* rajza)

formázó munkatársai, az Agyagipari Népművészeti HTSZ fizikai dolgozói közül 8 személyt hozott el a könyvtárba. A Lenin termelőszövetkezet főhivatású kulturális felelőse, *Somogyvári Imre* pedig 32 tagot toborzott. A közelmúltban az OVIT-ban megalakult szocialista brigád 9 tagja együtt jött el könyvtárunkba beiratkozni. Novemberben egy alkalommal a városi KISZ titkárok értekezletén 7 KISZ tag lépett be az olvasók táborába.

Természetesen fontos, hogy minél többen iratkozzanak be, de még fontosabb, hogy a beiratkozottak látogassák is a könyvtárat, személyesen győződjenek meg az ott folyó munkáról, szokják meg a könyvtár levegőjét és szeressenek oda járni. Ugyanis a legjobb olvasókból lesznek a könyvtár leghűségesebb propagandistái. Könyvtárunkban van egy kifüggesztett felhívás, mely szerint kérjük, hogy „Minden kedves olvasónk hozzon magával egy új olvasót”. Van is már sok olvasónk, aki büszkén mondja, hogy „én már 4–5 olvasót hoztam a könyvtárba”.

Az elmúlt évben 70 000 forint könyvvásárlási keret állott a városi könyvtár rendelkezésére. Ezt kiegészítette a MESZÖV 8000 forint értékű könyvvajándéka, továbbá egy jól sikerült könyvesbál 3000 Ft-os tiszta bevétele. A városi könyvtár a fenti összegből Karcag dolgozóinak minden rétegét el tudta látni szakirodalommal, ifjúsági és szépirodalommal egyaránt. Jellemző, hogy egy év alatt a törléseket is beszámítva — csaknem 3000 kötettel gyarapodott az állomány. A beérkező könyvek teljes feldolgozása, az olvasókkal való foglalkozás azonban nagyon leköti a könyvtár dolgozóit.

A könyvtárnak 1900 beiratkozott olvasója van. A könyvtárhoz tartozó 10 fiókönyvtárban és a nyári idényfürdő könyvtárában olvasók létszáma pedig kb. 800 fő. A könyvtár 2700-as olvasótáborára már november végén jóval túlhaladta az 1961. év végi teljes olvasói létszámot, viszont a könyvtárnak csak 2 fő hivatású és egy 5 órás mellékfoglalkozású dolgozója van. Arra tehát, hogy a könyvtárosok külső propaganda munkát is végezzenek, nincs idő. Éppen ezért felmérhetetlen a lelkes társadalmi munkások segítsége: például a könyvbarát-mozgalomban tevékenykedők munkája nyomán 1961-hez

viszonyítva több mint 550 olvasóval növekedett a könyvtár olvasóinak a létszáma. Ha a város kb. 25 000 főnyi lakosából az öt éves terv végére annyi olvasót akarunk olvasótáborunkban látni és könyvtárunkban kiszolgálni, amennyit a

terv megjelöl, a társadalom segítségével még jobban igénybe kell vennünk. Erre a segítségre az elmondottak alapján bizvást számíthatunk és számíthatunk a jövőben is.

Arató Ignácné

Egy érdekes amerikai olvasó-mozgalom

A nyugatnémet közművelődési könyvtárosok folyóirata ismerteti — minden megjegyzés nélkül — a Great Books Program-nak nevezett amerikai olvasó mozgalmat, mely John Erskine-nek, a neves írónak és a Columbia egyetem angol irodalom tanárának még az első világháború idején a diákjai számára összeállított olvasó-tervéből született. A mozgalmat első formájában Adler és Hutchins szervezte meg Chicagóban: a felnőttek számára módosított olvasóterv alapján, évi 30 dollár tagsági díj fejében vitákat rendeztek a megadott könyvekről, mozgalmukat később az egész országra kiterjesztették és ingyenesé tették. 1947-ben életre hívták a Great Books Foundation-t (nagy könyvek alapítványát), melyet számos társadalmi szervezet, kollégium és iskola támogat, sőt nagy ipari konszernnek is. Az alapítvány munkáját irodalomtörténészek, egyetemi tanárok, írók, újságírók irányítják. A mozgalomhoz csatlakozók öt év alatt 90 könyv elolvasására vállalkoznak. A kijelölt könyveket az alapítvány támogatásával igen olcsó kiadásban bocsátják a tagok rendelkezésére (az évi 18 kötetet 9,60 dollárért), mert a cél az, hogy a résztvevők ne könyvtári példányokat használjanak, hanem a sajátjukat. Az alapítvány képezi ki a vitavezetőket is, teljesen ingyen, az gondoskodik új vitacsoportok szervezéséről, s a meglévők támogatásáról. A vitavezetők egy tízhetes tanfolyamon vesznek részt, ahol gyakorlatban is megtanulják a helyes irányítást. A vitavezetőnek nem szabad oktatóvá válnia, kész tételekkel és értékelésekkel befolyásolnia a résztvevők önálló ítéletalkotását. Csupán a helyes olvasáshoz nyújthat segítséget, s arra vezetheti rá csoportjának tagjait, hogyan kell gondolatukat pontosan kifejezniök, találóan érvelniök a vitában, s véleményüket szabadon és okosan kinyilvánítaniök. A program szerint a vitavezetőnek nem a kérdések megválaszolása a célja, hanem kérdések felvetése. Az alapítvány kimondott célja ugyanis éppen az, hogy kiszélesítse az amerikai átlagpolgár látókörét, s mindenkit megtanítsa arra, hogyan kell egy problémát önállóan elemezni és értékelni. A résztvevőktől iskolai előképzettséget nem várnak el, csak azt, hogy képesek

legyenek a világirodalom remekműveinek a befogadására, és hogy minél élénkebben, önállóbban vegyenek részt a vitákban. A vitákat többnyire a helyi nyilvános könyvtárakban rendezik, de megtarthatják templomokban, üzlethelyiségekben, irodákban is, bárhol, ahol van egy asztal, melyet körül lehet ülni.

A legérdekesebb maga az olvasóterv. A mai élő irodalom ki van rekesztve belőle, ezzel szemben igen sok a görög klasszikus: Platón, Arisztophanész, Homérosz, Aiszkhülosz, Szophoklész. A római szerzők közül Lucretius, Vergilius, Marcus Aurelius, a középkoriak közül Szent Ágoston, Aquinói Szent Tamás, Assisi Szent Ferenc; a filozófusok közül Arisztotelész, Machiavelli, Montaigne, Rousseau, Pascal, Kant, Nietzsche, Milton, Locke, Freud, Descartes, Bacon, Hume. A természettudományi műveket Euklidész, Lavoisier, Galilei, Newton, Harvey, Darwin, Einstein; a történelmi műveket Thukididész, Hérodotosz, Plutarkhosz, Gibbon, Mill, Tocqueville egy-egy munkája képviseli. A szépirodalmi művek közül Shakespeare két drámája, Swift Gulliverje, Mark Twain Huckleberry Finnje, a Nibelungének, Voltaire Candide-ja, Rabelais Gargantua és Pantagruel-je, Dosztojevszkij Karamazov testvérekje, Dante Isteni színi-játéka, Melville Moby Dickje szerepel. Az első év olvasási tervében szerepel Marx *Kommunista kiáltvány*a és az *Amerikai Függetlenségi Nyilatkozat* is.

Z. E.

Könyvtári könyvek

bekötése a legjobb kivitelben, a legjobb minőségben, a legrövidebb határidővel

KUN ZOLTÁN

könyvtári könyvek bekötésére specializált könyvkötészetében.

EGER, Alkotmány u. 7. Tel.: 16-30

A KÖNYVTÁROK PÓTSZABADSÁGA

— Hozzászólás A könyvtáros 1962. évi 11. számának állásfoglalásához —

A Budapesti Orvostudományi Dokumentációs Központ egyik dolgozója arra kért választ A könyvtáros-tól, hogy mennyi pótszabadság illeti meg őt annak következtében, hogy 1962. év májusi hatállyal tudományos munkatárssá léptették elő. Korábbi beosztásában 6 nap pótszabadságot élvezett.

A felvetett kérdésnek azt a részét, amely az évközi magasabb beosztás alapján járó pótszabadság igényre vonatkozik, helyesen válaszolta meg A könyvtáros jogi szakértője. Nem lehet azonban egyetérteni az állásfoglalásnak azzal a részével, amely a könyvtárosok pótszabadságával általában foglalkozik. Dr. Takács József ugyanis a Munkaügyi Minisztérium, az Országos Munkabé Bizottság, valamint a Minisztertanács Bértitkarsága által kiadott munkaügyi magyarázatok és tájékoztatások 46. pontja alapján arra a következtetésre jut, hogy a könyvtárakban tudományos munkatársi kategóriában dolgozók nem jogosultak 12 napi pótszabadságra, sőt még 6 napra sem.

Nézzük meg, hogyan rendelkezik a *Munka Törvénykönyve* Végrehajtási Rendeletének (Mt. V.) 88. §-a:

„A tudományos munkakört betöltő, oktatással nem foglalkozó dolgozók közül

- a) a tudományos intézet igazgatóját és helyettesét 18, a tudományos osztályvezetőt és a tudományos munkatársat 12, a tudományos segédmunkatársat pedig 6 munkanap,
- b) az önálló muzeológust 12 munkanap, a muzeológust, könyvtárost, levéltárost, segédkönyvtárost és segédlevéltárost 6 munkanap,
- c) az aspiránst ... stb. stb. munkanap. pótszabadság illeti meg.”

Hogy szól ezzel szemben az előbb említett 46. sz. magyarázat:

„A tudományos munkakörben dolgozók részére meghatározott pótszabadság-rendszer keretében a könyvtárosi munkakörre megállapított évi hat munkanap pótszabadság (Mt. V. 88. §. b/pontja) csak a tudományos intézeteknél tudományos könyvtárosi munkát végzőkre vonatkozik, tehát a nem ilyen könyvtárosi munkát végzőket nem illeti meg.”

Az Mt. V. 88. § és a Dr. Takács József által hivatkozott magyarázat szövegének összevetése világosan megmutatja, hogy a magyarázat a tudományos munkatársi és ennél magasabb kategóriákat nem érinti. Nem érinti, mivel ezek a munkakörök a Mt. V. 88. §. a/pontjában vannak felsorol-

va, a magyarázat pedig kizárólag a b/pontra szorítkozik. Nyilvánvaló tehát, hogy a tudományos munkatársakat és az ennél magasabb beosztású tudományos dolgozókat megilleti a 12 nap pótszabadság.

A jogi szakértő tévedése abból is nyilvánvaló, hogy a Mt. V. 88. §. b/pontja tételesen is felsorolja és meghatározza azokat a munkaköröket, amelyekben hat munkanap pótszabadság illeti meg a dolgozókat. Ezek a következők:

715-ös kulcsszám: könyvtáros, vagy levéltáros,

716-os kulcsszám: segédkönyvtáros, vagy segédlevéltáros.

A fentiekből kitűnik, hogy a Mt. V. 88. §. b pontjának munkaköri felsorolása teljesen azonos a kulcsszámok szerinti elnevezéssel. A tételes felsorolás és meghatározás így további bizonyítéka a jogi szakértő nyilvánvaló tévedésének, amikor az egész 88. szakaszra értelmezi a munkajogi magyarázat 46. pontját.

Ha ugyanis a jogi szakértő állásfoglalása szerint jut a magyarázat érvényre, abból az következtethető, hogy a könyvtárakban nincs tudományos munkakör, illetve nincs tudományos munka, tehát nem illetik meg azok a jogok, amelyeket a Mt. V. 88. §-a biztosít az oktatással nem foglalkozó tudományos munkakört betöltő dolgozóknak, továbbá maga után vonja azt a következtetést, hogy a nem magasabb szintű tudományos munkát végző tudományos könyvtári dolgozókat, illetve a nem tudományos könyvtárak dolgozói közül azokat, akik tudományos munkát végeznek és az ottani vezető dolgozókat (megyei könyvtár) ilyen címen egyáltalán nem lehet pótszabadságban részesíteni.

Ha az említett három szerv által kiadott munkaköri magyarázat tendenciája valóban megfelel a jogi szakértő értelmezésének, akkor a magyarázat ellentétes értelmű, mert csak könyvtárosi munkakőről beszél. Holott a Munka Törvénykönyvéből és a kulcsszámok szerinti munkaköri elnevezésekből is kitűnik, hogy a különböző szintű munkakörök nem vonhatók egy fogalom alá, és nem szűkíthetők le csupán a „könyvtáros” elnevezésére, így ugyanis a dolgozók hátrányos helyzetbe jutnának, továbbá a szűkítő értelmezés sértené a munkatörvényt.

Felvetődhet a kérdés olyan vonatkozásban is, hogy egyáltalán figyelembe vehe-

tő-e a jogi szakértő által hivatkozott 46. számú pont magyarázata? Véleményem szerint nem, mert ebben az évben jelent meg az új munkaköri elnevezés (134/1962/.MK.12./M.M.), amelynek alapján a könyvtárak dolgozóinak besorolása jelenleg történik. Egyébként a magyarázat aktualitását elvesztette azzal is, hogy a besorolási rendelkezés az újabb, és az világosan és egyértelműen meghatározza, hogy kiket lehet besorolni a tudományos munkatársi, vagy ennél magasabb kategóriába. Ez idő szerint tehát már nincs arra lehetőség, hogy nem tudományos munkakört betöltő dolgozót ilyen kategóriába soroljanak be. Vagy talán visszafejlődött a könyvtári munka általános színvonala?

Feltétlenül hangsúlyoznom kell, hogy mind *A könyvtáros* jogi szakértőjének a felvetett kérdésre vonatkozó válasza, mind a jelen hozzászólás csak egyéni állásfoglalás. Nem alkalmas arra, hogy széles körben joggyakorlatot alakítson ki.

Alkalmas azonban arra, hogy tisztázza és előbbre vigye ennek a kérdésnek a gyökeres megoldását. Az kétségtelen, hogy a könyvtárakban dolgozók szabadságát minél előbb szabályozni kell, de nem magyarázattal, hanem rendelettel. Amíg azonban ez meg nem történik, szem előtt kell tartani a szocialista jogalkalmazásnak azt az elvét, hogy kétség esetén nem a magyarázatot, hanem a jogszabályt kell alapul venni szó szerinti értelmezésben, mégpedig a dolgozó javára és nem a rovására. Mivel pedig Dr. Takács József állásfoglalásának elfogadása esetében a könyvtárakban dolgozók tekintélyes hányadát fosztanák meg méltánytalanul az immár több mint egy évtizede élvezett pótszabadságtól, szükségesnek tartottam ezt a hozzászólást megtenni. Ha ez a fontos kérdés hozzászólás nélkül marad, önnön magunkat becsülnénk le a hallgatással.

dr. Podonyi András

Járási könyvtárosok tapasztalatcseréje TATÁN

A Tatabányai Megyei Könyvtár tapasztalatcserét szervezett a Győr megyei, Fejér megyei és Komárom megyei járási könyvtárigazgatók számára. A tapasztalatcsere december 5-én kezdődött és három napig tartott. *Horváth Géza*, a vendéglátó megyei könyvtár igazgatója és *Gurdon Antal*, a komáromi járási könyvtár igazgatója tájékoztatták a szomszéd megyékből jött kollégákat a falusi könyvtárak helyzetéről, a megyében folyó „mintakönyvtár-mozgalom” céljáról és eredményeiről. Az említett mozgalom lényege, hogy azokban a községekben, ahol erre a legkedvezőbbek a feltételek, önálló elhelyezésű, szépen berendezett könyvtárakat létesítenek és ezeket bemutatják a környező községek tanácsi vezetőinek. Alig egy év telt el az első minta falusi könyvtár megnyitása óta és ma már a Komárom megyei községek jelentős hányadában, viszonylag jó elhelyezésű, új bútorokkal berendezett könyvtár van. A vendég könyvtárosok összesen tíz falusi könyvtárba látogattak el és nagy elismeréssel nyilatkoztak a látottakról. Különösen a *kisbéri* és a *piliscsévi* falusi könyvtár nyerte meg a tetszésüket. Ez utóbbi a művelődési otthonban működik és tevékenysége szervesen beleépül a művelődési otthon és az ifjúsági klub munkájába. A könyvtáros elmondta, hogy mióta a könyvtár

szép új otthonába került, megnövekedett az olvasók száma, és ma már a község felnőtt lakossága is bizalommal keresi fel a könyvtárat. A tapasztalatcsere keretében sor került egy országos jelentőségű módszertani problémának, a kisközségek könyvtári ellátásának megvitására is. A vitaindító előadást *Tóth Árpád*, a Művelődésügyi Minisztérium könyvtárosztályának munkatársa tartotta. Ismertette a falusi könyvtárak önálló állománygyarapításának tapasztalatait, a könyvtár-állomány mennyiségi és minőségi fejlődésének tendenciáját, majd a kis könyvtárak állományának kiegészítésével kapcsolatos lehetőségeket vizsgálta.

A vitában a járási könyvtár igazgatók elmondták, hogy a kis könyvtárak könyvtár-állományának kiegészítésére nem tartják alkalmasnak a letéti rendszer régi formáját. Egyetértettek azzal, hogy a Könyvtártudományi és Módszertani Központ a jellegzetesen kisközséges megyékkel közösen kísérletezzen a könyvtári ellátás legalkalmasabbnak látszó módszereivel és a kísérletek tapasztalatait a gyakorlati szakemberek bevonásával vitassa meg.

A tapasztalatcsere gondos előkészítésért és gördülékeny, pontos vezetéséért elismerés illeti a Komárom Megyei Tanács művelődésügyi osztályát és a megyei könyvtárat.

(sz. f.)

Egy hasznos tanácsadó

A búzditás forrása lenne ma bibliografusainknak, ha nyomon követhék jó kiadványaik sorsát és hatásfokát. Például a Kaposvári Megyei Könyvtárban — de számos más könyvtárban is — az olvasók százainak szívesen forgatott tanácsadói a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár szerkesztésében megjelent kitűnő ajánló-bibliográfiák. Népszerűségük még az olvasószolgálatos könyvtárosoknak is kellemes meglepetést okozott.

Más rendeltetése van, de nem kisebb jelentőségű az Országos Mezőgazdasági Könyvtár és Dokumentációs Központ által kiadott, *Farkas Lászlóné* által összeállított „*Tanácsadó a mezőgazdasági szakkönyvállomány hasznosítására*” című bibliográfia 2. kötete is. A jól időzített megjelenésű, 74 oldalas füzet elsősorban a könyvtárosok tanácsadója, a jelen időszakban legfontosabb munkaterületeink egyikén, a mezőgazdasági termelési kultúra fejlesztésére irányuló könyvtári törekvések valóra váltásában.

A tanácsi könyvtárhálózat napi munkájának egyik legnehezebb, legmunkaigényesebb feladata a mezőgazdasági szakkönyvek forgalmának fokozása. Az útkeresés mai szakaszában is elfogadott tapasztalat, hogy ennek egyik alapfeltétele a *falusi helyi propagandatevékenység erősítése*. Egyre inkább beigazolódik, hogy a *falusi könyvtáros személyes ajánlótevékenységét más propaganda eszközökkel és módszerekkel csak segíteni lehet, de helyettesíteni semmiképpen*. Ugyanis ennek hatékonysága a legkézzelfoghatóbb és legeredményesebb. A falusi könyvtáros ismeri a helyi és személyi igényeket, a termelési terveket, és naponta találkozik a termelési és szervezési gondokkal. Ha idejében jelentkezik a problémákra feleletet adó könyvekkel, hasznos munkát végezhet és gyarapíthatja a könyvtári munka tekintélyét.

Ebben a vonatkozásban is fontos a *Tanácsadó* most megjelent 2. füzet, mely célszerű csoportosításban (növénytermesztés, növényvédelem, kertészet, állattenyésztés, gépesítés, üzemtan-üzem-szervezés) áttekinthetően tárja fel egy-egy szakterület legfrissebb könyvanyagát.

A mezőgazdasági szakkönyvpropaganda másik fontos kelléke a helyesen összeállított, a termelési tervek és a helyi igények egybevetésével kialakított könyvállomány. A *Tanácsadó* irányítást ad a korszerű állomány kialakításához; meghatározza a mezőgazdasági munka egy-

egy területének leglényegesebb műveit, és tájékoztatást nyújt a könyvtárakat ma is terhelő, elévült, korszerűtlen „ballasztanyag” elkülönítésére. E vonatkozásban a tanácsi könyvtárak módszertani és instruktori munkájának értékes segéd-eszköze.

Felhasználható a füzet az olvasószolgálatban, az ajánló munkában is. Több falusi könyvtárunk már az első füzetet is ügyesen felhasználta úgy, hogy a könyvtár állományában meglévő könyvek címét aláhúzva, vagy az egész címleírást és annotációt színes írónnal keretezve, ajánlás céljából az olvasó kezébe adta.

A *Tanácsadó* az első füzethez képest szerkezetében fejlődött. Az első füzet három csoportra tagolva sorolta fel az egyes termelési ágak könyveit (falusi könyvtárak törzsanyaga, járási könyvtárak, megyei könyvtárak anyaga bontásban); a 2. füzet viszont minden szintű közművelődési igény kielégítését szolgáló könyvet annotálva, szakokba csoportosítva, betűrendben közöl azzal a megkönynyítéssel, hogy a falusi könyvtárak számára javasolt törzsanyagot a címleírás elé nyomott fekete körrel feltűnően megjelöli. Ezenkívül tárgykörönként csoportosítva is felsorolja a falusi könyvtárak számára ajánlott törzsállomány címjegyzékét, utalással az annotáció lelőhelyét mutató sorszáma.

A füzetben való tájékozódást szerzői névmutató és tárgymutató segíti. Célszerűbb lett volna a mutatókat és a falusi törzsállomány-címjegyzéket összefoglalva, az első füzet anyagát is figyelembe véve összeállítani. Ez a hiány a 3. füzet kiadásánál pótolható. Itt felmerül esetleg annak lehetősége és szükségessége is, hogy a harmadik füzet az első két füzet anyagának felülvizsgálása után, összesítve jelenjék meg. Ennek anyagi akadálya nem lehet, mert a könyv hasznosságát mérlegelve, feltehetően minden könyvtár szívesen meg is vásárolja.

Az annotációkat, a szakszerűség mellett közérthető, világos, mesterkélttség nélküli fogalmazás jellemzi. Az annotáció a legtöbb esetben szabatosan megjelöli azokat a rétegeket, amelyeknek a könyv ajánlható: „állami gazdaságok, termelőszövetkezetek agronómusainak”, „mezőgazdasági szakembereknek”, „termelőszövetkezeti tagoknak”, „agronómusok, brigádfelvezetők és főiskolai hallgatók részére” stb. Sok annotációt közvetlen hangja, olvasmányossága különösen alkalmassá tesz olvasói használatra. Az annotációk színvonala azonban nem egyenletes,

helyenként feleslegesen szószaporító és sematikus.

Csak helyeselni lehet, hogy a *Tanácsadó* a VII. fejezetben ismét közli a mezőgazdasági folyóiratok jegyzékét.

A *Tanácsadó* jól használható segéd-eszköz a mezőgazdasági termelési ismeretek terjesztésének könyvtári feladataiban. Azonban ki kell egészíteni alkalmazásának, felhasználásának módszertani útmutatójával. Elengedhetetlen, hogy a

falusi könyvtárosokat megtanítsuk és ösztönözzük hasznosítására. Ezért meggyénkben (Somogy) a füzet minden példányához tájékoztató útmutatót csatoltunk. Instruktoraink könyvtárlátogatásuk során foglalkoznak a *Tanácsadó* alkalmazási lehetőségeivel és módszereivel. Ismertetését beiktatjuk a nyári alapfokú tanfolyamok tananyagába is.

Kellner Béla

Hűtlen kezelés az Egyetemi Könyvtárban 1807-ben

Amióta világ a világ, mindig előfordult, hogy egyes közhivatalnokok hűtlenül kezelték a gondjaikra bízott közvagyonot. A közhivatali morál foka több tényezőtől függött: az uralkodó társadalmi rend általános moralitásától, a felettesek példaadásától, s nem utolsósorban a hivatali munkáért kapott ellenszolgáltatás mértékétől, ez ellenszolgáltatás és az árviszonyok arányától. A becsület útjáról való letérés általában viszonylag ritkán fordult elő, azonban, ha az esetek háttérét feltárjuk és elemezzük —, mindig megtalálhatjuk azokat az indokokat, melyek nem csupán egyénileg, de társadalmilag is magyarázzák —, ha nem is mentik! — ezeket az eseteket.

Könyvtáraink korai történetéből az Egyetemi Könyvtár egyik régi irtókának, *Rossi Ferenc*nek hűtlen kezelési ügye is igazolja a fentieket. Rossi 1786-ban állt könyvtári szolgálatba. Szorgalmasan, közmegelegedésre végezte az irtókok unalmas és megerőltető munkáját. Készítette a kötetes katalógusokat, másolta — sokszor három-négy példányban — a beszerzésre javasolt és beszerzett művek jegyzékét. körmölte a könyvtári ügyiratokat, s ami munkájának dandára volt: szinte teljesen egyedül látta el a II. József uralkodása alatt felosztott szerzetesrendek közel 100 000 kötetnyi könyvtömegének mozgatásával kapcsolatos írásbeli tevékenységet. Csak az utóbbi munkaterületen tizenöt vastag folio kötetnyi jegyzék őrizte kezé nyomát.

Kapott pedig mindezért évi 300 forint fizetést és természetbeni lakást akkor, amikor például egy hosszú olvasótermi puhafaasztal elkészítéséért 3 forint 45 krajcárt kért az asztalos. 1798-ban fizetésének 100 forinttal való felemelését kérte. Hivatkozott korára, szolgálati idejére, időközben elvégzett felsőfokú tanulmányaira. Bár az egyetemi tanács is melegen ajánlotta a kérés teljesítését, a helytartótanács csak egyszeri 30 arany

jutalomban részesítette. A következő években a háborús események tetemes drágulást eredményeztek, a könyvtári kistisztviselők fizetése viszont változatlan maradt. Rossi 1801. végén újra fizetésemelést kért: most már évi 200 Ft-ot. Indokolásként az egyre inkább érezhető drágulást, a professzori állást is betöltő könyvtárőrök fizetésének felemelését, tanári állásra való pályázatának sikertelenségét hozta fel. Finoman megjegyezte, hogy az állományában hatalmasan megdagadott könyvtár tekintélye sem engedheti meg, hogy irtókai ily kicsiny fizetésért dolgozzanak. Az egyetemi tanács újból pártolta a kérést, s jelezte, hogy a könyvtári irtókoknak más jövedelmük nincs, csak a fizetésük. A helytartótanács 100 Ft emelést javasolt, amire azonban a kancellária csak két év múlva adta hozzájárulását. Közben teltek az évek, a drágaság egyre nőtt, az öregedő Rossi egyre nehezebb körülmények között tengődött.

1807-ben a könyvtár igazgatója, *Schoenvisner István* régész és első öre, *Schwartner Márton* történész gyanús jeleket észlelt a raktárban. Egy idő óta sok könyvet nem lehetett a helyén találni. Téves visszahelyezésre gondoltak eleinte, s azt remélték, majd a nyári raktárrevízió során fény derül a szoratos tévedésekre. Amikor azonban Bayle négy folio-kötetes szótára tűnt így el, gyanút fogtak: ellenőrizték a kötetkatalógust, s ott törlést, Rossi kezeírásával javítást találtak. Erre házkutatást tartottak az irtók lakásán; már az első percekben kiderült, hogy számos könyvtári könyvet tartott jogtalanul magánál. Az este le szálltával a lakást az egyetemi jegyzővel lepecsételtették. A senatus másnap ülésén bizottságot küldött ki a részletes vizsgálatra. A professzorokból és könyvtárosokból álló commissio átvizsgálta az élénk tudományos érdeklődésű Rossi egész könyvtárát, s a gyanús köteteket

hasonlítás végett a könyvtárba szállította. A továbbiak során kiderült, hogy a megtevédt tisztviselő számos könyvtári könyvet tulajdonított el, s bűnét tetézte azzal, hogy a könyvtári tulajdonbélyegzőt azonos méretű saját bélyegzővel bélyegezte felül. Lakásán 470 forint ára könyvet találtak (a könyvtár évi beszerzési kerete 500 Ft volt!) S ami a legsúlyosabb: 80 Ft értékű könyvet már értékesített.

Rossit felfüggesztették, majd hamarosan letartóztatták: az ítélethozatalig — fél évig — az elsőfokú törvénykezés jogával rendelkező Egyetem börtönének rabja volt. Az egyetemi bíróság ítéletével kapcsolatban az uralkodó úgy határozott, hogy Rossi ellen — beszámíthatatlansága és elmebaja miatt — az eljárást meg kell szüntetni, a vádlottat szabadlábra kell helyezni. Állását természetesen elvesztette. Hogy azonban a könyvtár személyzetének azon tagjai, akiknek kötelességük lett volna a gondosabb ellenőrzés, — ne maradjanak büntetlenül, a 80 forint tényleges kárt ezek térítsék meg. Jóllehet a királyi döntés a könyvtárosok számára biztosította a viszontkereset jogát, nincs tudomásunk arról,

hogy Schoennisner és társai éltek volna ezzel a lehetőséggel.

Rossi további sorsáról keveset tudunk: letartóztatása alatti illetményeiért hiába folyamodott, a számvéveségi vizsga letételére később sem engedték. Csak elképzelni tudjuk, milyen lehetett a sorsa egy hatvanadik életévéhez közeledő, beszámíthatatlannak minősített, zavart elméjű kishivatalnoknak, aki előtt — szorgalmas munkában eltöltött évtizedek ellenére — megtevédeése minden kaput bezárt. S a legszomorúbb — egyben a korszakra legjellemzőbb — az volt, hogy a ferenci abszolutizmus nehéz negyedszázada alatt nem Rossi volt az egyedüli könyvtári alkalmazott, aki tragikusan fejezte be pályáját. A könyvtár egyik őre, a neves régész, Katanchich Péter ugyanúgy elborult elmével fejezte be életét, mint Mitkó János könyvtári szolga, akit zavart elmeállapota miatt, több mint egy évtizedes hűséges szolgálata után napi 8 krajcár kegydíjjal bocsátottak el.

A szomorú sorsok mögött kivétel nélkül anyagi bajok, kielégítetlen ambíciók, az élet nyomorúságos módja húzódtott meg.

Tóth András

Széchenyi és a Rábaközi Olvasó Társaság

A Rábaközi Olvasó Társaság — egyike a reformkor sok hasonló intézményének — a múlt század harmincas éveiben alakult. Titkára Kiss Sámuel, az irodalmárkodó szilsárkányi evangélikus lelkész, könyvtárosai Argay István szilsárkányi plébános és Csopor Gábor „járásbeli esküd”. (A két különböző felekezetű pap, úgy látszik, jól megfért a művelődés szolgálatában.) A „részvényesek” száma hamarosan ötvenre, majd (1836-ban) nyolcvanra nőtt, és — mint a „titoknok” írja — „olvasó egyesületünk, azonkívül, hogy minden hazai folyóiratot járat, a magyar literatura jelesb termékeit jobbadán mind megszerzé”. Az 1836. aug. 17-én megtartott nagygyűlésen a Társaság elhatározta, hogy minden reformkezdemény lelkesítőjét, Széchenyi Istvánt tiszteletbeli tagság elfogadására kéri fel. A gróf okt. 22-én válaszolt Cenkről Kiss Sámuel levelére. „Édes tapasztalnom — írja — mily gyakorlatilag fogták fel a kaszinóknak, társasági egyesületeknek lelkét, szellemét, hogy ti. azoknak végcéljuk nem henyesség, pipázás és semmit se tevés... Nagyobbítá e kellemes érzetemet Önnek szíves levele, azért, mert általa tudomra esett, mily közel fejledezik lakházamhoz oly egyesület, mely mindenek fölött az emberiség elmeszüleményeiben keresi időtöltését s élte kalauzát.” Tiszteleti tagságot azonban, mivel abban a rendi szellem megnyilvánulását látta, nem akart elfogadni Széchenyi, inkább felajánlkozott rendes tagnak. „Legyen szabad a Tekintetes Urat minden alázattal megkérnem, eszközlené ki, hogy minden privilégium és kivétel nélkül csak én is úgy, mint a nagy szám, a díszes társaságnak minden rendszabás szerinti kellemeit szedhessem, de viszont minden terheit is viselhessem egyenlőleg.”

A HÁZIKÖNYVTÁR MEGÓVÁSÁRA a következőket tanácsolja Heinz Rühmann színész, aki igen tekintélyes könyvtárral rendelkezik: „Minden okos ember három csoportra osztja könyveit: az egyik csoportban a legkedvesebb, legtöbbet olvasott könyvet helyez el, a másikkban azokat, amelyekkel dicsekedni akar, a harmadikban azokat, amelyeket hajlandó köl-

csönadni.” — Nem érdektelen a házikönyvtárak ilyenforma raktározásán gondolkodni. (N.)

A FRANKFURTI Børsenblatt adatai szerint a nyugat-németországi könyvtáraknak kevés munkásolvasójuk van. 1900-ban a nagyobb városok közkönyvtáraiban 28–40 százalék volt a munkásolvasók aránya; ma csak 9–11 százalék (L.)

A könyvtáros

1962. ÉVI, XII. ÉVFOLYAMÁNAK TARTALOMJEGYZÉKE

I. KÖNYVTÁRÜGY

1. A KÖNYVTÁRÜGY ÁLLAMI ÉS TÁRSADALMI IRÁNYÍTÁSA

BERECZKY LÁSZLÓ: A Magyar Könyvszemle új programjáról — — — — —	323	<i>Könyvbarát-mozgalom</i>	
Egyezmény a fővárosi tanácsi és szakszervezeti könyvtárak együttműködésére — — — — —	207	Fények és árnyak három könyvbarát-napon — — — — —	539
Felhívás a Szabó Ervin Kör tagjaihoz — — — — —	145	HORVÁTH FERENC: A könyvbarát-mozgalom kezdeti eredményei Úróm községben — — — — —	598
GERŐ ZSOLTNÉ: Együttműködés a tanácsi és szakszervezeti könyvtárak között — — — — —	249	ILLES JÁNOS: Könyvbarát-vasárnap Csökölyben — — — — —	270
HAVASI ZOLTÁN: A könyvtárosok társadalmi szervezetéről — — — — —	129	ISZLAI ZOLTÁN: A könyvbarát-mozgalom új, helyi kiadványai — — — — —	331
Irányelvek a közművelődési könyvtárak mellett működő társadalmi tanácsok létesítéséhez — — — — —	69	ISZLAI ZOLTÁN: Könyvtári törzsolvasók KISFALUDI SANDOR: A könyvtárosok és a könyvbarát-mozgalom — — — — —	649
KELLNER BÉLA: Könyvtáraink a mezőgazdaság fejlesztéséért — — — — —	441	Könyvbarát-napok. I. Somogyban (Szita) — II. Nagykátán (B. E.) — — — — —	577
KELLNER BÉLA: A tanácsok és a könyvtárak kapcsolatának fejlődése Somogyban — — — — —	14	KUTACS ISTVÁN: A Füzesabonyi Járási Könyvtár társadalmi vezetőségének terveiből — — — — —	722
A kongresszusi irányelvek a népművelés feladatairól — — — — —	569	LÉNÁRT ISTVÁNNÉ: A könyvbarát mozgalom gondoljai — — — — —	123
Korszerűséget és szocialista eszmeiséget a népművelés minden területén! — — — — —	505	A mátraverebélyi asszonyok felhívása — — — — —	635
A könyvtári munka 1961/62. évi eredményei. Az 1962/63. év feladatai (melléklet az 1962. é. szeptemberi számhoz) — — — — —	568 ut.	MEZEI GYÖRGY: Az olvasó-térkép elkészítésének módszere Győr-Sopron megyében — — — — —	218
KUNTÁR LAJOS: A könyvtárak és a népművelési tanácsadók együttműködésének továbbfejlesztése — — — — —	582	DR. NAGY JÁNOS: Könyvbarát akciók Szolnok megyében — — — — —	449
KUNTÁR LAJOS: A Vas megyei könyvtárak együttműködése a termelőszövetkezeti akadémiákkal — — — — —	653	Ne csak ülésezéssel! (B. Z.) — — — — —	252
A mezőgazdasági szakműveltség terjesztésének feladatai (Részlet dr. Hadnagy László beszédéből) — — — — —	636	A népi együttes értékes felajánlása a kapuvári könyvbarát-napon (I. Z.) — — — — —	273
Országos Könyvtárügyi és Dokumentációs Tanácsá alakult át az OKT — — — — —	380	DR. NYITRAI LAJOS: A könyvbarát-mozgalom kezdetel a kalocsai járásban — — — — —	198
Az Országos Könyvtárügyi és Dokumentációs Tanács munkája — — — — —	444,	PÁLDY ROBERT: Berhidai tanulságok Pályázat — — — — —	196
Az Országos Könyvtárügyi és Dokumentációs Tanács szervezeti és működési szabályzata — — — — —	595	TÓTHPÁL JOZSEF: A könyvbarát-mozgalom új hajtása Csongrád megyében A Könyvbarát-mozgalom hírel 156, 219, 283, 348, 411, 476, 540, 604, 668, — — — — —	570
PÁL ERNŐ: A módszertani tanács működése Pest megyében — — — — —	533	<i>Könyvtárosképzés, továbbképzés</i>	
RÉVÉSZ FERENC: Pártunk VIII. kongresszusa — — — — —	633	A „Budapesti Könyvtárosok Akadémiája” — — — — —	700
SZEKERES PÁL: Gyorsítsuk meg a szocialista könyvtárelmélet kibontakozását — — — — —	2	KOGER TAMÁS: A tanácsi könyvtárosok első alapfokú vizsgái — — — — —	30
VAS JÁNOS: A könyvtári bizottság munkája a Beloianisz Gyárban — — — — —	651	MAGYAR JÓZSEFNÉ: A középfokú könyvtárosképző tanfolyam egy hallgató szemével — — — — —	400

2. K Ö N Y V T Á R F A J T Á K

NEMZETI KÖNYVTÁR — ÁLTALÁNOS TUDOMÁNYOS KÖNYVTÁRAK — EGYETEMI ÉS FŐISKOLAI KÖNYVTÁRAK — SZAKKÖNYVTÁRAK		Az Országgyűlési Könyvtár tíz éve — — — — —	325
MÓRA LÁSZLÓ: Módszertani munka a műszaki felsőoktatási könyvtárhálózatban — — — — —	146	TORDAY ALICE: A legkorszerűbb vidéki orvosi könyvtár felavatása és az orvosi hálózat fejlődése — — — — —	265
A műszaki egyetemek hálózati könyvtárainak 1962. évi munkaértekezlete — — — — —	388	<i>KÖZMŰVELŐDÉSI KÖNYVTÁRAK</i>	
A műszaki könyvtárak munkájának időszzerű feladatai (D. Zs.) — — — — —	86	A tanácsi és szakszervezeti könyvtárhálózatok 1961. évi összesített eredményei — — — — —	458
Műszaki vezetők és könyvtárosok tanácskozása a műszaki ismeretterjesztésről — — — — —	474	<i>MEGYEI KÖNYVTÁRAK</i>	
ORDÓDY MÁRIA: Az országos Mezőgazdasági Könyvtár és Dokumentációs Központ olvasószolgálat — — — — —	79	Bács megyei furcsaságok (pr) — — — — —	667
		BERECZKY LÁSZLÓ: „Mi az igazság?” — — — — —	151
		Az év eredményeiből — — — — —	154
		HARASZTHY GYULA: Könyvtári utazás Vas megyében — — — — —	665

JOÓS FERENC: A Kecskeméti Megyei Könyvtár helyismereti gyűjteménye — Könyvtári ünnepség Vas megyében (T. M.) Megnyílt a győri Kisfaludy Károly Könyvtár műszaki szakrészele —	87 726 76	PÁLDY RÓBERT: Egy községi könyvtár 1962-ben — — — — —	514
ROZSAHEGYI ISTVÁN: A külterületi lakosság könyvtári ellátása Szolnok megyében — — — — —	327	SÁNTA JÓZSEF: Ebben az évben túlszárnyaljuk az egy lakos — egy könyv szintet — — — — —	320
A tanácsi könyvtárhálózatok 1961. évi eredményei — — — — —	192	SZITA FERENC: Klub és könyvtár — — — — —	28
PÁLDY RÓBERT: Megjegyzések a tanácsi közművelődési könyvtárak 1961. évi eredményeihez — — — — —	264	SZÓNYI LÁSZLÓ: A kisközségek könyvtári problémái — — — — —	22
JÁRÁSI KÖNYVTÁRAK			
BERTÓK LÁSZLÓ: A járási híradók hasznáról — — — — —	282	TANKA JÁNOS: Egy községi könyvtáros feljegyzései — — — — —	133
FARKAS JÓZSEF: A járási híradók hasznáról — — — — —	333	TARNAI NÁNDOR: Hogyan segítjük a „Béke” termelőszövetkezet mindennapi munkáját — — — — —	377
FARKAS JÓZSEF: Egy járási könyvtár beszédes számai — — — — —	144	TERI TIBOR: A kis községek ellátása és a művelődési autó — — — — —	152
Halas — Félegyháza — Majsa (pr) — —	29	VARGA BELA: A kisközségek könyvtári ellátásának problémái — — — — —	657
ISZLAI ZOLTAN: Észak-magyarországi járási könyvtárosok tapasztalatcseréje	204	VÁRHELYI FLORIÁNNE: Csúcsforgalom az algyői könyvtárban — — — — —	122
PÁLDY RÓBERT: A járási könyvtárak híradói — — — — —	139	Vas megyei községi könyvtárosok leveleiből — — — — —	470
VÁROSI KÖNYVTÁRAK			
A debreceni városi könyvtár (Sz. L.) —	96	SZAKSZERVEZETI KÖNYVTÁRAK	
MARTON TIBORNÉ: Egy kerületi könyvtár műszaki részlegében — — — — —	392	CSERTŐI ÁGNES: Felavatták az első szakszervezeti mozgókönyvtárat — —	272
PÉTER LÁSZLÓ: Helyismereti munka a szegedi Somogyi Könyvtárban — — —	717	KISS JENŐ: Szervezet és tartalom — A szakszervezeti könyvtárak működési szabályzata — — — — —	697
SZABÓ IMRE: A városi könyvtár és az üzemek kapcsolata — — — — —	536	SIMO TIBOR: A Csepel Vas- és Fémművek olvasómozgalma (I.) — — — — —	703
<i>„A városok könyvtári ellátásáról” (vita)</i>			
Csak tízezer forint?! (T. E.) — — — —	188	SZABADI VIKTOR — EGRESI ISTVÁN: Társadalmi ügyvé válik a könyv olvasás a Ganz-Mávgáz gyárban — — — — —	185
DR. KERÉKES ANDRÁS: Városi könyvtár — járási feladattal — — — — —	189	A szakszervezeti könyvtárhálózatok 1961. évi eredményei — — — — —	390
MARTONOSI PÁL: Kiskunhalason még nem szervezték meg a városi fiókkönyvtárakat — — — — —	21	SZÁNTHÓ DÉNES: Úszó könyvtárak — Szervezet és mozgalom. A szakszervezeti könyvtárak új szervezeti szabályzata —	720
UGHY JENŐ: Az olvasás helyzete vidéki városainkban — — — — —	190	TERI TAMÁSNE: Onkiszolgáló könyvtár — — — — —	475
UGHY JENŐ: Pápa könyvtári feladatai —	19	ISKOLAI ÉS GYERMEKKÖNYVTÁRAK	
KÖZSÉGI KÖNYVTÁRAK			
BABINECZ MIHÁLYNE: Levél Gulácsról	648	BARTHA ILONA: Hogyan segítheti a gyermekkönyvtár a szülőföld megismerését? — — — — —	654
BÁRDOS LÁSZLÓ ISTVÁN: Megnyílt az acsi „mintakönyvtár” — — — — —	217	BERTA JÓZSEF: Ötletesség a nyári könyvtári munkában — — — — —	283
BERTÓK LÁSZLÓ: Kis községek olvasómozgalma — — — — —	402	BIKÁCSI LÁSZLÓNE: Olvassák-e...? — —	258
DÖME OTTÓ: Egy bácskai községi könyvtár — — — — —	205	Búcsú a gyermekkönyvtártól (V. B.) —	330
Főhivatású községi könyvtárosok értekezlete Debrecenben (Sz. F.) — — —	712	CSÁSZAR ANTALNE: Játékos gyermekfoglalkoztatás a könyvtárban — — —	471
GACSO LÁSZLÓ: A falusi könyvtári munka néhány kérdéséről — — — — —	65	Egy gyermekkönyvtári katalógus (pr) —	72
JÓZSA DÉNES PIROSKA: A kisközségek könyvtári problémái — — — — —	338	Egy gyermekkönyvtáros feljegyzéseiből (Cs. A.) — — — — —	594
JÓZSA DÉNES PIROSKA: Kocsa vagy könyvtár — — — — —	88	Kétéves a veszprémi gyermekkönyvtár	34
Községi könyvtárosok leveleiből — —	394	KISS GYÖRGYNE: Könyvbarát-különpróbák a veszprémi gyermekkönyvtárban	714
MESZÁROS IMRE: Folyamatos könyvtári munkát nyáron is! — — — — —	279	N. RÁCZ ARANKA: Néhány szó a középiskolások könyvellátásáról — — — — —	137
Önálló községi könyvtárosok tapasztalatcseréje (sz — f) — — — — —	397	16 éves korhatárt! (V. B.) — — — — —	27
PÁL ERNŐ: Új önálló községi könyvtárak szervezése Pest megyében — — —	587	VARGHA BALÁZS: Főfőleges muhkák egy gyermekkönyvtárban — — — — —	389
EGYÉB KÖNYVTÁRAK			
3. KÖNYVTÁRÉPÜLET, BERENDEZÉS, FELSZERELÉS, KÖNYVTÁRTECHNIKA			
Egy könyvtártechnikai újítás (U—y) —	585	A megyei könyvkötészetek dolgozóinak tapasztalatcseréje (S. D.) — — — — —	474
Fénycsövek a könyvtárakban (V. M.) —	599	MEZEI GYÖRGY: Új könyvtár épül Kapuvártól — — — — —	95
GAFA ANDOR: Mikrofilm laboratórium felszerelése kisebb könyvtárakban —	89	Megnyílt az új Kapuvári Járási Könyvtár (—y—c) — — — — —	455
GERŐ GYULA: Szépülő könyvtárak. 125, 382	445	MEZEI GYÖRGY: Új tapasztalatok a ragasztókötés alkalmazásában — — — —	280
KELLNER BELA — SALLAI ISTVÁN — DR. TOMBOR TIBOR: Épül a Kaposvári Megyei Könyvtár — — — — —	73	Nagyon szép művelődési otthont avattak márciusban Győrszentmártonban (Ny. J.)	275
Könyvkötészeti tapasztalatcseréje an két Győrött (M. Gy.) — — — — —	32	Othont kapott a Pest Megyei Könyvtár (P. E.) — — — — —	192
LIPTÁK PÁL: Békés megyei könyvtári problémák — — — — —	710		

PODONYI ANDRÁS: Címiró kártyák az olvasószolgálati adminisztráció egyszerűsítésére — — — — —	345	kiképzése és berendezése 10, 140, 202, 276	
PODONYI ANDRÁS: Új kölcsönzési eljárás gép segítségével — — — — —	659	A Szekszárdi Megyei Könyvtár felavatása	72
SALLAI ISTVÁN — TOMBOR TIBOR: A korszerű közművelődési könyvtár tér-		A tételszámok kölcsönzési rendszere —	662
		URBÁN LÁSZLÓ: Egy állványtörés tanulmányai — — — — —	600
		URBÁN LÁSZLÓ: Kiskönyvtárak elhelyezése régi épületben — — — — —	335

4. KÖNYVTARVEZETÉS, SZERVEZÉS, IGAZGATÁS (STATISZTIKA, SZABVÁNYOSÍTÁS)

BABINECZ MIHÁLYNÉ: Hogyan lettem könyvtáros — — — — —	461	PINTÉR LÁSZLÓNÉ: Adatok a világi könyvtárügyének helyzetéről — — — —	718
BECK OSZKÁR: A könyvtáros — mint filmhős — — — — —	329	SZABÓ ANDRÁS ENDRE: Gondolatok a könyvtárstatistikáról — — — — —	211
Kiváló népművelők — — — — —	526	SZABÓ ISTVÁN: A felsőoktatási és egyéb intézmények könyvtárainak költségvetésszerinti gazdálkodásáról, — — — —	82
LIPTÁK FAL: Békés megyei könyvtári problémák — — — — —	710	Szocialista könyvtári munkaegyettesek alakultak az Országos Széchényi Könyvtárban — — — — —	716
MAGYAR JÓZSEFNÉ: Egy szervező-könyvtáros feljegyzéseiből — — — —	538		
A Művelődésügyi Minisztérium a statisztikai vitáról — — — — —	150		
PÁLDY ROBERT: Könyvtár típusok, vagy terület szerint módosított könyvtárstatistikát? — — — — —	26	„Kérdezz — felelek” 85, 153, 271, 324, 409, 535, 645, 711	

5. ÁLLOMÁNY, ÁLLOMÁNYVÉDELEM

Aki könyvvvel foglalkozik — — — —	534	Mit várnak a könyvtárak a tíz éves Könyvtárellátótól — — — — —	520
BAGI JÁNOS: Kezdeményezés az építőipari munkásszállások szakkönyvellátására — — — — —	269	NEMETH MÁRIA: Az országos központi katalógus — — — — —	261
BÁNKI GYULA: Állományvédelem a kaposvári fiókkönyvtárakban — — — —	263	DR. NYITRAI LAJOS: A községi könyvtárak törzssanyagjegyzékeinek felhasználása — — — — —	343
DOMANOVSKY ÁKOS: A párizsi nemzetközi katalógizálási konferencia „El tudom-e költetni a könyvbeszerzésre kapott pénzt?” (V. B.) — — — — —	70	SZENTE FERENC — VÖRÖS GYÖRGYNE: A tanácsli közművelődési könyvtárak mezőgazdasági szakkönyv-ellátottsága	5
Előadás a Szabó Ervin Körben (V. M.) —	92	Új szakkönyv a tárgyszó-katalógusról (na)	260
GERŐ GYULA: Az első fecskék — — — —	199	VARGHA BALAZS: A gyermekkönyvek védelme — — — — —	149
A helyismereti gyűjtemény és a helyi kötetkatalógusok (pr) — — — — —	381	VARGA BÉLA: A Veszprém megyei duplumraktár munkája — — — — —	91
HUBAY LÁSZLÓ: A falusi könyvtárak törzssanyagjegyzékeinek felhasználása	267	DR. WEGER IMRE: Nemzetközi osztályozási értekezlet Budapesten — — — —	379
KISFALUDI SÁNDOR: A községi könyvtárak törzssanyagának kialakításáról —	395	ZAKAR JÁNOS—BENKŐ GIZELLA: Megjegyzések az erdészeti tizedes osztályozásának oxfordi rendszeréhez — — — —	25
A községi könyvtárak állománygyarapításáról (S. I.) — — — — —	15		

6. KÖNYVTÁRHASZNÁLAT, OLVASÓSZOLGÁLAT, PROPAGANDA

A) OLVASÓSZOLGÁLAT

DR. BALASSY JÁNOSNÉ: A határidőnyilvántartás egyszerűsítéséről — — —	84	SUGAR ÁGNES: Művek kiemelése a szabadpolcon — — — — —	646
DR. BENKŐ CSABÁNE: Az ismeretterjesztő irodalom szerepe a gyermekolvasók nevelésében — — — — —	18	SZENTMIHÁLYI JÁNOS: A tanuló dolgozók és a magyar könyvtárügy egy- sége — — — — —	319
Bízunk-e az olvasóban — lehet-e bízni a könyvtárosban? — — — — —	31, 150	TILHOF ENDRE: Öt olvasó — — — — —	77
CZINTOS LEVENTÉNÉ: Néhány olvasószolgálati fogás — — — — —	468	TÓTH ÁRPÁD: Az olvasószolgálat fejlesztésének néhány szervezési és irányítási feltételéről — — — — —	194
FEKETE PÉTERNÉ: Az óvodás kortól a KISZ korosztályig — — — — —	406	DR. TÓTH BÉLA: A vasipari dolgozók közeledése a könyvhöz — — — — —	131
FREITAG MAGDA: Könyvtári tájékoztatás távbeszélőn — — — — —	326	UGHY JENŐ: Az olvasók tájékoztatása szabadpolcos kölcsönzésnél (1—2) — 255,	316
GÖNCZI IMRE: Gorkij műveinek könyvtári olvasottsága — — — — —	642	Újabb kerületi Szabó Ervin könyvtárak tértek át a szabadpolcos rendszerre (Sz. I.) — — — — —	214
KARSZT SÁNDORNÉ: A továbbtanulók segítésének módszerei a szegedi III. kerületi könyvtárban — — — — —	723	VADNAI DEZSÓNÉ: A szocialista brigádtagok és az olvasás — — — — —	525
KATSANYI SÁNDOR: Törtel község parasztfiatáljai és az olvasás — — — —	639		
KISS JENŐ: A könyvtárak és a tanuló dolgozók — — — — —	135	B) PROPAGANDA	
KOVÁCS ANDORNÉ: Hogyan segítjük a szocialista brigádmozgalmat — — — —	315	DR. BALASSY JÁNOSNÉ—VADNAI DEZSÓNÉ: Az irodalmi fejtörők hatása	346
KOZMA JÓZSEFNÉ: Cigányolvasóim — Középiszkolai kötelező olvasmányok —	321	BENYEI JOZSEF—SZ. SZABÓ LÁSZLÓ: Külterületi könyvanketók tapasztalatai	398
MARÓT MIKLÓS: Lépést tudunk-e tartani? — — — — —	612	BISZTRAY ADAM — BARDOS LÁSZLÓ: Író-könyvtáros találkozó a Tatabányai Megyei Könyvtárban — — — — —	24
Mennyit olvasnak az egyes olvasórétegek (B. Gy. — U. J.) — — — — —	155	BISZTRAY ADAM: Mezőgazdasági szakíró-olvasó találkozó Komárom megyében — — — — —	207
Az „olvasószolgálati tapasztalatok” pályázat eredménye — — — — —	465	BOZÓKY ÉVA: Könyvhét, könyvbarátok, könyvtárosok — — — — —	412
ONÓDY MIKLÓS: A szocialista brigádokkal való foglalkozás néhány kérdéséről	573	DOBOS PIROSKA: Hogyan segítették a szovjet könyvtárosok a XXII. kongresszus határozatainak propagálását és végrehajtását? — — — — —	571

Egy író—olvasó találkozó és ami mögötte van (—h—e—)	415	PETROVAY ISTVÁN: A kalocsai tapasztalatcsere	460
FOGARASY MIHÁLY: A falusi könyvtárosi és könyvterjesztői munka kapcsolata	454	SZABÓ PÁL: Egy falusi irodalmi színpad	210
Irodalmi napok Tatabányán	361	SZLI REZSŐ: A könyvtárak a szép könyv kultuszáért	591
ISZLAI ZOLTÁN: Néhány berendezési és propaganda ötlet az NDK-ból	721	TÓTH GYULA: Vándorkiállítás a falusi könyvtárakról	713
Könyvheti verseny Veszprém megyében	473	VERSEGHI GYÖRGY: A könyvtári propaganda és a gyűjtőszervevény	344
Könyvkiállítások	419	VERSEGHI GYÖRGY: Az irodalmi színpadok és a könyvtárak együttműködése	663
Könyvpropaganda — „kis hibával”	390		
KÓVÁRI VALI: Egy érdekes ifjúsági pályázat	33	<i>József Attila olvasómozgalom</i>	
KRÚDY ZSUZSA: Közledek az ünnepl könyvhét	293	CSERHÁTI JÁNOS: A József Attila olvasómozgalom a Lenin Kohászati Művekben	68
MÉSZÁROS I. ISTVÁN: Őszi megyei könyvhetek	581	ISZLAI ZOLTÁN: Hol tart a József Attila olvasómozgalom?	16
A mezőgazdasági könyvhónap elé (F. J.)	9	Pályázat	672
Műszaki Könyvnapok, 1962	607	RIGÓ JÓZSEF: A József Attila olvasómozgalom és a tagtoborzás	334
PELEJTEI TIBOR: A tudomány termelő-erővé válik — a könyvtárak közvetítésével	706	TÓTH BÉLA: Az újjászervezett József Attila olvasómozgalom	701

73

7. BIBLIOGRÁFIAI MUNKA

Bibliográfiák az olvasóknak (s—ő)	96	HARASZTHY GYULA: Megjelent a „Külföldi Könyvek Országos Gyarapodási Jegyzék”-ének első két száma	21
Egy bibliográfiai műhely (L. S.)	708	Mire figyelmeztet egy új bibliográfiai kiadvány? (na)	201
DR. FARAGÓ LÁSZLÓNÉ: Újabb retrospektív szakbibliográfiák az orvostudomány területéről	357	PÉTER LÁSZLÓ: Rendszeres és jobb folyóiratmutatókat!	646
FÜGEDI PÉTERNE: A Magyar Nemzeti Bibliográfia felhasználása a könyvtári munkában	456	SZENTMIHÁLYI JÁNOS: Dokumentáció és bibliográfia	274

8. DOKUMENTÁCIÓ, SZAKIRODALMI TÁJÉKOZTATÁS

Milyen kiadványok jelennek meg az Országos Mezőgazdasági Könyvtár új dokumentációs sorozatában? (D. K.)	154	Újjáalakult az Országos Dokumentációs Bizottság	532
---	-----	---	-----

9. A KÖNYVTÁRAK TÖRTÉNETÉBŐL

A „Borsodi Olvasókör” (y)	593	ban	347
A Corvinák történetéből	424	DR. MÓRA LÁSZLÓ: A könyvtári szókincs változásai	467
Emlékeztető (A „Vasszínú égbolt alatt” c. szociográfiái gyűjteményből)	45	A munkásmozgalom a ponyvaolvasás ellen (—k—)	464
Festett pergamenkötések kiállítása (V. M.)	681	SZABÓ ANDRÁS ENDRE: A legtöbb olvasó vidéki városok — 80 évvel ezelőtt	405
„A Fővárosi közkönyvtárai” 100 évvel ezelőtt (B—II)	216	<i>Magyar könyvtárosok és bibliográfusok:</i> RADOS GUSZTÁV (1862—1942) (dr. Móra László)	728
Hatvan éves a KPVD Sz. Ady Endre könyvtára	702	GARAY JÁNOS mint könyvtáros (Dümmerth Dezső)	407
KATONA JENŐ: Pusztuló értékeink	613		
KÓKAY GYÖRGY: Mátyás király könyvtárának emlékei a felvilágosodás korá-			

10. KÜLFÖLDI KÖNYVTÁRAKRÓL

BÁRDOS LÁSZLÓ: József Attila-est egy németországi könyvtárban	81	KOMLÓS IMRÉNÉ: Száz éves a Lenin Könyvtár	313
A Bibliothèque Nationale-ról	403	Könyvkultúra az észteknél (Sz. R.)	610
Érdekes adatok a New-Yorki Közművelődési Könyvtár tevékenységéről (Pintér Lászlóné)	166	LENGYEL IMRE: A nyugati könyvtárak néhány problémája	451
DR. FARAGÓ LÁSZLÓNÉ: A cseh könyvmúzeum	482	Lenin nyomában a genfi olvasóteremben (Domin Károly)	733
GADÓ GYÖRGY: Miért kevés a könyv Spanyolországban!	385	London St. Pancrats kerületi könyvtárban (B—II)	403
HORVÁTH VIKTOR: A lengyel nyilvános hírlapolvasó termek	386	MEZEI GYÖRGY: A Bécsi Városi Könyvtárban	589
		VERTESY MIKLÓS: Az ötven éves Deutsche Bücherei	528

*
Könyvtári görbe tükör (Szöllősy Kálmán) — — 404, 469, 537, 597, 727

II. IRODALMI TÁJÉKOZTATÓ

1. ÍRÓI ARCKÉPEK, TÖRTÉNETI ÉLETRAJZOK

IVO ANDRIÜ	100	GÁRDONYI GÉZA (1863—1922) (Katona Jenő)	541
BAKÓ JÓZSEF (1896—1962) (Szilágyi János)	350	GÁRDONYI titka (Zolnay Vilmos)	673
DICKENS (1812—1870) (Lányi Kamilla)	38	A. I. HERZEN (1812—1870) (Katona Jenő)	159
DIENES ANDRÁS (1904—1962)	606	A hatvanéves ILLYES GYULA (Lukácsy Sándor)	608
EÖTVÖS KÁROLY (1842—1916) (L. S.)	97		
WILLIAM FAULKNER (1897—1962) (V. S.)	543		

JÓZSEF ATTILA évfordulóján (Lukácsy Sándor) — — — — —	669	LENIN — — — — —	35
KARINTHY FRIGYES — Születésének 75. évfordulójára — (Pomogáts Béla) — —	287	MADARÁSZ EMIL halálára — — — — —	223
KASSÁK LAJOS hetvenöt éves (Pók Lajos)	98	PASCAL (1623—1662) (Lukácsy Sándor) —	417
KODÁLY ZOLTÁN 80 éves (Asztalos Sándor) — — — — —	671	JEAN JACQUES ROUSSEAU születésének 250. évfordulójára (Pók Lajos) — —	349
Az olvasó KRÚDY (Krúdy Zsuzsa) — —	226	A Nobel-díjas JOHN STEINBECK (B. É.)	743
		TESSEDIK SÁMUEL (1742—1820) (Lukácsy Sándor) — — — — —	157
		ZALKA MÁTE (1896—1937) (p. b.) — —	221

2. IRODALOMTÖRTÉNET, IRODALOMISMERET

DERSI TAMÁS: Tanulmányok a magyar szocialista irodalom történetéből — —	675	VARGHA BALÁZS: Jókairól és a könyvtárosok rossz lelkiismeretéről — —	41
GÖNCZI IMRE: Könyvek Móricz Zsigmondról — — — — —	477	VARGHA BALÁZS: A cikkíró válasza (Vita) — — — — —	228
Az ideai Lenin-irodalmi díjasok — —	354	ZOLNAY VILMOS: A Felszabadítási Nyilatkozat évfordulóján — — — — —	735
Juhász Gyula emlékdíjállítás (L. K.) —	288	ZOLNAY VILMOS: Gorkij művei — —	285
KELLNER BÉLA: Jókairól és a könyvtárosok tiszta lelkiismeretéről (Vita) —	227	KÖNYVTÁROK KIS LEXIKONA (Vértessy Miklós)	
Ki tud Zemán Jánosról? — — — — —	378	Betűtípus, betűcsalád, betűnagyság — —	93
A korai francia felvilágosodás (—cs—) —	233	A könyvkötés szakkifejezései — —	215
LÁNYI KAMILLA: Cseh írók — magyar olvasók — — — — —	351	Amíg egy kéziratból könyv lesz — —	278,
LÁNYI KAMILLA: Román irodalom — magyar olvasók — — — — —	161	A könyvkötés története — — — — —	602
LÁNYI KAMILLA: Szlovák írók — magyar olvasók — — — — —	418	Nyomdai sokszorosító eljárások I. Magasnyomás — — — — —	725
Lengyel írók — magyar olvasók (L. K.) —	544	OLVASÁS KÜZBEN P.[OK] L.[AJOS]	
Lenin októbere a szépirodalomban (L. K.)	605	Hogyan értelmezzük a szocialista irodalmat — — — — —	354
LUKÁCSY SÁNDOR: „A napkeleti tüzes elmének tündérei álmai” — — — — —	101	Az irodalmi közvélemény és a kétfajta irodalom — — — — —	232
Magyar—oroszi irodalmi kapcsolatok (L. S.) — — — — —	741	Lehet-e vitatkozni az ízlésről? — —	484
MÉRŐ ÉVA: Miért jó olvasni? — — — —	617	A művészet hatása — — — — —	108
NAGY MIKLÓS: Jókai és a kritikusok (Vita) — — — — —	228	Művészeti viták — — — — —	297
TOBIÁS ÁRON: Munkáscarcok az új magyar prózában — — — — —	39	Olvasók és olvasók — — — — —	47
		Parasztábrázolás — — — — —	171
		„Színesebb, gazdagabb, izgalmasabb lett”	425

3. ÖSSZEFoglaló, tematikus, sorozati könyvismeretéseik és folyóiratismertetések

A Bibliotheca Hungarica Antiqua sorozat (Sz. R.) — — — — —	485	POMOGÁTS BÉLA: 1961 magyar írája	423
BÓDAY PÁL: Külföldi könyvtári folyóiratok I—II. — — — — —	294,	POMOGÁTS BÉLA: A Magyar Irodalom Gyöngyszemei — — — — —	355
Bólyai könyvek — — — — —	360	POMOGÁTS BÉLA: Magyar Századok —	167
BOZÓKY ÉVA: Asszonyok könyvei — — —	296	POMOGÁTS BÉLA: A Világirodalom Gyöngyszemei — — — — —	36
BOZÓKY ÉVA: Korszerű, új gyermekkönyvek — — — — —	163	SCHRÁM FERENC: A néprajzi irodalom új könyvei — — — — —	676
A családiház-építés könyvei — — — —	551	S. SZABÓ FERENC: A szocialista mezőgazdaság üzemszervezési könyve — —	358
K. DRECHSLER ÁGNES: A Művészet Kiskönyvtára — — — — —	165	S. SZABÓ FERENC: A szüret és a borkészítés szakkönyvei — — — — —	680
FÜLDI TAMÁS: Közgazdasági folyóiratok — — — — —	169	S. SZABÓ FERENC: A természetvédelem könyvei — — — — —	554
HARASZTHY GYULA: A „Könyvtári Figyelő” új évfolyama — — — — —	744	SZÍJ REZSÓ: Ateista és vallástörténeti könyvek — — — — —	224
Három emlékirat (L. S.) — — — — —	611	SZÍJ REZSÓ: A Helikon Klasszikusok —	745
Hasznos könyvek az állattenyésztés dolgozóinak (S. Sz. F.) — — — — —	107	SZÍJ REZSÓ: Az év „legszebb” könyvei	289
Jókai műveinek kritikai kiadása — — —	677	SZÍJ REZSÓ: Képzőművészeti folyóiratok	105
Könyvtáros testvér lapjaink (K-6) — — —	43	TOLNAI GYÖRGY: A félévszázados Pravda — — — — —	222
LÁNYI KAMILLA: Mit olvassunk a filmről? — — — — —	103	Az új Kossuth-díjasok könyvei — — —	290
LÁZÁR ISTVÁN: Pedagógiai folyóiratok	486	Új könyvek a növénytermesztésről (S. Sz. F.) — — — — —	229
LÉKAY OTTO: Stílusok és irányzatok. A Gondolat új sorozata — — — — —	614	Új könyvekről — néhány sorban	183,
LIPTÁK GÁBOR: Könyvek a Bakonyról	737	Az „Új Technika” sorozat — — — — —	488
LIPTÁK GÁBOR: Könyvek a Balatonról	420	VARGHA BALÁZS: Gyermekeküjságok, ifjúsági lapok — — — — —	615
PINTÉR LÁSZLÓNE: Az UNESCO időszaki kiadványai — — — — —	679	A világirodalmi műveltség folyóirata —	231
POMOGÁTS BÉLA: Az elmúlt félvéveskönyvel — — — — —	479		

4. Könyvismeretéseik

a) IDEOLÓGIAI-POLITIKAI MŰVEK		BREZA, TADEUSZ: A bronzkapu (Katona Jenő) — — — — —	172
BAADE, FRITZ: Versenyfutás a 2000-ik évig (D.) — — — — —	234	BURCHETT, WILFRED: Akik az eget ostromolják (Gy. Gy.) — — — — —	298
BEBEL, AUGUST: Charles Fourier élete és eszméi (—D—) — — — — —	747	CASTRO, FIDEL válogatott beszédei (Tolnai György) — — — — —	491
BLJUMIN, I. G.: A mai polgári politikai gazdaságtan válsága (Szi J Rezső) — —	747	DOBI ISTVÁN: Vallomás és történelem (—k—) — — — — —	426
BOECK, HANS: Marxista etika és szocialista erkölcs (Csiki Ottó) — — — — —	491	DOMOKOS JÓZSEF: „... Emlékezz proletár!” (Frank László) — — — — —	682

MAUROIS, A.: Fleming és a penicillin re-
génye (Lékay Ottó) — — — — — 689
MEYER, C. F.: Pescara megkísértése
(Bozóky Éva) — — — — — 494
MOLNAR GÉZA: Város a felhők alatt
(Nagy Ernő) — — — — — 621
MÓRA FERENC: Tápéi furfangosok
(—ys—) — — — — — 492
MUNTEANU, FRANCISC: A boldog ke-
reskedő (Katona Tamás) — — — — — 239
MURANYI-KOVÁCS ENDRE: Akik sze-
retni tudtak (—k—) — — — — — 556
NÁDASS JÓZSEF: Karmos évek (Nagy
Ernő) — — — — — 364
NEMES GYÖRGY: Júntusi utazás (Vihar
Béla) — — — — — 53
NYIKOLAJEVA, GALINA: Útközben (Lá-
zár István) — — — — — 560
Orosz klasszikus költők antológiája (Csá-
nyi László) — — — — — 559
PETERSHAGEN, RUDOLF: A lelkiismer-
tet lázadása (Frank László) — — — — — 432
PLATONOV, ANDREJ: Gyönyörű és
eszevesztett világ (Berecz József) — — — — — 367
PRISVIN, M. M.: A hatalom útja (Tüs-
kés Tibor) — — — — — 687
PUIG, SOLER: Szándékos emberölés
(L—a) — — — — — 432
REMENYIK ZSIGMOND: Az atyai ház
(Pomogáts Béla) — — — — — 53
REMENYIK ZSIGMOND: Sarjadó fű (L.
S.) — — — — — 748
A renaissance Magyarországon (—ys—) — — — — — 299
SARKADI IMRE: A gyáva (—k—) — — — — — 235
SÁSDI SÁNDOR: A harmadik elmegy
(Szappanos Balázs) — — — — — 236
SCHILLER, FRIEDRICH balladái (Bozó-
ky Éva) — — — — — 685
SCHWARZ—BART: Igazak ivadéka (Eber-
gényi Tibor) — — — — — 689
SNOW, C. P.: A reménység kora (P. B.) — — — — — 625
SÓS GYÖRGY: Végtisztesség (Ebergényi
Tibor) — — — — — 493
SÓTER ISTVÁN: Bűnbeesés (P. L.) — — — — — 236
STEINBECK, JOHN: Érik a gyümölcs
(Vámosi Pál) — — — — — 56
STENDHAL: Séták Itáliában (—y—r) — — — — — 686
SÜKÖSD MIHÁLY: Fától fáig (Tüskés Ti-
bor) — — — — — 749
SZÁSZ IMRE: Horgászbottal írtam (Ru-
bóczy István) — — — — — 684
SZÉKELY JÁNOS: Kísértés (Lipták Gá-
bor) — — — — — 492
SZENTIVÁNYI KÁLMÁN: A föld alatti
folyam (Páldy Róbert) — — — — — 302
SZERAFIMOVICS: Erdőtűz (Vámosi Pál) — — — — — 430
SZILVÁSI LAJOS: Nem azért született...
(Ughy Jenő) — — — — — 750
TABÁK ANDRÁS: Gúzsbakötve (Nagy
István) — — — — — 557
TAMÁSI ÁRON: Akaratos népség I—II.
Somlai Aliz) — — — — — 620
TERSÁNSZKY JÓZSI JENŐ: Legenda a
nyúlparikásról (Gönczi Imre) — — — — — 235
THIERY ÁRPÁD: Isten veled háború
(Csiki Ottó) — — — — — 685
TIMÁR MÁTE: Karesi, a csicskás (S. A.) — — — — — 52
TOLNAI LAJOS: A polgármester úr (Ba-
tári Gyula) — — — — — 748
TÖRÖK SÁNDOR: Bilicse Péter szegény-
ember (Bozóky Éva) — — — — — 303
TRIOLET, ELSA: A romfelügyelő (Bakács
Tiborné) — — — — — 625
A tűz csiholói. Forradalmi versek gyűjte-
ménye szavalóknak. (Csányi László) — — — — — 365
USZMAN, SZAMBEN: Vajúdás (Csiki
Ottó) — — — — — 431
VÁRNAI ZSENI: Légy boldog te világ
(Csiki Ottó) — — — — — 174
VERES PÉTER: Tiszántúli történetek (Se-
res József) — — — — — 556
VERSIGORA: Nyugati porlya (Gönczi
Imre) — — — — — 496
VIHAR BÉLA: Őnarckép 1962 (Katona
Jenő) — — — — — 684
VORANC, PREZIHOV: Földindulás (Fara-
gó László) — — — — — 238
ZOLA, ÉMILE: Hölgyek öröme (L. K.) — — — — — 429
ZOLA, ÉMILE: Nana (Somlai Aliz) — — — — — 176
ZWEIG, ARNOLD: Nyugati krónika (Bir-
kás Géza) — — — — — 177

c) IFJÚSÁGI ÉS GYERMEKIRODALOM

AKOS KÁROLY: Vasárnap, istenek nyo-
mában (Nagydiósi Gézáné) — — — — — 115
BARAT ENDRE: Egő lándzsa (B. E.) — — — — — 752
BARSÍ DENEZ: Eltűnik a vajdakincs (Ró-
zsa József) — — — — — 753
BEHOUNEK, FRANTISEK: Az Északi-
sark robinsonjai (Győri György) — — — — — 435
DEKÁNY ANDRÁS: Az elveszett sziget
(Berecz József) — — — — — 433
DEKÁNY ANDRÁS: A gyöngyhalászok
titka (Vámosi Pál) — — — — — 498
DIENES ANDRÁS: Az utolsó év (L. S.) — — — — — 562
FEKETE ISTVÁN: Kittenberger Kálmán
élete (L. K.) — — — — — 497
FÖLDES PÉTER: Az ibolyaszínű fény
(Szappanos Balázs) — — — — — 627
FÖLDES PÉTER: Madridi induló (Győri
György) — — — — — 57
GEREB LÁSZLÓ: Egő világ (Lipták Gá-
bor) — — — — — 368
A Gyermekenciklopédia II. kötete. (Vargha
Balázs) — — — — — 489
Holdfény. Klasszikus elbeszélések (Vámosi
Pál) — — — — — 562
HÚNYADY JÓZSEF: Pepito (Fonay Ti-
bor) — — — — — 114
JANKOVICH FERENC: Egy udvarházi est
(Cs. O.) — — — — — 113
KASSZIL, LEV: Az egyetlen szerep (Em-
ber Mária) — — — — — 370
KÖSZEGI IMRE: A budai négylevelű (Be-
recz József) — — — — — 241
KLUSANCEV, P.: Irány a hold (Gy. I.) — — — — — 433
Lányok évkönyve (Fonay Tibor) — — — — — 368
LEM, STANISLAW: Magellán-felhő (Győ-
ri György) — — — — — 369
MEINCK, WILLI: Marco Polo kalandos
utazásai (Győri György) — — — — — 497
NAGY ISTVÁN: Ácsék táborát vernek (Se-
res József) — — — — — 240
Regél a hősök könyve (Csiki Ottó) — — — — — 305
RENYI MAGDA: A telhetetlen tarisznya
(Ember Mária) — — — — — 178
RÉVAY JÓZSEF: Százarcú ókor (Pók La-
jos) — — — — — 690
RÓNASZEGI MIKLÓS: A királynő kalóza
(Vargha Balázs) — — — — — 304
SÍK ENDRE: A nagy Mirambo árnyéká-
ban (Fonay Tibor) — — — — — 626
Vargha Balázs: Könyvbírálat tanulsággal
FONAY TIBOR: Még egyszer a „Fiúk,
lányok” bírálatáról) — — — — — 83
SZÁVA ISTVÁN: A hiúz a napba néz
(Fonay Tibor) — — — — — 151
SZÁVA ISTVÁN: Tengereken és évmillió-
kon át (Kiss Gézáné) — — — — — 690
SZILVÁSI LAJOS: Egyszer volt szerelem
(Seres József) — — — — — 57
Születésnap ajándék (Bozóky Éva) — — — — — 627
TÖRÖK SÁNDOR: Csilicsala legújabb
csodái (Nagy Ernő) — — — — — 241
VIDOR MIKLÓS: Galambposta (Nagydió-
si Gézáné) — — — — — 177
434

d) ISMERETTERJESZTŐ ÉS
TUDOMÁNYOS MŰVEK

ARTNER TIVADAR: A középkor művé-
szete (—o—) — — — — — 501
BAKTAY ERVIN: Kőrösi Csoma Sándor
(—y—) — — — — — 372
BERENYI GYÖRGY: Tűnő fehér foltok
(pr) — — — — — 436
BODROGI TIBOR: Társadalmak születése
(Schram Ferenc) — — — — — 627
BORDÁS SÁNDOR: Veszélyes növény-
védőszer (dr. Fabinyi Rudolf) — — — — — 756
BRAUNBEK, WERNER: Az atommag re-
génye (Rozsnyai Károly) — — — — — 180
Budapest műemlékei I—II. (—o—) — — — — — 564
BURROWS, MILLAR: A holttengeri te-
kercek (Lányi Kamilla) — — — — — 58
COCCHIARA, GIUSEPPE: Az európai fol-
klór története (Bácskai B. Sándor) — — — — — 692
DARWIN CHARLES: Az ember szármá-
zása és a nemi kiválasztás (Dr. Székely
Sándor) — — — — — 307
DZSIVELEGOV, A. K.: A commedia dell'
arte (Zolnai Vilmos) — — — — — 628
ERDELYI TIBOR—KONKOLY ISTVÁN:
Növényvédőszerünk (Fabinyi Rudolf) — — — — — 756
Az „Ergon” könyvek (—tó—) — — — — — 46

FENYŐ ISTVÁN: Kiskaludly Sándor (—y—r)	499	Új Magyar Lexikon 5. kötet (L. S.) — —	241
FERE, N.: Tanítóm, Makarenkó (Sugár Agnes)	565	Vasszinú égbolt alatt. Városszociográfiák 1945 előtt — 1932—1943. (SziJ Rezső)	179
FERENCZY BÉNI: Írás és kép (Lipták Gábor)	59	Vidéki városaink (Páldy Róbert)	117
FISCHER, ERNST: A nélkülözhetetlen művészet (Zolnay Vilmos)	500	ZOLNAY VILMOS: Miért szép a szép? (Bozóky Éva)	563
FORGÁCS LÁSZLÓ: Tudatosság és költőiség (Fein Judit)	753	ZRINSZKY LÁSZLÓ: A Magyar Tanácsköztársaság emléke költészetünkben (SziJ Rezső)	691
FÖLDES ANNA: A glécs az irodalomban (B. E.)	371	e) KÖNYVTÁRI SZAKIRODALOM	
GAGARIN, JURIJ: Utazás a világűrben (Csiki Ottó)	629	Aki nem halad, elmarad (Dr. Molnár István)	245
A görög művészet világa I—II. (—cs—)	563	Altalános könyvjegyzék 1958—1959. (Varsányi Endréne)	244
GYERGYAI ALBERT: Klasszikusok (—cs—)	691	BENDA KÁLMÁN—IRINYI KÁROLY: A négyyszáz éves debreceni nyomda (1561—1961) (Vértesy Miklós)	61
Hétnyelvű sportszótár (G. Gy.)	371	Cirillbetűs rövidítésgyűjtemény (Sz. J.)	743
HITZIGER, LOTHAR: Tüzes nyilak a világűrben (Gy. I.)	309	FARAGÓ LÁSZLÓ—JÁNSZKY LAJOS: Tájékoztató a magyar tudományos és szakkönyvtárakról és szolgáltatásaikról (Vértesy Miklós)	757
HOLITSCHER, WALTER: A természet-tudományos világkép (Zolnay Vilmos)	180	HORVÁTH MAGDA: A címléírás alapjai (Dr. Weger Imre)	693
HORVÁTH ZOLTÁN: Magyar századforduló (SziJ Rezső)	306	Kiadványok a mezőgazdasági szakirodalom jobb felhasználásáért (Szentmihályi János)	757
JÁRDANYI PÁL—KERÉNYI GYÖRGY: Magyar népdaltípusok (I—II.) — Népies dalok (III.) (Lukácsy Sándor)	308	Mit olvassunk? Hogy olvassunk? (pr)	375
KLANICZAY TIBOR: Renezánsz és barokk (—k—)	178	Négy könyvtári évkönyv (B. L.)	374
KOLTAY-KASTNER JENŐ: A Kossuth-emigráció Olaszországban (Gátiné Pásztor Mária)	117	SZALAY GYÖRGY: A társadalmi-politikai irodalom népszerűsítése (Tolnai György)	566
KOVÁCS ENDRE: A lengyel irodalom története (Bába Mihály)	116	SZITA FERENC: Falusi könyvtárak elhelyezése és berendezése (K—6.)	502
LÁSZLÓ GYULA: Östörténetünk legkorábbi szakaszai (Schram Ferenc)	59	TOMBOR TIBOR: A könyvtári állomány védelme, a könyvhigiéniá alapjai (Vértesy Miklós)	437
LISZTOV, V. V.: Az új Kuba útjain (Frank László)	565	Dr. TÓTH BÉLA: Irodalmi érdeklődés a gyermekkorban (Fonay Tibor)	310
LUKÁCSY ANDRÁS: Elmés játékok — játékos elmék (Lékay Ottó)	60	VÉRTESEY MIKLÓS: Új Hungarica katalógus (Karl Heinz Jügel): „Hungarica-Auswahl-Katalog der Universitätsbibliothek Jena” c. munkájáról	678
A marxista-leninista esztétika alapjai (Pók Lajos)	48	A Veszprémi Megyei Könyvtár Évkönyve (K—6)	694
MILDNER, HEINZ: A legyőzött távolság (Ughy Jenő)	181	f) BIBLIOGRÁFIÁK	
MIKLÓHU-MAKLÁJ: Pápuák között (Gyenes István)	755	BANNER JÁNOS—JAKABFFY IMRE: A Közép-Dunamedence régészeti bibliográfiája 1954—1959. (Székely Dániel)	181
MIREAUX, EMILE: Mindennapi élet Homérosz korában (Csányi László)	498	BATA IMRE—LENGYEL IMRE—VARGA ZOLTÁNNÉ: Debreceni bibliográfia (Kiss Jenő)	118
MOLNÁR GÁBOR: A fehér arany vadonában (Pók Lajos)	630	HANKISS ELEMÉR—BERGZELI A. KÁROLYNÉ: A Magyarországon megjelent színházi zsebkönyvek bibliográfiája. XVIII—XIX. század (Bereczky László)	182
Művészettörténeti ABC (—k—)	372	Két közgazdasági bibliográfia. Tervgazdasági, statisztikai és számviteli bibliográfia; A népgazdaság tervezői irányításának tökéletesítése. (Tuszka Antónia)	566
NEMETH LÁSZLÓ: Lányaim (Bozóky Éva)	436	KOZCSA SÁNDOR: A magyar irodalom bibliográfiája 1956—57. (Pálvölgyi Endre)	243
NEMETH LÁSZLÓ: Sajkódi esték (Lékay Ottó)	243	Műszaki bibliográfia 1956—1960. (Gy. P.)	630
Nemzetközi Almanach 1962. pótkötet (G. Gy.)	754	Nagy Lajos: Állam- és jogtudományi bibliográfia 1956—1959. (Balázs Sándor)	310
NYILAS MÁRTA: Pest-Buda a 18. század költészetében (—y)	309	Regényciklusok jegyzéke (L.)	736
PÁNDI PÁL: Petőfi (Dorogi Zsigmond)	306	SZALAI GYÖRGY: „Legyetek eberek!” (Horváth Tibor)	439
PÁP JÁNOS: A nagy pillanat (Szalay Károly)	693	Szállj költemény! (Nagy István)	503
PATAKI FERENC: Az utópista szocializmus pedagógiája (L. K.)	501	Szép könyvek a természetről (Freitag Magda)	62
PICCARD, AUGUSTE: A tenger mélyén (Vértesy Miklós)	373	A Szombathelyi Megyei Könyvtár zenei vonatkozású könyveinek jegyzéke (Pethes Iván)	62
RADÓ GYÖRGY: Fehér éjszakáktól a Fekete-tengerhez (Pók Lajos)	755	Újabb mezőgazdasági szakkönyvtáriak (S. Szabó Ferenc)	438
RÁTH-VEGH ISTVÁN: Az emberi butaság (—k—)	498	Újabb pedagógiai bibliográfiák (Mezey Sándor)	373
RÉCZEY—PEKÁRY—GONDI: Etikett, társasélet, protokoll (L. K.)	308	Újabb tájékoztató kiadványok a külföldi folyóiratokról (Sz. J.)	758
RÓNA-TAS ANDRÁS: Nomádok nyomában (—k—)	61		
SMUUL, JUHAN, Déli jégmezőkön (Rubóczy István)	118		
SZALATNAI REZSŐ: Juhász Gyula hat-száz napja (Vihar Béla)	499		
SZAUDEK JÓZSEF: A romantika útján (L. S.)	370		
A szomszéd népek irodalma (Szöveggyűjtemény (Somlai Aliz))	754		
Tanulmányok a neveléstudomány köréből — 1961 (Lázár István)	628		
TOLSZTOJ Emlékkönyv (—cs—)	435		
TRAYTLER ENDRE: Bűnös? (Csiki Ottó)	756		

5. ESEMÉNYNAPTÁR

63, 119, 168, 247, 311, 356, 414, 553, 631, 695, 759

6. HÍREK

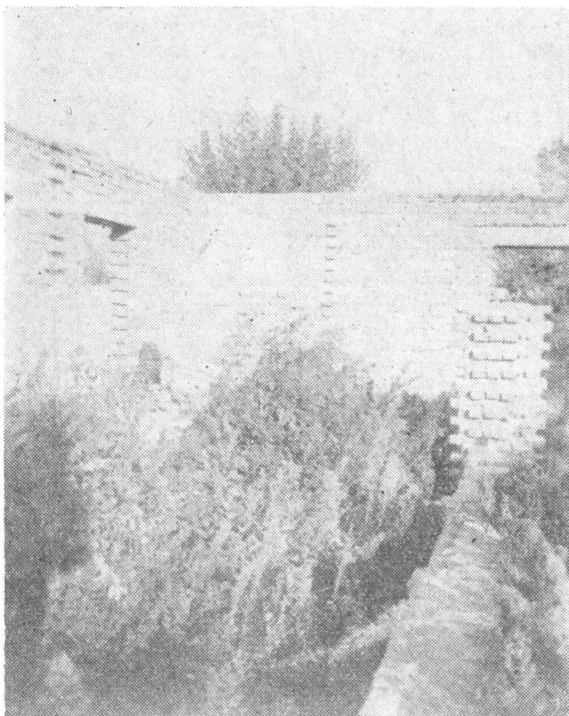
64, 120, 184, 248, 312, 376, 440, 504, 568, 632, 696, 760

Magasra nőtt a gaz az épülő hedrehelyi művelődési házban

Ennek a 800 lelkes kis Somogy megyei községnek a tanácsa elhatározta, hogy művelődési házat építtet. Szükség is van az épületre, mert a községben kitűnő népi együttes és jól működő könyvtár van. A könyvtárba 196 olvasó iratkozott be, ami a lakosságnak majdnem 25%-a. Ebben az eredményben nagy része van Márton István iskolaigazgatónak, aki egyszemélyben könyvtáros is. Sajnos a könyvtár 1500 kötetével egy piciny kis helyiségben szorong, és alig várja, hogy a felépítendő művelődési házba kerüljön. Igen ám, de az új épület nagyon lassan emelkedik. A kadarkúti KTSZ hozzáfogott az építkezéshez, fel is húzott néhány falat, amint ez a képen látható, sőt felvett 100 ezer forintot is. Most mégis magas gaz veri fel az építkezés környékét, mert ismeretlen okból abbahagyták az építkezést. (Pedig Márton István közlése szerint a szükséges pénz is rendelkezésre áll.)

Ugyanakkor a kb. 3000 lelkes Kadarkuton nagy művelődési palota épül. Helyes, hogy épül, de helyese-e, hogy Hedrehelyen az is pusztul, amit már felépítettek?!

Egyébként Hedrehelyen más furcsaságot is tapasztaltunk: a könyvtárban láttunk néhány olyan könyvet, amit ügynökök sóztak rá 3000 forintért a tsz előző elnökére. Ezek az Agrártu-

dományi Egyetem tankönyvei, amelyeket a községben senki nem olvasott, és még jó darabig nem is fog olvasni. Például a Tudományos Akadémia kiadásában megjelent Talajérőgazdálkodás című magas elméleti színvonalú könyv, Bacsó Bevezetés az agrometeorológiába című könyve és Erdei—Klinger A növénytermelés gépeinek fejlődése című könyvének csak a II. kötete. Ezek a könyvek a könyvtár polcainak a tete-

jén várnak saját megváltásukra vagy arra, hogy a falu azt a gazdasági színvonalat elérje, amikor az ilyen könyveket már használni tudja, esetleg azt, hogy a megyei könyvtár elvigye a faluból és saját állományába vegye őket. De talán a legjobb mégis az volna, ha a terjesztő vállalat visszavenné ezeket a könyveket, és helyettük olyanokat adna a községi könyvtárnak, amilyenekre ott szükség van. (br)

MŰVELŐDÉSI KÖR alakult 1962. októberében a 19. sz. Szabó Ervin Könyvtárban. A kör tagjai középiskolai, ipari tanulók és dolgozó fiatalok. A művelődési kör célja, hogy a tagok ismereteket szerezzenek a tudomány, a művészet és az irodalom köréből, vitákon vegyenek részt és együtt szórakozzanak. Az első összejövetelt Mikó Zoltán, a Szabó Ervin Könyvtár h. osztályvezetője vezette, aki a fiatalok helyzetével és a többi irodalmi és művelődési kör tevékenységével foglalkozott. A második alka-

lomma Pap János szakíró „A nagy pillanat” c. művének keletkezéséről tartott előadást és válaszolt a fiataloknak, akik előzőleg elolvasták az említett művet, és ennek alapján sok kérdésre vártak választ az írótól. A kör további terveiben a magyar klasszikusok életéről, műveiről tartandó beszélgetések, a modern világ-irodalom nagy alkotásairól szóló ismertetések, képzőművészeti és történelmi tárgyú előadások, valamint fiatal frókkal, költőkkel rendezendő találkozók szerepelnek. (Sugár Agnes)

KÖNYVTÁROSOK KIS LEXIKONA

Nyomdai sokszorosító eljárások. 2. Mélynyomás

Mélynyomásnak hívjuk azt a sokszorosító eljárást, amikor a nyomólapba bemélyedő részek festékeznek be a papírost, és a nyomólap eredeti sima felszíne a lenyomaton fehér marad. A befestékezett lemezt nyomtatás előtt ledörzsölik, hogy csak a mélyebb, kivált részekben maradjon meg a festék, azután fém- vagy gumihenger segítségével szorítják a papírra. Vastag papírt nem lehet mélynyomásra használni.

Ez a technika igen régi, közel egykorú a könyvnyomtatás feltalálásával. Legrégibb formája az ötvösművészetből kifejlődött *rézmetszet*. A rézlemezt rendszeren viaszréteggel vonják be, erre rajzolják tüvel a sokszorosítandó rajz tükörképét, majd a rajz nyomát ék alakú vésővel mélyítik a lemezbe. A tulajdonképpeni vésést gyakran nem a rajzolóművész végzi, hanem külön vésnök. A vonalak vastagításával és vékonyításával, sűrítésével és ritkításával igen szép árnyalati különbségeket lehet előállítani.

A rézmetszet hamar bevonult a könyvdíszek közé. Az első rézmetszetes könyv külföldön Dante *Divina comoediájának* 1481-es firenzei kiadása, nálunk pedig Frankovich Gergelynek 1588-ban Monyorókeréken kiadott műve, a *Hasznos és fölötté szükséges könyv*.

A rézmetszet mélynyomású, a betűszedés, a mozgatható betűkkel való nyomás pedig magasnyomású technika. A kettőt egyszerre, egy nyomdai műveletnél nem lehet alkalmazni. Ezért a rézmetszet rendszeren nem a szöveg közé van nyomva, hanem külön lapokra, önálló mellékletként. A XVI. század végétől szokásossá vált rézmetszetes címlapoknál a szöveget is részbe metszették. A rézmetszet egyik legnagyobb művésze Rubens volt, aki egyéb remekei mellett kb. 50 címlapot is rajzolt.

Az ízlés fejlődésével, a szép könyvet kedvelők számának növekedésével a rézmetszetek mint könyvillusztrációk a későbbi századokban egyre jobban elterjedtek, és művészeikkel együtt időre háttérbe szorították a fametszeteket is.

A XIX. században feltalálták az *acélmetszetet*. Technikája azonos a rézmetszetével, de a vésés az acél keménysége miatt nehezebb. Előnye viszont éppen ez a keménység, mert így egy lemezről legalább tízszerannyi levonatot lehet készíteni.

Harmadik, vegyi eljárással kombinált mélynyomásos technika a *rézkarc*. Ennél a lemezt finom aszfaltréteggel vonják be, s ebbe karcolják tüvel a rajzot. A rajz helyén savval maratják a lemezt, és csak a legfinomabb árnyalatokat karcolják utólag a lemezbe. A rézkarcról aránylag kevés szép másolatot lehet készíteni, s ezért könyvdíszítésre csak azóta használják, mióta galvanoplasztikai úton keményebbé, ellenállóbbá tudják tenni a lemezt.

A mélynyomásos eljárásban forradalmi változást jelentett a fényképezés. Fox Talbot 1853-ban fényérzékeny zselatinnal vont be rézlemezeket, s ezekre másolt képeket. A másolatok az eredetit minden árnyalatával együtt hűen ábrázolták. Ezt a *heliogravurának*, nevezett eljárást többen tökéletesítették (*fotogalvanográfia*, *helioplastió* stb.). Ezekből az eljárásokból fejlesztette ki Klicz Károly a *raszteres vagy rákeles mélynyomást*. A képet egy negatív (fehér vonalkás) raszter segítségével krómzselatinnal bevont papírra, az úgynevezett *pigmentpapírra* másolják át, ezt vörösréz hengerre borítják, s meleg vízben forgatják. Ott, ahol a rajz miatt a krómzselatint nem érte fény, a víz hatására kioldódik. Ezeken a helyeken a hengert vas-kloriddal maratják. A maratás során a rajz vagy fénykép tónusának megfelelően sekélyebb-mélyebb csészécskék formálódnak a hengerre. A bemélyedő csészécskék mélysége határozza meg, hogy nyomáskor több vagy kevesebb festék kerüljön beléjük és onnan papírra, és ezáltal lesz a kép sötét, világos vagy finoman árnyalt.

A mélynyomásnál használt raszter más, mint amit az autotipánál, a magasnyomású tónusos klisék készítésénél alkalmaznak. Ott a raszterpontok változó nagyságúak, de színezésük, festékezésük azonos. Mélynyomásnál viszont a raszterpontok nagysága azonos, de a rákerült festék mennyisége változik. A mélynyomó rasztereknél négyzetcentiméterenként 3600—14 000 pontot találunk, tehát nagyon finomak.

Nyomáskor a lemezt egy henger befestékezi, azután a be nem mélyedt részekről egy ruganyos acélkés, a *rákelkés* leszedi a felesleges festéket, s így csak a mélyedésben marad festék. A kés általában 45° alatt hajlik a hengerre. Ha ezt a szöveget kicsit csökkentik, a kés több festéket kapar le, s a lenyomat világosabb, keményebb lesz. Viszont a nagyobb szög sötétebb tónusú árnyalatot eredményez.

A nyomdaipar csak magasnyomású betűk szedését ismeri. Egy és ugyanazon nyomtatványnál nehézkes lenne kétféle technikát alkalmazni, kétszer tenni be minden papírt a nyomdagépbé. Ezért mélynyomásos illusztrációknál a szöveget kiszedik

a rendes eljárással, tördelik, a képek mellé helyezik, s ugyanúgy fényképezik, sokszorosítják, mint az illusztrációkat. A raszterezés miatt a betűk természetesen sohasem lehetnek olyan élesek, tiszták, mint magasy nyomásnál. Nagyítóval ez a különbség jól észrevehető.

A mélynyomást tehát csak a képek miatt alkalmazzák, s ez meghatározza alkalmazási területét is: elsősorban a szöveghez képest sok képet, fényképet közlő folyóiratoknál, albumoknál, könyveknél. Nálunk a könyveknek hozzávetőlegesen tíz százaléka készül így.

A raszterez mélynyomásnak két nagy előnye van: szépsége és olcsósága. Hazánkban elsőnek az Athenaeum Nyomda vezette be 1913-ban. Eleinte csak mellékleteket készítettek vele, később a nyomtatásnak egyre nagyobb területét hódította meg.

Vértesy Miklós

A könyvbarát-mozgalom hírei

A HAZAFIAS NÉPFRONT társadalmi megbízottai Mezőkovácsházán (Békés m.) hathatósan segítik a könyvbarát-mozgalom kibontakozását. Tóth Pál népfront elnök, Babarcsi Béla, a művelődési ház gondnoka, Hedvig György fodorász és ifj. Ketskemény András tanár munkájának eredményeként rövid idő alatt 132 új olvasó iratkozott be a községi könyvtárba. (H.)

PÉCSETT a könyvbarát-mozgalom városi irányítását központi operatív bizottság végzi, a fiókkönyvtárak mellett pedig társadalmi segítő csoportokat alakítanak a mozgalom városi hálózatának létrehozására. A helyi bizottságok feladata az, hogy elsősorban az olvasótoborzásban, a közvéleménykutatásban, a társadalmi könyvgyűjtésben, a könyvtári belső munkában és a különböző író-olvasó találkozó rendezésében segítsenek.

SZOCIALISTA SZERZŐDÉST kötött a nagykovácsi városi könyvtár és a Dózsa termelőszövetkezet. E megállapodás értelmében a könyvtár fiókkönyvtárat létesít a termelőszövetkezetben, amely viszont anyagi támogatást nyújt a könyvállomány fejlesztéséhez. A városi könyvtárba különben nemrég iratkozott be a

kétezredik olvasó. Ilyen magas olvasói létszámra a városi könyvtár történetében még nem volt példa. Jelenleg Nagykovácsi lakosságának 12 százaléka tagja a könyvtárnak. (H.)

A DOLGOZÓK GIMNÁZIUMÁNAK felnőtt hallgatói számára a könyvtárban tartanak egy-egy irodalomórát Szolnokon. A megyei könyvtár új kezdeményezését ki fogják terjeszteni a városban működő technikumokra is. (H.)

SZABOLCS-SZATMÁR MEGYÉBEN a megyei pártbizottság legutóbbi ülésén a falusi könyvtárügy helyzetével foglalkozott. Jóváhagyta a megyei könyvtár tájékoztató jelentését és megállapította, hogy a közművelődési könyvtárosok az utóbbi két esztendőben jó munkát végeztek. A pártbizottság hasznosnak minősítette a kiadott ajánló bibliográfiákat. Felhívta a könyvtárosok figyelmét arra, hogy a jövőben fordítisanak még nagyobb gondot az ismeretterjesztő művek és elsősorban a mezőgazdasági szakkönyvek propagálására.

A megyében a járási tanácsok is foglalkoztak a könyvtárak helyzetével. A csengeri járási tanács legutóbbi vb. ülésén a megtakarított népművelési és oktatási összegekből 100 000

forintot szavazott meg könyvvásárlásra. Külön határozatot hoztak a kihelyezett technikumok működési helyén levő könyvtárak szakkönyv ellátására. A kiskvárdai járás 20 községében új elhelyezést kapott a könyvtár, 9 más községet pedig a legutóbbi vb. ülésen kötelezett a járási tanács vb. a könyvtár jobb elhelyezésére. Ebben a járásban a tanács mezőgazdasági és művelődésügyi osztálya közösen ellenőrzi a termelőszövetkezetek kulturális és szociális alapjának felhasználását; ugyanis el akarják érni, hogy a kulturális alap felét könyvvásárlásra fordítsák.

MISKOLCON, az Egyetértés tsz klubjában átadták a városi tanács tizenkilencedik fiókkönyvtárát. Az elmúlt három év alatt, ez a tizenharmadik új létesítmény. A fiókok számát 1963. végére 24-re emelik; a tervekben két kerületi gyermekkönyvtár létesítése is szerepel. (G. M.)

SZÉKESFEHÉRVÁRON könyvtári esték címmel ismeretterjesztő előadássorozatot indított a megyei könyvtár. Az első előadásra az újjáépített színház megnyitása alkalmából került sor. Ehhez a színház történeti tárgyú előadáshoz ajánló könyvjegyzéket is állított össze a könyvtár. (H.)

IRODALMI TÁJÉKOZTATÓ

A MEZŐGAZDASÁGI KÖNYVHÓNAP

1963 februárjában negyedszer rendezik meg a mezőgazdasági könyvhónapot, ezt az évről évre megismétlődő könyvakciót. Az idei — az előző évekhez viszonyítva — a legkedvezőbb körülmények között kerül megrendezésre. Már harmadik éve, hogy mezőgazdaságunk szocialista átszervezése befejeződött s a mintegy 1,3 millió tagot számláló termelészövetkezetek megerősödtek. Az új körülményekhez alkalmazkodva készítettek elő a rendező szervek — a Művelődésügyi, a Földművelésügyi Minisztérium, a Szövetkezetek Országos Szövetsége — ezt a megmozdulást, amelynek célja, hogy a mezőgazdaság különböző területein dolgozók figyelmét felhívja a mezőgazdasági szakkönyvek fontosságára, és azokat a könyvtárak és a könyvkereskedelem útján széles körben elterjessze. A mezőgazdasági könyvhónapot fel kell használni a korszerű termelési kultúra megismertetésére, a parasztság nagyüzemi szemléletének kialakítására is.

A Mezőgazdasági Könyvkiadó az elmúlt évben számos olyan könyvet jelentetett meg, amely alkalmas arra, hogy a mezőgazdasági könyvhónap céljának megvalósítását — a nagyüzemi gazdálkodás korszerű munkamódszereinek ismertetésével, terjesztésével — elősegítse.

Kifejezetten a könyvhónapra új könyv megjelenését nem tervezik, de a kb. 200 kiadványt tartalmazó ajánló könyvjegyzékben megtaláljuk a legújabb mezőgazdasági szakkönyveket is. Ezek közül csupán néhányat emelünk ki: Cselőtei: KERTÉSZET; Bakos: A FAÁPOLÁS ÉS A GYÜMÖLCSSZÜRETELEÉS; Béky: HELYI TELJESÍTMÉNYNORMÁK A TERMELŐSZÖVETKEZETEKBEK; Lammel: LEJTŐS TERÜLETEK MEGMUNKÁLÁSA; Porpáczy: KORSZERŰ GYÜMÖLCSTERMELES; Herpay—Pankotai: MEZŐGAZDASÁGI ÜTÉPÍTÉS; Gergely: BAROMFIOLAK, TENYÉSZTÉSI ESZKÖZÖK; Enese—Losonczi: ÜZEMSZERVEZÉSI MÓDSZEREK; Woynarovich: A HALHÜSTERMELES MEGSZERVEZÉSE; Maninger: ÜZEMI NOVÉNYVEDELEM.

A könyvhónap eseményeit a Kápolnásnyéken megrendezett központi megnyitó ünnepség vezeti be. Az ország különböző falvaiban és városaiban, a tanyákon és a gépállomásokon, szakkönyvankétok, író-olvasó találkozók, könyvkiállítások, házról házra árusítás stb. hívják fel a figyelmet a mezőgazdasági szakkönyvre.

A tanácsi szervek mellett különösen fontos feladat vár a könyvtárakra és a könyvbarát mozgalom aktívaira. A könyvtárak dolgozói a könyvtár állományát időben töltsék fel mezőgazdasági kiadványokkal és a könyvhónap alatt külön kiállítással hívják fel a látogatók figyelmét ezekre a kiadványokra. A könyvtárakban megrendezett író-olvasó találkozók, valamint a szakmai tanácsadások fokozzák a látogatók bizalmát, ébresztik érdeklődésüket. Az elmúlt év októberében és novemberében megrendezett műszaki könyvnapok alkalmával az üzemi könyvtárak jó példával jártak elől és büszkén vallhatják, hogy a kölcsönzések és a látogatók száma lényegesen megnövekedett. A műszaki könyvnapok alatt szerzett tapasztalatokat és módszereket átvéve és felhasználva, a mezőgazdasági könyvek olvasása terén is újabb eredményeket érhetünk el. A könyvtárosok feladatához tartozik többek között a közvéleménykutatás, illetve ennek megszervezése. A Mezőgazdasági Könyvkiadó csak úgy végezheti el feladatát jól és eredményesen, ha széles tömegekre támaszkodva olyan kiadványokat jelentet meg, amelyek a nagyüzemi termelést elősegítik és továbbfejlesztik. A mezőgazdaság dolgozóinak kell megmondaniok, hogy mire van szükségük, milyen színvonalon és milyen témával foglalkozó könyvek nyújthatnak elsősorban segítséget munkájukhoz. A könyvtárosok ezen a területen is messzemenő segítséget nyújthatnak.

A szocialista mezőgazdaságunk fejlesztése érdekében megrendezett negyedik mezőgazdasági könyvhónap csak akkor töltheti be hivatását, ha közös erővel azon munkálkodunk, hogy a mezőgazdasági könyv munkaeszközzé váljék a termelészövetkezetek, az állami gazdaságok, a gépállomások dolgozóinak kezében.

Negyven éve halt meg

WILHELM CONRAD RÖNTGEN

1901-ben osztották ki első ízben a Nobel-díjakat, a fizikait Röntgen kapta, a róla elnevezett sugárzás felfedezéséért. Ezt a felfedezést, mint annyi más, a közhiedelem a véletlennek tudja be. Bizonyára ennek is volt némi szerepe a dologban, egy eladdig mindenki által tökéletesen ismeretlen jelenség felfedezését a legtervszerűbben kutató tudós sem tűzhetné ki célul, de bizonyos, hogy a tudományok történetében kevés olyan véletlen akad, amelyet alaposabban előkészítettek volna.

Röntgen 1845-ben született Németországban, egy Lennep nevű városkában. Gimnáziumi tanulmányait Hollandiában, Utrechtben végezte. Nem a rossz diákok vigasztalására áruljuk el, hogy az érettségén megbukott, s ezért egyetem helyett felső ipariskolába kényszerült. Itt sajátította el azt a kéz ügyességet, melynek későbbi kísérletei során igen nagy hasznát vette. Majd a zürichi politechnikumra iratkozott be — ehhez nem kellett érettségi — s 1868-ban gépészmérnöki, a következő évben bölcsészdoktori oklevelet szerzett, majd a fizika professzora vette maga mellé tanársegédként, tekintve, hogy a kísérletezésben igen ügyesnek a mérésekben pedig rendkívül megbízhatónak és pontosnak bizonyult. Kundt-tal együtt került 1871-ben a würzburgi, 1874-ben pedig a strassburgi egyetemre, itt lett magántanár. 1876-ban a strassburgi egyetem hívta meg az elméleti fizikai tanszékére. Itt — volt professzorával együtt — a gázok fajhőjére vonatkozó méréseket végez, majd kimutatja a polarizáció síkjának elektromágneses forgását gázokban, amelyet az alapjelenség felfedezőjének, Faraday-nak nem sikerült kísérletesen igazolnia. Ezekkel a vizsgálataival és a kristályok hővezetésére vonatkozó tanulmányaival elnyeri a legkiválóbb német fizikusok — Helmholtz, Kirchhof és mások — becsülését, akik aztán őt, az akkor 34 éves fiatal embert ajánlják a giesseni kísérleti fizikai tanszék betöltésére. Itt kilenc évig dolgozik, majd 1888-ban a würtzburgi egyetemre megy át. A testek összennyomhatóságát, belső sűrűdését, felületi feszültségét vizsgálja; szellemes módszerrel bebi-

zonyítja, hogy a nedves levegő jobban nyeli el a hősugarakat a száraznál, majd egy rendkívül finom, s igen nagy precizitást igénylő kísérlettel kimutatja, hogy a feltöltött kondenzátor-lemezek között mozgatott szigetelő anyag elektrodinamikus hatást fejt ki. 1895-ben — rendkívüli tudásának és alaposágának jutalmaként — fedezi fel az X-sugárzást, melyet mi Röntgen-sugárzásnak nevezünk.

Ebben az időben Hertz és Lénárd Fülöp alapvető munkásságának hatására sok neves fizikus — Hittorf, Crookes, Stoney, Rowland, Cremieur s mások — foglalkoztak a katód-sugárzással. Ez akkor keletkezik, ha egy erősen légritkított üvegcsőbe forrasztott, de egymással nem érintkező két fémlemezre (pl. egy izzószálától megfosztott régmódi — nemesgázzal nem töltött — villanykörtébe) nagyfeszültségű áramot kapcsolunk. Ekkor a negatív pólusra kapcsolt fémlemezről (ezt hívjuk katódnak) merőleges irányú láthatatlan sugárzás indul ki. Ha a másik fémlemezre (az anód), melyre a pozitív nagyfeszültséget kapcsolunk, nem esik e sugarak útjába, hanem oldalt helyezkedik el, a láthatatlan sugarak mellette elhaladva beleütözköznek az üvegcső falába, s azt zöldes fényben világítótá teszik. Ha az üveget cinkszulfid vagy báriumplatincianür porral vonjuk be, a katódsugarak fénykeltő — fluoreszcenciás — hatása fokozódik. Lénárd azt is felfedezte, hogy ha a katód-

sugárcsővön kis ablakot nyit s ezt igen vékony alumíniumlemezszel zárja el, akkor a katódsugarak — melyek nem mások, mint a katód fémlemezkejéből a nagyfeszültség hatására kiszakított elektronok — ezen az alumínium ablakon át kilépnek a csőből, s a csővön kívül elhelyezett karton vagy üveglap bárium-platincianür bevonatát — az ún. ernyőt — szintén világítótá teszik.

A katódsugarak kutatása körülbelül itt tartott, mikor Röntgen is foglalkozni kezdett vele. Szokásához híven megismételte elődei kísérleteit. Előbb a Lénárd — majd a Hittorf és Crookes féle csövekkel dolgozott. 1895. november 8-án estefelé észrevette, hogy a tökéletesen elsötétített laboratóriumban az asztalán levő fluoreszcenciás anyaggal bevont ernyőt — melyet korábban az alumínium-ablakkal felszerelt Lénárd-féle csőnél használt — a Crookes-féle cső hatására is világít, annak ellenére, hogy a katódsugarakat nemcsak a cső üvegfala rekeszti el tőle, de azok útjába sem esik. Megállapította azt is, hogy ez a világítás akkor is észlelhető, ha az ernyőt olyan távolságra helyezi el a csőtől, amilyen távolságra a levegőbe kihozott katódsugarak már nem juthatnak el, sőt, hogy ez az újfajta sugárzás néhány centiméter vastag könyvön vagy deszkán is áthatol és felvillantja a bariumplatinianürt, s csupán az emberj csont, illetve fémtárgyak nyelik el számottevően. Azt is kimutatta, hogy ezek az ismeretlen sugarak a fényképezőlemez is megfeketítik. Hamarosan felfedezte, hogy az új, nagy áthatoló képességű sugárzás nem a katódról indul ki, hanem a katódsugárzás hatására a cső falában keletkezik. Rájött arra is, hogy az új sugárzás sokkal erősebbé válik, ha a katódsugarak üveg he-

lyett valamely nehéz fémbe (platinába vagy wolframba) ütköznek, s megalkotta a „klasszikus” röntgensövet. Ez annyiban különbözik a katódsugárcsőtől, hogy a katóddal szemben — ferdén elhelyezve — egy platina lemez is (az ún. antikatód) van benne, melyet az eredeti anóddal együtt a pozitív nagyfeszültségre kapcsolnak.

Felfedezéséről 1895 decemberében számolt be a würtzburgi Physikalisch-Medizinische Gesellschaftban, találmányát, az új lámpa-alakot pedig 1896. március 9-én mutatta be. Felismerte, hogy találmányának óriási jelentősége lesz az orvosi diagnosztikában, mégsem szabadalmaztatta, s visszautasította azoknak a nagy cégeknek milliói ajánlatait, melyek a röntgen-készülékek előállítását monopolizálni akarták. A róla elvevett cső technikai tökéletesítésével sem igen törődött, hanem az új sugárzás fizikai tulajdonságait és hatásait vizsgálta, s a problémát oly alaposan derítette fel, hogy az utána következőknek már csak apró részletkérdések maradtak. Egyébként az általa szerkesztett cső több mint két évtizeden át az orvosi röntgen készülékek mintaképeül szolgált, s csak azután tértek át a ma használatos izzókatódos csövek gyártására.

Felfedezése és találmánya azonnal megkezdte diadalútját, előbb az orvosi diagnosztikában, majd a gyógyításban is. Anyagvizsgálati célokra az ipar is egyre kiterjedtebben alkalmazza. De ezeknek a rendkívül rövid (100. Ångströmtől 0,01 Å-ig terjedő) hullámhosszú elektromágneses sugaraknak a tudományos kutatásban is nagy a szerepük, az anyagok atomos szerkezetét aligha lehetett volna nélkülük felderíteni.

Zolnay Vilmos

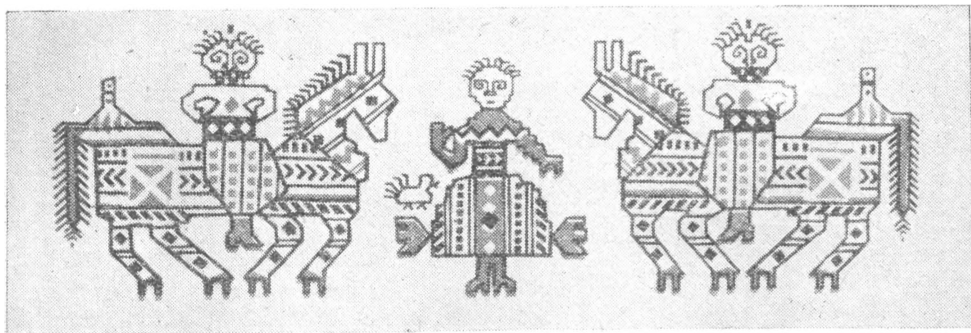
Adat helyett jóslat

Egy próféta i hletésű községi könyvtáros már szeptember 10-én beírta munkanaplójába a szeptember 16-i, 23-i és 30-i kölcsönzés eredményeit: a szerény, de valótlan 12, 23, 24 kötetet.

Intelem

Ne család meg statisztikával a te házad népét, inkább munkálkodjál, hogy legyen eredmény a te könyvtáradban is. Ne ess hamisítás bűnébe, mert rút dolog az és megvonatik tőled, valamint házad népétől a tisztelőd öröme. Folt eshetik neved csillogásán, mert megörökítették a híradók könyvében neved, a családok közepette.

(A kaposvári járás könyvtári híradójából)

SZOMSZÉDAINK NÉPKÖLTÉSZETE

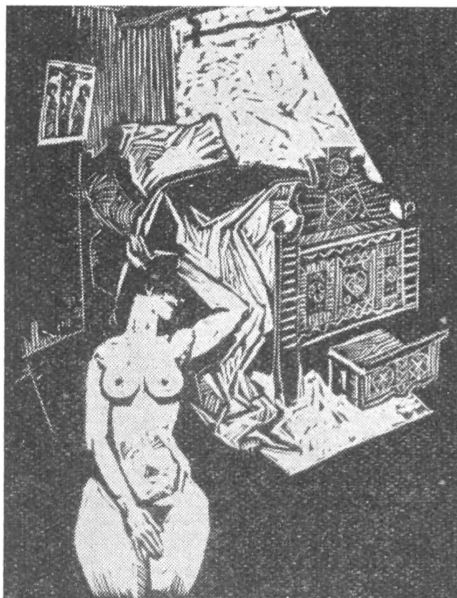
Három jelentős népköltészeti gyűjteményt adott ki mostanában az Európa Kiadó: *Kihajtott a bükk levele* címen a román népköltészet válogatása jelent meg, Csuka Zoltán *Fényes a tűz lángja* című szlovák népballada fordításai és Kormos István — Rab Zsuzsa fordításában az orosz népköltészetet átfogó igény-nyel bemutató *Ékes fejér hattyú*. Nagy László *Solymok vére* című bolgár fordítás-kötetéből és Pákozdy Ferenc lengyel népdalfordításaiából, amelyek *Furulyaszó* címen jelentek meg, már megismerkedhettünk a két népköltészettel. Kiss Károly pedig a Hunyadiról és a szigetvári Zrínyi Miklósról szóló, főleg délszláv balladák fordításával mutatta be déli szomszédunk népi epikáját. Megjelentek már a kelet-európai népek betyárballadáái is, *Betyárok tüzénél* címen. A román, orosz, szlovák

népköltészet gyűjteményének mostani kiadásával, s a délszlávok népi lírájának előkészületben lévő kötetével teljessé válik szomszédaink népköltészetének bemutatása. Ezzel a munkával nemcsak jószomszéd-
di viszonyunkat erősítjük, hanem ismereteinket is elmélyítjük, többet tudunk meg róluk: sorsukról, erkölcsi-
kről, vérmérsékletükről, és saját értékeinkre is jobban felfigyelünk.

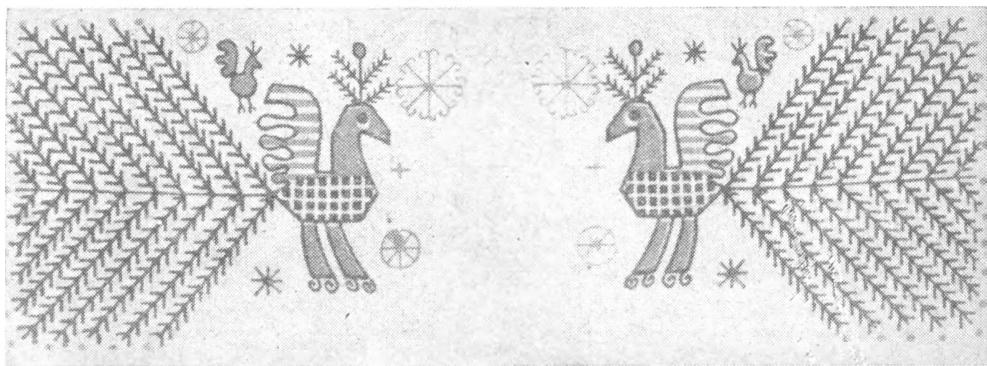
„Pusztán vagy faluban lakván megismerhetsz egyese-
ket, de itt az egész” — írja Erdélyi János a népköltészetéről. „Amilyen

az életünk olyan az énekünk” — olvashatjuk az egyik orosz népdalban. Milyen életről vallanak a román, az orosz, a szlovák népköltészet darabjai? Milyennek ismerjük meg őket a kollektív néplelek alkotásaiból? A szomszéd népek életének, világlátásának egyöntetűsége tárul elénk dalaikból, szinte ugyanazt az elkeseredett kiáltást halljuk, ugyanazt sirják a szegények, az idegenbe hurcolt katonák, a rabok, a betyárok, a bujdosók. Egyformán tesznek igazságot a legendás hősök, lázadók minden népnél. A szerelem dalai is ugyanabból a forrásból fakadnak: megcsalás, társadalmi akadály, bosszú, bánat vagy öröm daloltatja az embereket. Az azonos sors, látásmód, vágy teszi lehetővé, hogy a népköltészet termékei nemzetékeken át, országhatároktól függetlenül élményt nyújtanak, rokonszenvre talál-

nak. Ha összehasonlítjuk a magyar és például az orosz népköltészet tematikus tagolódását, egy-két nemzeti jellegzetességtől eltekintve egyforma csoportokat találunk: börtöndalokat, betyárénekeket, a katonai élet keserveiről és a hosszú szolgálatról szóló darabokat, történelmi, hősi énekeket, leánykérő, esküvői, sirató énekeket, táncdalokat s a tréfálkozás önfeledt, tobzódó énekeit. Ezeknek azonban költői megvalósulása, kifejezése más és más. Hogy az egyes népköltészetek jellegzetességeit vizsgálhassuk az

Illusztráció a „Fényes a tűz lángja” c. gyűjteményből

indaként összekeveredő témák és motívumok helyett elsősorban a hangnemre, a formakülönbségekre kell ügyelni. A magyar népköltészet fővonása a drámaiság, a párbeszédre épülő határozott kompozíció. Összevetve néhány népballadánk szlovák vagy román kertestvérét, a Kőműves Kelemennét az argyasi monostor című román népballadával, vagy a Kádár Katát az Én öreg anyácskám című szlovák variánsával, arra a megállapításra jutunk, hogy a román ballada bőbeszédűbb, hosszabb, elbeszélésjellegűbb, de hangja lírai. A szlovák szövegben is a líraiság érvényesül jobban, hangulata is mélabúsabb mint a magyaré. A román népköltészet itt megismert darabjai líraiságukkal, dallamos, szépséges fájdalommukkal tűnnek ki. A szlovák népballada a magyarral azonos ritmusképletre épül: a tizenkettes és nyolcas sorokra, és ezeknek változataira. Az orosz népköltészet epikus jellegű: szerelmes darabjaiban is elbeszélő, többször harmadik személyben szól. A szereplők díszletek között jelennek meg, részletesen leírt ruházattal, plasztikusan érzékeltetett tájjal. Míg a magyar népköltészet az ember és a természet kapcsolatát legtöbbször az úgynevezett népdalküszöbben, egy-két sorban fejezi ki, addig az orosz ezt mintegy kibontva végigviszi az egész versen.

Az orosz népköltészeti gyűjtemény azért nyújt nagyobb élményt, mert az „Ékes fejér hattyú” komolyabb műfordítói teljesítmény. Kormos István és Rab Zsuzsa ezzel a kötettel is bebizonyították, hogy legjobb élő magyar műfordítóink közül valók. Kihasználták a magyar népnyelvben és a magyar népköltészet

hangsúlyos ritmusában rejlő lehetőségeket. A kelet-európai népköltészet fordításának egyedüli járható útját követték, úgy magyarították az orosz énekeket, hogy azok nyelvünkben is valóságosan népivé váltak. A román kötet fordítói nem minden esetben tudták feladatukat maradéktalanul megoldani. Az eredeti szöveg nagy követelmény elé állította őket, birkózásuk az ötös-hetes szótagú sorok bonyolult rímeltetésével megérződik. Főleg a népdalok fordítói használják föl kevésbé a magyar népi szókinccset. A leg-sikerültebbek Gulyás Pál, Jékely Zoltán, Csanádi Imre fordításai. Kiemelkedő élményt ad Bartók Béla *Cantata profana* szövege, amely *Vadászkolinda* címen jelent meg, gyönyörű Gulyás Pál *Halottas ének* fordítása is. A *Fényes tűz lángja* című kötetet Csuka Zoltán egységesen, jól fordította. E kötethez Sziklay László, a románhoz Ortutay Gyula írt általános ismertetőt. Kár, hogy az orosz népköltészeti válogatást nem kíséri ilyen tájékoztató szándékú bevezetés, már csak azért is, mert az *Ékes fejér hattyú* az első átfogó igényű kísérlet az orosz népköltészet bemutatására.

A három könyv külalakja is szót érdemel, mert könyvkiadásunk fejlett ízléséről tanúskodik. A szlovák és román gyűjteményt Würtz Ádám művészi fametszetei díszítik, az orosz kötet illusztrációihoz Urai Erika eredeti népi motívumokat használt fel. A papír minősége, a tipográfiai munka is olyan, hogy szívesen lapozgatjuk e könyveket, így a gyűjtemények kivitelezése is hozzájárul a három népköltészetének megszerettetéséhez.

Nagy István

BIBLIOGRÁFIA

- Betyárok tüzénél. Kelet-európai népek betyárballadái. Európa, 1959.
 Fényes a tűz lángja. Szlovák népballadák. Ford. Csuka Zoltán. Európa, 1962.
 Furulyaszó. Lengyel népballadák. Ford. Pákozdy Ferenc. Európa, 1959.
 Hunyadi énekek. Ford. Kiss Károly. Katonai Kiadó, 1956.
 Kihajtott a búkk levele. Román népköltészet. Európa, 1961.
 Kormos István — Rab Zsuzsa: Ékes fejér hattyú. Orosz népköltés. Európa, 1962.
 Nagy László: Sólymok vére. A bolgár népköltés antológiája. Magvető, 1960.
 Zrinyi énekek, a szigetvári hős Zrinyi Miklós alakja a szomszéd népek költészetében. Ford. Kiss Károly. Katonai Kiadó, 1956.

A Magyar Nyelv Értelmező Szótára

Hetedik (U—ZS) kötetének megjelenésével befejeződött az eredetileg hat kötetre tervezett *Értelmező Szótár* kiadása.

Ez alkalommal illő megemlékezni a nagy tudományos vállalkozás elődjének, a Czuczor—Fogarasi-féle szótárnak szerkesztőiről: a tudós költőről, aki — mint maga írta — félretett minden egyebet, még ifjúkora „legkedvesebb leghívebb barátját is, a nemzeti lantot”, hogy erejét egyesítve kitartó segítőjének, Fogarasi Jánosnak fараdozásaival, teljesen az első magyar értelmező szótár megalkotásának szentelhesse magát. A kétkötetes műre szóló megbízást 1844-ben vállalta el az Akadémiától, két-éves határidőre, kétezer forint tiszteletdíjért. A munka elhúzódt, hátráltatta a közbejött szabadságharc és Czuczor börtönbüntetése, az anyag is tetemesen — hat kötetre — szaporodott, így aztán Czuczor csak 1858 nyarán tehetett pontot az utolsó címszó után, s műve befejező kötetének megjelenését (1874-ben) már nem is érte meg.

Az új *Értelmező Szótár* persze nem készült, nem is készülhetett olyan kezdetleges, bár hősi módszerrel, mint Czuczoré. Több tucat tudományos munkatárs dolgozott rajta hosszú esztendőig Ország László irányításával, 58 023 szócikkét a később megvalósuló, húsznál is több kötetes *Nagyszótár* anyagából válogatva ki, annak sok százezernyi cédulán rögzített adatait használva fel. A származékokkal, összetételekkel, igekötős stb. alakokkal együtt összesen kétszázezernél is több szót foglalt magában az *Értelmező Szótár*, s a szavak jelentését pontos körülíráson kívül mintegy 115 000 idézet világítja meg, csekély kivétellel klasszikus szépirodalmi művekből.

Az *Értelmező Szótár* az úgynevezett középszótárak típusába tartozik, nem törekedett tehát teljességre, a ritkább tájnyelvi vagy régies szavak, jelentésárnyalatok hiányoznak belőle. Meghatározásai nyelvészeti jellegűek: az *atomenergia* cikk például ennyit mond a szó jelentéséről: „Az atommag mesterséges felbontása útján felszabaduló óriási energia” — minden további tudnivalóért természetesen a lexikonokhoz kell fordulni. A szavak jelentésén kívül a szótár a következőkről ad felvilágosítást: a címszó helyesírása, kiejtése, szófaji hovatartozása, fontosabb ragos alakjai, stilisztikai, hangulati értéke. Nem közli a szavak eredetét, ez ugyanis az etimológiai szótárak feladata.

Czuczor és Fogarasi művének megjelenése óta nyelvünk sokat fejlődött, gyarapodott. Ők a *szusok* címszóval zárták munkájukat; az *Értelmező Szótárban* ezután még a *szuszu*, *zsüri*, *zsüritag*, *zsürizik* szavak következnek.

Az *Értelmező Szótár* korábbi köteteiről már számos ismertetés, bírálat látott napvilágot; voltak, akik sokallták benne a csak félig-meddig meghonosodott idegen szavakat, kevesellték a köznyelv magyaros leleményeit, vagy hiányolták az igék alosztályainak (mozzanatos, gyakorító stb.) föltüntetését, de általában kedvező volt a kritika hangja. Mi is csak elismeréssel szólhatunk erről a vállalkozásról, mely nyelvünk évezredek óta felhalmozott kincseit tartalmazza, vitás esetekben zsinórmértékül szolgál, óvja a nyelvet az elporlástól és felhígulástól, gazdagítja kifejező-készségünket, segít a pontos fogalmazásban és csiszolja nyelvérzékünket.

A készülő Nagyszótárral elsősorban a tudományos szakembereknek lesz dolguk, a mostani hét kötet szerepköre sokkal szélesebb. Nem nélkülözheti a tanár és az igényesebb diák: nyelvtanórákon hasznos munkaeszköz, még dolgozatot is iratnak belőle. Állandóan kéznél kell tartania a nyomdásznak, a lektornak: a helyesírás, a nyelvhelyesség kérdéseiben jó tanácsadó. A színészt (a műkedvelőt is) a helyes kiejtésre tanítja meg. A jogászt, a rendeletek, közlemények készítőit segíti a pontos, szabatos fogalmazásban: bár minden hivatal polcán ott látnók! Az író, műfordító, újságíró biztosan gyakran fordul hozzá tanácsért, és szüksége van rá mindenkinek, aki szereti anyanyelvünket és ad műveltségére.

Mindenki azonban nem vásárolhatja meg a tekintélyes árú szótári művet, s ezért sokan a könyvtárakban kívánják használni. A könyvtáros kötelessége tehát — azonkívül, hogy önművelése eszközét lássa benne — jól hozzáférhető helyen tartani és a figyelmet felhívni rá. Nagyobb könyvtárak jól teszik, ha több példányban szerzik be. De a kisebbekben is mindenütt ott van a helye. Kívánatos, hogy minden könyvtáros tüzetesen megismerkedjék a szótár beosztásával, rövidítéseivel (ezeket minden kötetben külön kihúzható táblázat tünteti fel) — csak így tud a tájékozatlanabb használóknak eligazítással szolgálni.

L. K.

HÁROM KIÁLLÍTÁS

A tél elején nagyszabású lengyel könyvkiállítás nyílt meg a Múcsarnokban. Megnyitására lengyel kiadói és író-delegáció érkezett, Helena Zatorska kiadói főigazgató vezetésével Budapestre. A reprezentatív anyagban 2500 könyv és 100 eredeti, nagyított illusztráció kapott helyet.

Ez alkalomból a kiállítás rendezői a lengyel könyvkiadás 18 éves munkáját ismertető terjedelmes, illusztrált útmutatót adtak ki, melynek adatai nagy fejlődésről tanúskodnak. Lengyelországban 40 kiadó évente kb. 100 millió könyv-példányt bocsát ki, ezenkívül 2 milliárd periodikát. Ennek a fejlődésnek mérete akkor bontakozik ki, ha elgondoljuk — figyelmeztet az útmutató —, hogy a háború előtt a lakosság 25%-a analfabéta, s a könyvkiadás egy főre eső teljesítménye 0,8 db volt csupán. A háború a könyvtárak, üzleti raktárak és magángyűjtemények 80—90%-át elpusztította.

A népi Lengyelország kormánya nagy energiát fordít a kultúra terjesztésére, erről tanúskodik az a sok népszerű, olcsó kiadvány is, melyekből a kiállítás sokat bemutat. Ezeknél az olcsó ár ellenére, annyira érvényesül a bibliofília szempontja, hogy egyik sorozatuk, a *Bibliotheca Powszechna* a szép könyvek lipcsei kiállításán érmet is nyert.

A rendkívül gazdag kiállításon a politikai-, ismeretterjesztő-, szak-, gyermek- és szépirodalom tartalmilag és kivitelezésben legszebb darabjai hirdették a lengyel könyvkiadás sokoldalú, igényes munkáját. Különösen a művészeti, s a gyermekkönyvek tűntek fel formai szempontból és illusztrációik újszerű, ötletes szépségével.

A világirodalmat rengeteg fordítás képviselte, köztük szép számban kapott helyet a magyar irodalom. Az útmutatóból megtudjuk, hogy a legolvasottabb magyar író Lengyelországban Jókai, utána Mikszáth, Gárdonyi és Móra következnek. Költőink közül Petőfi és József Attila vezetnek. Az ifjúsági irodalomból Molnár Ferenc *Pál utcai fiúk* c. könyve 17 év alatt 8 kiadást ért meg, összesen 410 000 példányban. Élő íróink közül Illyés Gyula és Szabó Magda könyvei arattak nagy sikert. A tárlókban ezeken kívül még sok élő és klasszikus írónk munkája hirdeti, hogy a lengyel könyvkiadás a magyar irodalmat milyen szerető gondallal juttatja el olvasóihoz.

*

Ugyancsak az elmúlt hetekben láthattuk az Ernst Múzeumban a Német Demokratikus Köztársaság könyvművészeti kiállítását is. Ez a kiállítás a lengyel-ellentétben nem kívánt általános képet nyújtani a kiadók 18 éves tevékenységéről, csupán a könyvművészet kimagasló termékeit hozta el. Tematikailag épp ezért nem volt oly gazdag, mint az előbbi, viszont szebbnél szebb példányokat vonultatott fel a kiadás minden ágából.

A német könyvművészet, s különösképpen a lipcsei — a fasizmus művészetiipró éveit kivéve — mindenkor híres volt, s iskolát teremtett. Az NDK kiadói átvették a lipcsei hagyományokat, s azokat továbbfejlesztve, gyönyörű bibliofil könyveket állítanak elő. Nemcsak a közismert lipcsei zeneműkiadások, nemcsak a tökéletes képzőművészeti könyvek, reproduk-

Írások

a könyvtárról

Mikor becsukom magam mögött a könyvtár ajtaját s annyi isteni szellem között elfoglalom a helyemet olyan édes elégedettséggel, hogy sajnálkozom mindenkin, aki nem ismeri ezt a boldogságot.

Robert Burton

*

A könyvtár — mesterséges Éden

Lamartine

A tudás: könyvtárak párlata.

Anatole France

*

A könyvtárba bárki beléphet s a szellem aranyát számlálatlanul viheti magával.

Giovanni Pascoli

*

A könyvtárban úgy ülök, mint a színházban: a színpad az idő s a játék a világ a könyvek lapjain.

Alexander Smith

*

Az ember a könyvtárban egy nagy tőke jelenlétében érzi magát, amely kiszámíthatatlan kamatokat osztogat nesztelenül.

Goethe

A tudomány tárházai a könyvtárak és a tudomány feladata, hogy az embert szolgálja.

Tolsztoj

A kórházi csönd lárma a könyvtár csöndjéhez mérve, melyben a könyvtáros körültekintő pontossága az irányadó.

Szabó Ervin

*

A tudomány minden mulatságok között a legtartósabb, a legnemesebb; ki

ciós kötetek, hanem a politikai, tudományos, szépirodalmi, de még a tömegsorozatok, kis kiadványok sorában is feltűnően sok szép darabot láttunk. A stílusos illusztrációk és borítók mellett különösen a szép tipográfia, a változatos betűtípusok és a hibátlan nyomástechnika gyönyörködtette a látogatókat.

Könyvművészeti szakembereink azonban nemcsak a kiállítás révén ismerik az NDK e téren elért eredményeit: az utóbbi időben a Corvina és az Akadémiai Kiadó NDK-beli kiadókkal közös produkcióban jelentetett meg német nyelven magyar műveket, ezenkívül a lipcsei Grafikai és Könyvművészeti Főiskola évenként két magyar szakembert lát vendégül előadásain.

A *mi hazánk* címmel reprezentatív fényképkiallítás nyílt meg a Szabó Ervin Könyvtár központjában. A kiállítást — melyet az Országos Idegenforgalmi Tanács és a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár közösen rendezett az MSZMP VIII. kongresszusának tiszteletére — a rendezők vándorkiállításnak szánták és hazánk több nagyüzemében közszemlére bocsátják. A szebbnél szebb, színes, művészi fotók az ország tájait, azok változatos részleteit, nevezetesen városainkat, műemlékeinket, új iparvidékeinket, üdülőhelyeinket tárják a néző elé. A Szabó Ervin Könyvtár bibliográfiai osztálya irodalmi anyaggal egészítette ki a képeket: mindegyik mellett ott a vers, melyet klasszikusaink, vagy élő költőink egyike az adott tájról, helységről írt. A fotók alatt sorakozó tárlókban hazánk tájait, néprajzát, művészetét magyar és idegen nyelven népszerűsítő könyvek és folyóiratok kaptak helyet. A kiállítást megnyitó Jakab Sándor — az Országos Idegenforgalmi Tanács titkára — közölte, hogy olyan nagy mennyiségű anyag gyűlt egybe, mely e szűk előcsarnokban nem kaphatott helyet, ezért a kiállítás vándorútra kelése után még egy hasonló összeállítás várja majd ugyanitt az érdeklődőket. (B. É.)

könyveket szeret, mindig talál, miben gyönyörködjek, és soha nem unja el magát.

Vajda Péter

Szoba könyv nélkül olyan, mint test lélek nélkül.

Cicero

A legfőbb rossz, amit a régi tőkés társadalom reánk hagyott, a könyv és a gyakorlati élet közti teljes elszakadás.

V. I. Lenin

Minden könyvtár világkiállítás: mesterelmék mesterműveit mutatja be.

Hawthorne

Könyvet a tömegeknek! A könyvtár út e jelszó megvalósításához.

Krupszkája

(Szemelvények Tiszay Andor sajtó alatt levő „A könyv dícsérete” c. mondásgyűjteményéből.)

Ankét az olvasásról

A LES LETTRES FRANÇAISES körkérdést intézett a francia írókhoz, hogy megtudja véleményüket az olvasásról. Néhány érdekes válasz:

GEORGES LAMBRICHS, a Grasset kiadóvállalat lektora: „Van-e ártalmas olvasás? Van: ha türelmetlenül, lapokat átugorva olvasunk. Az olvasásra időt kell szakítani. Nevetséges dolog, ha valaki egyetlen este akarja megemészteni azt, aminek kidolgozására az író esetleg húsz évet szánt.”

JEAN DUTOURD író: „Képtelenség volna számomra, hogy egy nap ne olvassak semmit. Szeretek újraolvasni. Montesquieu-t például csaknem mindennap a kezembe veszem. Gyakran tapasztalom, hogy egy korábban olvasott könyvből szinte mindent elfeledtem, csak a hangulatára emlékszem. Ezért minden újraolvasás új meg új izgalmat okoz. A VÖRÖS ÉS FEKETE-t ötvenszer olvastam, mindannyiszor mélységesen fölkapart... Nem igaz, hogy nem jut idő olvasásra. Gazdálkodni kell vele, kihasználni az üres negyedórákat is.

ALFRED KERN író: „Ritkán olvasok pusztán időöltésből... Mindennapos újság-olvasó vagyok. Nagyon kedvelem a fényképekkel illusztrált könyveket. Az olvasás éppoly természetes életfunkció, mint a táplálkozás vagy a pihenés.”

NICOLE VÉDRES kritikus: „Olvasni nem könnyebb, mint írni. Az olvasáshoz egy bizonyos szellemi és fizikai felkészülés kell... Olyan sok könyv jelenik meg, hogy sokszor elborzadok. Nehéz választani...”

JEAN CAYROL lektor: „Egy ízben irodalmilag tájékozott közönség előtt tartottam előadást. Megkérdeztem, szoktak-e verset olvasni. Kiderült, hogy csak húsz százalékuk. És csupán három százalék mondhatta magáról, hogy vásárol is verseskönyveket.”

Új sportkönyvek

A Medicina Könyvkiadó, amely csaknem két esztendeje átvette a Sport Lap- és Könyvkiadótól a sporttárgyú könyvek gondozásának és kiadásának feladatait, az utóbbi időben fontos kézikönyvveket és adattárakat bocsátott közre többnyire a „Sport” feliratú kiadói jelvénytől. Ezek a kiadványok részben hézagpótló jellegűek, részben pedig olyan művek, amelyek tovább színesítik a kisebb-nagyobb közművelődési könyvtárak már meglévő sportkönyv gyűjteményének egyes csoportjait.

Immár nyolcadik kötete jelent meg a magyar sport évi eredményeit tartalmazó sorozatnak, melynek első kötetei A MAGYAR SPORT AZ EREDMÉNYEK TÜKRÉBEN címet viselték: az 1945—53-as összefoglaló kötet megjelenése (1954) után az egyes köteteket évenként bocsátották közre, az utolsót 1956-ban. 1958-tól kezdve a sorozat egyes darabjait A MAGYAR SPORT ÉVKÖNYVE címmel adják ki, és szerkesztőjük azóta változatlanul *Endrődi Lajos*. A két sorozat között meglenne a kapcsolat, ha az 1956-os év adattára nem hiányoznék. Így ennek az évről az adatait csak abban az esetben tudják a könyvtárosok az érdeklődők rendelkezésére bocsátani, ha — meglehetősen sok utánjárással — kikeresik őket az akkori sportlapokból. A sorozat használhatósága és teljessége érdekében helyes volna, ha a kiadó a legközelebbi kötethez hozzacsatolná a hiányzó év eredményeit, táblázatait, vagy pedig legkésőbb az 1954—1963. közötti tíz évről esetleg kiadandó összefoglaló kötetben pótolná a hiányt. (Ez az összefoglalás azoknak lenne hasznos, akik az egyes évkönyveket nem tudták hiánytalanul beszerezni.) Egyébként a legutóbb megjelent 1962. évi kötet, az előzőkhöz hasonlóan az év testnevelési és sportmozgalmának általános értékelésével kezdődik, majd az 1960. okt. 1. — 1961. okt. 1. közötti időszak krónikáját közli. A kötet legnagyobb részét a magyar sportolók 36 sportágban elért eredményeinek felsorolása és helyezési táblázatai teszik ki. (Nagyobb hazai versenyek, országos bajnokságok, nemzetközi versenyek, Európa- és világbajnokságok.) Az évkönyvet különböző érdekes adatszorosítások, versenynaptárak, statisztikák egészítik ki.

Ugyancsak igen fontos összefoglalás AZ ATLÉTIKA KÉZIKÖNYVE c. kiadvány (401 old.) is, amely az ún. könnyű atlétika ágazatainak: a különböző futás-, ugrás- és dobás-nemeknek általános tudnivalóit, technikai ismereteit, edzési követelményeit és edzésprogramjait tartalmazza. E munka eredetileg tankönyvnek

készült, a Testnevelési Főiskola Sportvezető- és Edzőképző Intézetének tanfolyamát végzők számára, de általános módszertani használhatósága következtében a szélesebb olvasóközönség számára is hozzáférhetővé tették. Épp ezért az olvasók szívesen vették volna, ha a kiadó jobb papíron, több illusztrációval bocsátja kézre ezt a viszonylag drága, 46 Ft-ért árusított könyvet.

Nemzetközileg is ismert és nagyraértékelt vállalkozás lett teljessé azáltal, hogy Csanádi Árpád LABDARÚGÁS c. munkájának befejező, 3. kötete megjelent. Az egybekötött 1—2. részből már 1960-ig három kiadás készült, sőt a könyvet 10 külföldi nyelven is megjelentették. Ez a két rész igen részletes, tudományos elemzése a labdarúgás technikájának, játékrendszereinek és taktikájának a legkorszerűbb elméleti és gyakorlati ismeretek alapján. Az idén kiadott 3. kötet a labdarúgás — és általában a sport legvitatottabb, legtöbb problémát nyújtó területével — az edzéssel foglalkozik rendkívül alaposan, mondanivalóját rengeteg példával, ábrával és minta-edzéstervvel illusztrálva.

Az edzéseknek, a szervezetre ható megterheléseknek a fiatal korban különösen nagy jelentőségük van. Az utóbbi 10 évben elsősorban az úszásban értek el kiemelkedő sikereket egészen fiatal sportolók. A sportszakirodalomban éles vita folyik arról, hogy milyen korban foghatók erőteljesebb edzésre, egyes sportágakra való szakosításra, sőt versenyzésre is a gyermekek. Nádori László és dr. Megyesi Zoltán füzeté, a FIATALOK EDZÉSE, VERSENYZÉSE (77 old. 7,10 Ft) c. munkája, mely a Testnevelési Tudományos Tanács kiadványsorozatában jelent meg, a vitatott kérdés korszerű összefoglalása, az aktív sportoló, illetve a sportorvos szerző gyakorlati tapasztalatainak tükrében.

Az edzés általánosabb kérdéseiről hét hónapi tartó sajtóvita folyt a Népsport c. lap hasábjain. E vita anyagát a *Népsport kiskönyvtár* sorozatban külön is kiadták EDDZÜNK KORSZERŰEN! címmel (262 old. 17,50 Ft). A kötetben sok hazai és külföldi szakember fejt ki véleményét a korszerű edzésmódszerek elméleti kérdéseiről, illetve 21 sportág gyakorlati edzésproblémáiról.

A régebbi sportkiadványokat elég sok bírálat érte amiatt, hogy külsejük, nyomdai kiállításuk messze elmaradt a többi kiadók könyveinek esztétikai, tipográfiai fejlődésétől. A Medicina kiadványai közül már a nem reprezentatív jellegűek

(például a *Magyar sport évkönyvének* utolsó két évi kötete) is nagy fejlődést jelentenek az előd kiadványaihoz képest, Jerzy Gizycki, lengyel szerzőnek *A SAKKJÁTEK VILÁGA* (329. old. 86 Ft) című gyönyörű kötete pedig méltán sorolható legszebb könyveink közé. Ez a munka nem rendszeres saktörténeti, illetve elméleti összefoglalás, hanem inkább könnyed, csevegő stílusú, rendkívül gazdag irodalmi, rajz- és fényképanyag felhasználásával megírt művelődéstörténeti dokumentum-gyűjtemény a sakkvilágának érdekességeiből, kuriózumaiból. A közös lengyel-magyar kiadvány színvonala formai szempontból legyen mérce a Medicina kiadó további munkálkodásához. Ez a sportkiadványok jobb terjesztéséhez is bizonyára hozzá fog járulni mind a vásárlás, mind a könyvtári használat terén.

Van néhány olyan sportág is, amelynek üzésére nálunk viszonylag kevés lehetőség van, de mégis igen sok ember érdeklődik irántuk, elsősorban a kalandosságuk, fantáziát felcsigázó, valamint a sportot és a természettudományos kutatást összekapcsoló érdekességük miatt. Ilyen kiadvány például *Jakucs László* híres barlangkutatóknak *A FAGGYÚFÁK-LYAS EXPEDÍCIÓ* című munkája (147 old. 31 Ft), mely az aggteleki cseppkőbarlangban lezajlott, az ősember barlangi útját rekonstruáló kutatóexpedíció élvezetes leírása. A barlangjárás tudományos kérdéseit ugyancsak *Jakucs László* dolgozta fel szerzőtársával, *Kessler Hubert*tel együtt *A BARLANGOK VILÁGA (A barlangjárók zsebkönyve)* c. kötetben (264 old. 30 Ft). Ez az általános ismereteken kívül Magyarország teljes barlangvilágának leírását adja a magyar barlangkutatás történetével együtt. — A francia *Cousteau és Dumas* világszerte ismert filmje és könyve (*A csend világa*) óriási érdeklődést keltett a „békaemberek”, a könnyűbúvárok sportja iránt még azokban az országokban is, amelyekben a sekély vizek akadályai e sport- és tudományos tevékenység nagyobb arányú elterjedésének. A sportágnak ez az első magyar szakkiadványa együtt tartalmazza a

könnyűbúvár-sport műszaki, módszertani tudnivalóit és az első magyar békaemberek vizalatti sportkalandjainak, illetve kutató útjainak élményleírását.

Ugyancsak szépirodalmi eszközökkel készült *Fritz Rudolph* *A HIMALÁJA TIGRISEI* című könyve (264. old. 47 Ft). Ez a világ tetejét meghódító expedíciók eddig névtelen teherhordóiról szól, akiknek oroslánrészüik volt abban, hogy a fehér kutatók expedíciói sorra legyőzhették a „világ tetejének” legmagasabb hegycsúcsait.

Az ímént bemutatott kiadványcsoport közös jellemzője, hogy kötetei a fiatalokat és az idősebbeket egyaránt érdeklik, bárkinek ajánlhatók. Az elsősorban szakembereket érdeklő műveket alábbi bibliográfiánkban soroljuk fel, a bibliográfia élére kiemelve a szélesebb érdeklődésre számottartó, szépirodalmi eszközökkel készült vagy riportszerű leírásokat, munkákat.

Gerő Gyula

BIBLIOGRÁFIA

- Kárpáti Károly:** Az aranyérem két oldala. Medicina — Sport, 1962. 210 old. 30 Ft. [Színes sportkönyvtár] [Az 1926-os berlini olimpia egyik magyar birkózóbajnokának visszaemlékezései versenyzői és edzői pályafutására.]
- Földessy János—Hoffer József—Pánczél Lajos:** A labdarúgó világbajnokságok. Medicina — Sport, 1962. 263 old. 45 Ft. [Az 1962. évi chilei labdarúgó világbajnokságra készült munka a megelőző világbajnokságok krónikája.]
- Aljechin** 300 válogatott játszmája (Saját elemzéseivel). Összeáll. V. N. Panov. Medicina — Sport, 1962. 633 old. 82 Ft. [A könyv a híres orosz sakkozó játszmaelemzésein kívül részletes életrajzot is tartalmaz, amelyet a kötet összeállítója írt.]
- Büchler Róbert:** Az emberi mozgás. Medicina — Sport, 1962. 128 old. 12,50 Ft. [A mozgás pszichológiai összetevői, mozzanatai.]
- Általános elméleti ismeretek (Pedagógia — sportegészségtan — torna.) Medicina — Sport, 1962. 387 old. 35 Ft. (A sportsegédoktató- és sportoktató-képző tanfolyamok anyaga.) [Tankönyv]
- Beke Zoltán—Polgár József:** A kardvívás módszertana. Medicina — Sport, 1962. 272 old. 25,50 Ft.

VILÁGTÖRTÉNET TÍZ KÖTETBEN

Utoljára 1935—37ben jelent meg magyarul az egész világtörténetet felölelő munka. (Először 1558-ban Benczédi Székely István verses világkrónikája, melyet nemrég új, facsimilekiadásban tett közzé a Tudományos Akadémia.) A legutóbbi négykötetes vállalkozás (EGYETEMES TÖRTÉNET. Irta Kerényi Károly, Váczy Péter, Hajnal István, Iványi-Grünwald Béla) a maga idején nagyjelentőségű, bár természetesen polgári felfogású mű volt. Azóta a tudomány számtalan új eredménnyel gyarapodott, a materialista történet szemlélet széles rétegek igényévé vált, érthető tehát, hogy a közönség nagy érdeklődéssel várt és sürgetett egy új világtörténeti összefoglalást. E várakozás kielégítésére szánta a Kossuth Könyvkiadó a tizkötetes VILÁGTÖRTÉNETET, melynek első kötete nemrég került forgalomba.

Az új világtörténet a Szovjetunió Tudományos Akadémiája által létrehozott mű fordítása. Megírásában népes történészgárda vett részt, J. M. Zsukov főszerkesztő és huszonhárom tagú szerkesztőbizottság vezetésével, melyben helyet foglal a magyar Varga Jenő, továbbá olyan nálunk is jól ismert történészek, mint J. P. Volgin, a XVIII. századi felvilágosodás és az utópista szocializmus kiváló szakértője, F. V. Potjomkin, akinek diplomáciatörténete magyarul is megjelent, A. M. Pankratova, a nagytekintélyű párttörténész, B. F. Porsnyev és Sz. D. Szkazkin, akiknek a feudalizmus korára vonatkozó munkái szintén már régebben eljutottak hozzánk. Tizkötetes művük nemcsak nálunk, a Szovjetunióban is úttörő vállalkozás.

A nagy munka beosztásáról a következőképpen tájékoztat az Előszó: „Az első két kötet az ősközösségi társadalommal és az ókori világgal foglalkozik (az i. sz. IV—V. századig); a harmadik és a negyedik kötet a középkor történetét (az V. századtól a XVIII. századközepéig); az ötödik, hatodik és hetedik kötet pedig a újkor történetét tárgyalja (a XVII. századi angol forradalomtól a Nagy Októberi Szocialista Forradalomig); s végül, az utolsó három kötet a legújabb kor történetét öleli fel, egészen a második világháború befejezéséig.”

A munka elvi alapjairól ugyancsak az Előszóban olvashatunk. A szerzők a marxista történelemfelfogás érvényesítésére törekedtek. „Az emberek maguk csinálják történelmüket — idézi az Előszó Lenin szavait — de azt, hogy mi határozza meg az emberek és nevezetesen az emberi tömegek cselekvésének rugóit, mi idézi elő az ellentmondó eszmék és törekvések összeütközéseit, mit jelentenek az emberi társadalmak egész tömegének mindezek az összeütközései összességükben, mik az anyagi élet termelésének objektív feltételei, amelyek az emberek egész történelmi cselekvésének bázisát alkotják, milyen törvény határozza meg a feltételek fejlődését — mindeerre Marx hívta fel a figyelmet, és megmutatta az utat a történelemnek, ennek a roppant sokoldalúságában és ellentmondásában is egységes, törvényszerű folyamatnak tudományos tanulmányozásához.” A marxista történetírók tehát törvényszerűségeket keresnek a történelmi folyamatban, kutatásaikban az anyagi javak termelésének, a termelőerőknek és az emberek termelési viszonyainak vizsgálatából indulnak ki, de elutasítják a vulgáris „gazdasági materializmust”, s azt vallják, hogy az eszmék és politikai intézmények nem egyszerű visszatükröződései a gazdasági fejlődésnek. A könyv szerzői a történelmi folyamat fő izületeinek az ősközösségi, a rabszolgatartó, a hűbéri és a tőkés alakulatok egymást követő változásait tekintik, melyekhez századunkban a szocializmus szakasza csatlakozik; ehhez igazítják a korszakbeosztást, megtartva a hagyományos elnevezéseket (ókor, középkor stb.), de határköül olyan eseményeket választva (pl. a középkor és az újkor között az angol polgári forradalmat), amelyek a legfeltűnőbbben jelzik az egyik társadalmi-gazdasági alakulatról a másikra való áttérést. Az átalakulások folyamata megrázkodtatásokkal, forradalmakkal jár, melyek meggyorsítják a változást; ezeknek az időszakoknak, a nagy osztályösszeecsapások eredményeinek a VILÁGTÖRTÉNET írói különös figyelmet szentelnek; továbbá — mivel a világtörténetet egységes folyamatnak tekintik — más hasonló jellegű munkákkal ellentétben, melyek előadásukat úgy szólván csak Európára és közvetlen környékére korlátozzák, nem hanyagolják el az ázsiai és más távoli népek történetének bemutatását.

Az első kötet az ember keletkezését, munka által való emberré válását, a legrégebb kultúrákat, az ősközösségi társadalmak életformáját, majd az első rabszolgatartó államok (Egyiptom, Mezopotámia, a hettita birodalom, Fönícia, az Indus völgye, Kína, Urartu, a korai görög államalakulások stb.) történetét tárgyalja. Az anyagi kultúra, a társadalmi viszonyok, az eseménytörténet és a művészeti emlékek ismertetésének szánt fejezetek egymást kiegészítve teljes korréppé egyesülnek a könyv lapjain. (Az a megjegyzésünket nem hallgathatjuk el, hogy a kőkorszakbeli barlangfestményeket — merőben történelmietlenül — az újabtkori realizmus esztétikája alapján ítéli meg a szerző). A könyv használhatóságát növeli a bőséges és friss bibliográfia, az időrendi táblázat és a névmutató, szemléletességét pedig több színes térkép és számos rajz; persze jobb lett volna, ha a régészeti leletekről fényképfelvételeket kapunk, mert a rajzok ábra ma már nem tekinthető korszerű megoldásnak.

Kell-e bizonyítani, mekkora haszonnal jár a történelem tanulmányozása? „Tanít a történelemtudomány — írja Bajza József 1846-ban, VILAGTÖRTÉNETÉnek bevezetőjében — példák által oktat, a száraz erkölcsszabályok helyett cselekvő személyek előképeit állítja fel, melyeknek példája csáberővel vonz és taszit... Azáltal, hogy az emberiség mindenkori állapotjának ismeretére vezet, egyszersmind egy más nagy kinccsel jutalmazza az embert, tudniillik a jövődő leple mögé hagyja tekinteni a halandó szemeket, s jót és gonoszt előre sejtteni engedvén, amaz után törekedni, ezt kerülni tanít... Valamint a múltnak eseményei magyarázatul szolgálnak a jelen megérthetésére, úgy a jövődőt a múlt és jelen tüneményeiből, ha bizonyosan látni nem is, nagy valószínűséggel gyanítani lehet.” „A történetírásból meg kell tanulnunk ismét történetet, és pedig jobbat csinálnunk...”

L. S.

ESEMÉNYNAPTÁR

1942. FEBRUÁR 1-ÉN, 21 ÉVE JELENT MEG AZ ILLEGÁLIS SZABAD NÉP ELSŐ SZÁMA

1943. FEBRUÁR 2-ÁN ARATTA DÖNTŐ GYŐZELMÉT A SZOVJET HADSEREG A VOLGAI CSATÁBAN (20 ÉVE)

1873. FEBRUÁR 4-ÉN SZÜLETETT MIHAIL MIHAJLOVICS PRISVIN SZOVJET ÍRÓ (90 ÉVE)

Prisvin: A hatalom útja. Európa, 1961. 231 old. — —: Ahol a madár se fél. Új Magyar, 1963. 198 old. — —: Adám és Éva. Európa, 1958. 445 old. — —: Csudacsalit. Ifjúsági, 1951. 93 old. — —: Erdősongás. Ifjúsági, 1953. 294 old. — —: Ösvény a rengetegben. Új Magyar, 1955. 271 old.

1883. FEBRUÁR 5-ÉN SZÜLETETT NAGY LAJCS (80 ÉVE)

— —: Válogatott művei. Szépirodalmi, 1955—1959. 1—11 köt. (1. k.: Kiskunhalom. Három boltos-kisasszony, Falu; 2. k.: Egy lány a századfordulón. A fiatalúr; 3. k.: A lázadó ember; 4. k.: A menekülő ember; 5—7. k.: Válogatott elbeszélések; 8. k.: Válogatott karcolatok; 9—10. k.: Író, könyv, olvasó; 11. k.: A tanítvány.)

Nagy Lajos: Emberek, állatok. Budapest, Irodalmi Intézet, 1947. 237 old. — —: Farkas és bárány. Révai, 1950. 256 old. — —: Képtelen természetrajz. Szépirodalmi, 1961. 206 old. — Kardos Pál: — — élete és művel. Bibliotheca, 1958. 416 old. 1 t.

1788. FEBRUÁR 6-ÁN SZÜLETETT KISFALUDY KÁROLY (175 ÉVE)

Kisfaludy Károly: Csalódások. Művelt Nép, 1955. 101 old. 2 t. — —: Hűség próbája. Népszava, 1954. 40 old. — —: A kérők. Szépirodalmi, 1960. 133 old. — —: Válogatott művek. Szépirodalmi, 1955. 388 old.

Horváth János: — — és íróbarátai. Művelt Nép, 1955. 182 old.

1923. FEBRUÁR 10-ÉN HALT MEG WILHELM CONRAD RÖNTGEN NOBEL-DÍJAS NÉMET FIZIKUS, A RÖNTGENSUGÁRZÁS FELFEDEZŐJE (40 ÉVE)

1863. FEBRUÁR 16-ÁN SZÜLETETT JUSTH ZSIGMOND (100 ÉVE)

Justh Zsigmond: Fulmus. Szépirodalmi, 1957. 304 old.

1948. FEBRUÁR 18-ÁN ÍRTÁK ALÁ MOSZKVÁBAN A MAGYAR—SZOVJET BARÁTSÁGI; EGYÜTTMŰKÖDÉSI ÉS KÖLCSÖNÖS SEGÉLYNYÜJTÁSI SZERZŐDÉST (15 ÉVE)

1838. FEBRUÁR 22-ÉN SZÜLETETT MATHIASZ JÁNOS, A MAGYAR SZÓLÉSZET KIVÁLÓ TUDÓSA (125 ÉVE)

Nyékes István: Nagy szőlőnemesítőnk Mathiasz János. Mezőgazdasági Múzeum Füzetel, 1958. 26 old.

1918. FEBRUÁR 23-ÁN (45 ÉVE) ARATTA ELSŐ NAGY GYŐZELMÉT A VÖRÖS HADSEREG (A SZOVJET HADSEREG NAPJA)

1883. FEBRUÁR 28-ÁN SZÜLETETT SOMLAY ARTUR SZÍNMŰVÉSZ (80 ÉVE)

(Lásd még: „Segédanyag az I. negyedév fontosabb eseményeihez” című KMK kiadványt is.)

Könyvismertetések

Ideológiai-politikai művek

HÁBORÚ VAGY BÉKE?

A békés egymás mellett élés problémái
Kossuth, 234 old. 12 Ft (Ajánlott)

A kötetben, amely több nemzetközi közíró véleményét tartalmazza a háború és béke kérdéseiről, Ilja Ehrenburg felveti a kérdést, vajon tud-e ezekről újat mondani az író, anélkül, hogy megisméltelné a lapokban napról-napra hangoztatott közismert igazságokat. A felelet az, hogy — tud. S nemcsak ő, hanem a kötet többi munkatársa is sok újat, érdekeset, tanulságosat közöl az olvasóval elméleti síkon éppenúgy mint tényekben.

A kötet három részből áll. Első fejezete néhány értekezést hoz a békés egymás mellett élés problémáiról, és pedig egyáltalán nem sematikus módon. Abban mind megegyeznek, hogy a békés egymás mellett élés az osztályharc egy formája, s hogy csupán a politikai és gazdasági területen képzelhető el ennek az osztályharcnak békés eszközökkel való folytatása, míg az ideológiai területen a szocialista és a burzsoá szemlélet közötti ellentét véges-végig a legélesebb marad. Gazdasági vagy politikai téren ugyanis lehetséges a gyakorlati együttműködés a szocialista és kapitalista államok között, de eszmei téren más a helyzet.

A második fejezet az imperializmussal foglalkozik, a nagy imperialista államok között mutatkozó ellentétekkel, az amerikai militarizmus térhódításával az állami bürokráciában és a nagyvállalatokban, továbbá az imperialista ideológia változásaival az elmúlt félszázad alatt. Különösen érdekesek Hermann Scheler fejtegetései arról, hogyan öltöztetik az imperialisták világalurmi céljaikat kozmopolita köntösbe, egyrészt hogy megtévesszék a kapitalista országok haladó közvéleményét, másrészt hogy rábíráják a kisebb nemzeteket önállóságuk feladására, megnyissák az ideológiai utat a nagy rablók uralmi törekvései előtt.

A harmadik fejezet a leszerelésért vívott harcról szól, mégpedig arról, amelyet a szocialista államok folytatnak az ENSZ különböző fórumai előtt, valamint a moz-

galmi harcról, a világ egész haladó közvéleményének mind gyakoribb megmozdulásairól. Ma már százmilliókat sikerült mozgósítani a béke megóvása érdekében. Ebben a fejezetben foglal helyet többek közt Ilja Ehrenburg *Elmélkedés az örületről* című írása is, amelyet a magyar olvasó eddig csak a napilapok kivonataiból ismer.

A kötetet kiegészítik a kommunista és munkáspártok közös értekezleteinek az egyetemes békeharc kérdésében elhangzott elvi jelentőségű nyilatkozatai.

Aki a mai feszült nemzetközi helyzetben behatóan kíván értesülni a világméretekben folyó békeharc bonyolult kérdéseiről, nagy haszonnal forgathatja ezt a valóban értékes könyvet.

Frank László

„SZOCIALISTÁK” A SZOCIALIZMUS ELLEN

Kossuth, 394 old. 25 Ft (Ajánlott)

A szocialista és kapitalista rendszer békés egymás mellett élése feltételezi az ideológiai harc egyidejű folytatását, s így szükségessé teszi a frontok tisztázását. Ezt a feladatot kívánja támogatni a „Szocialisták” a szocializmus ellen c. könyv, amikor a mai jobboldali szocialisták reformista elméleteit ismerteti és tisztázza azok valódi osztálytartalmát.

A művet írókollektíva állította össze, fejezetenként más-más szerzővel. A könyv így is egységes és összefüggő képet ad a nyugateurópai jobboldali szociáldemokraták ideológiájáról. A bevezető fejezet általános összefoglalásai után az egyes nyugateurópai jobboldali szociáldemokrata pártok elméleti és gyakorlati tevékenységének leírása következik, azt bizonyítva, hogy e jobboldali „szocialista” pártok lényegében a burzsoázia ideológiáját hirdetik s igyekeznek azt becsempészni párttagjaik tudatába. „A szocialista pártok — írta a bevezető fejezetben L. Leontyev — a legtöbb nyugat-európai országban, jobboldali vezetők irányítása alatt, magukra vállalták a kapitalizmus megmentőjének hálátlan szerepét.” A mai jobboldali szociáldemokraták — ellentétben a második világháború előttiekkel, akik ezt nyíltan nem merték megtenni — ma már teljesen szakítottak a marxizmussal és a kommunista-ellenesség burzsoá politikájának fő harcosává váltak. A cikk részletesen foglalkozik a marxizmus egyes alaptételeivel és bizonyítja, hogy e szo-

cialista pártok „ideológusai” egyiket a másik után tagadják meg. Végül is mint a kapitalista „jóléti állam” hirdetői, a polgári társadalom ideológiai támaszaivá válnak.

A tanulmánykötet befejezéseképpen a jobboldali szociáldemokratáknak a gyarmati kérdésben elfoglalt jelenlegi álláspontját ismerteti. Megállapítja, hogy a szociáldemokrata ideológia ebben a kérdésben is hajlékonyan követi a „saját” burzsoázia gyarmati politikáját.

A munka fő értéke — amellyel kiemelkedik a nagyszámú hasonló témájú korábbi mű közül — hogy anyagát a legújabb szociáldemokrata irodalomra építve, nagyszámú idézet közlésével támasztja alá. Így a kérdés iránt érdeklődők a szociáldemokrata revizionista elméletek legújabb irányzatairól is tájékozódást szerezhetnek.

Tolnai György

Szépirodalmi művek

Somlyó Zoltán

V A L O G A T O T T V E R S E I

Magvető, 398 old. 39 Ft (Ajánlott)

Ez a gazdag gyűjtemény a költő születésének 80-ik és halálának 25-ik évfordulójára jelent meg Tamás Attila szakavatott gondozásában, Devecseri Gábor lírai hangvétellű, nagyszabású tanulmányával. Somlyó Zoltán irodalomtörténeti helyének végleges kijelölésével még adós az utókor. Írásai maradandó voltát bizonyítja, hogy csak a közelmúltban két kötetnyi válogatást adtak ki belőlük. Miféle arcél bontakozik ki e több száz költeményből? Kosztolányi — aki nemcsak pálya- és kortársa, hanem hosszabb ideig leghívebb barátja is volt — megjeleníti egyik versében „a vörösajkú vad költőt, az éj lovagját”, amint a századeleji irodalmi kávéház barokk oszlopa alatt ül „meggyzsinú mellényben, szuroksötét hajakkal, melyekben szikrázott és recsegett a fésű”. Ilyen izzó színekkel elevenítik fel az emlékezők. Ő „átkozott költőnek”, Jajgató Feliciánnak nevezte magát, mert károsatos társadalmonkívüli sorsot és életformát vállalt a dal szolgálatáért.

Nyilván az eddigiek is érzékeltették, hogy Somlyó Zoltán a korabeli Budapestnek ahhoz a jellegzetes nagyvárosi művésztipusához tartozott, amelyik a szerelem bódulatával, a szeszek, kártyacsaták korbácsoló izgalmával, a „vér és óbor” mámorával oldotta fel magánya kínját.

Szecessziós ragyogású villanyfűzőes éjszaka, és az albréti szobák bánata a költő birodalma, no meg a nikotin, párfóm és koffein párlatában lebegő kávéház, bús kucsébrevelő, orfeumi táncosnőkkel, valamint a hitelre fogyasztó zsenijelöltekkel. Látszatra efféle bohém és dandyszerű magatartás jellemzi a pesti körüt e trubadurját, miként ez a kor szelleméből is adódott, egyben párizsi ihletésű divat is volt.

De volt bátor szava a háborúról, ujjongó költeménye a Tanácsköztársaságról, s évei múltával egyre inkább a napi gondok gyötrelmeiről, sérelmeiről, majd a halálról. Eközben írt számos szép verset és sok gyengét is. De így is úgy is — Kosztolányit idézzük: „...mindig költő volt”. Mégis, miért a tétovázás, amely értékelése során oly visszatérően megnyilvánult? Ennek oka nyilván az, hogy nemzedékileg és életszemlélete szerint bár a Nyugatosokhoz tartozott, mégsem érezték teljesen közibük valónak, mert költői kellettára konzervatívnak hatott, emezekéhez képest. Egy szállal több rokonság fűzte őt a közvetlen elődökhöz, a chanson oldottságú Heltai — Makkai Emil képviselte lírához, és Reviczkyék irányzatához. Ilyen módon Somlyó az átmenet, az összekötő a kettő között, és „átkozott” mivoltában az a szerepe, mint a híd: áthaladnak és taposnak rajta. Am mégis ő a híd!

A művek — ha igaziak — öntörvényűk értelmében végül is eljutnak a címzett-hez, az olvasóhoz. Nekik üzeni: „Úgy vedd e könyvet a kezedbe, nyájas olvasó. hogy a betűkön vérem van, mint kenyéren a só.”

Vihar Béla

Veres Péter

O L V A S Ó N A P L Ó

Szépirodalmi, 374 old. 23,50 Ft (Ajánlott)

Egy szüntelenül munkálkodó, olvasmányaival magát megtermékenyítő, a könyvekből új meg új gondolatokat lepárló elme műhelyébe tár kaput ez a kötet.

Ha statisztikát készítenének írónk olvasásáról, Veres Péter bizonyosan az elsők között foglalna helyet. Minden érdeklő — elsősorban persze az irodalom és a történelem — a Holt-tengeri tekercsek-ről vagy Bartókról szóló könyvet épp úgy elolvassa, mint A mongolok titkos történetét vagy Racine-t és Andersen meséit, Mexikó kalandos meghódításáról épp úgy van mondanivalója, mint Mikesről vagy Goethe *Egmont*-járól. A mohó és csapongó olvasás olykor távoli írókat sodor egymás mellé az időben, mint Tacitus és Jókai, s e véletlen-adta találkozások ere-

deti megfigyelésekre, érdekes gondolat-társításokra adnak alkalmat.

Veres Péter olvasói magatartásában az a legvonzóbb, hogy mindig friss szemmel olvas, nem hódol sem divatnak, sem évszázadok-formálta, hagyományos ítéleteknek, véleményét függetlenül, a fölfedező szabad ösztönével alakítja ki, akár Plutarkhoszról, akár Françoise Sagan regényéről vagy egy új olasz filmről van szó. Esztétikájának fő követelménye az aprólékosan teljes valóság-hűség; ha az író tánygyi botlásón, stiláris ködösítésen, lélektanai valószínűtlenségen kapja rajta, kész az elmarasztalás. E tekintetben talán legjellemzőbb írása „A patakokban folyó vér” című; hányszor leírták — mondja — ezt a költői formulát, senki sem törődött azzal, hogy a vér nem folyhatik patakokban a csatamezőn, mert — megalvad.

Ítéleteinek eredetisége csak ritkán válik eredetieskedéssé; gondolatai, még ha lazán formálja is őket, többnyire elgondolkoztatók. Az egyiket különösen szívesen idézzük: „Ne érezze magát senki művelt magyar embernek, de nemzetért és országot értelemes szocialistának se, aki a magyar nemzet sok száz esztendő alatt felgyűlt szellemi kincseit, lelki értékeit, általában a magyar irodalomba sűrített nemzeti közgondolkodást és nemzeti karaktert nem ismeri. Aki a múltat nem ismeri — s ez egyformán érvényes a hivatásbeli értelmiségre és a mozgalmi vezető rétegre — az nem tudhatja biztos alapról formálni a jövőt se.” Veres Péter írásait a kulturális örökség igazi tisztellete hatja át.

A könyvtáros számára különleges haszonnal jár Veres Péter új műve: megtanulhatja belőle, hogyan kell figyelmesen, elgondolkodva olvasni és ítélni. Kívánatos, hogy a könyv segítségével a könyvtárlátogatókat is erre kapassa rá.

L. K.

Granasztói Pál

L I A N E

Szépirodalmi, 299 old. 16,50 Ft (Ajánlott)

Van két nem hivatásos írónk, akinek irodalmi művei a céhbellek legjobb alkotásaival is fölveszik a versenyt. Bernáth Aurél, a festőművész az egyik; emlékezéseit *(Így éltünk Pannóniában, 1956, Utak Pannóniából 1960)*, különösen az első kötetet, a legsikerültebb könyvek közt emlegettük; — a másik: Granasztói Pál, aki váltakozva használja az építőművész szerszámaival s a tollat, és ugyancsak nagy sikert aratott emlékiratával *(Vallomás és búcsú, 1961)*.

Újabb munkája kiegészítése a tavalyinak. Három darabja közül az egyik

(Apám élete) szépirói módszerrel megformált szociográfiai tanulmány; csak hogy a szerző itt nem a szociográfiai hagyományos színterére, a faluvégi nyomorúság, a külbelki bércszárnyák világába vezet el; egy orvosprofesszor portréját rajzolja meg, s hozzá az előkelő belvárosi rendelők és fogadószalonok, asszonyzúrók és táncestélyek társadalmát, erkölcsét, szórakozásait. Valamit, ami — mint az író maga mondja — kínosan pontos illemével, rangtartásával, élet-szabályaival a régi Lajosok francia udvarának távoli, utánzó visszfénye volt, ami — s ezt már mi tesszük hozzá — olcsó kispolgári hígításban lejjebb szivárgott, s még ma is hat az érintkezés szokásaira s a jómóddal saját viselkedésnormák nélkül ismerkedők képzeletére. A címadó elbeszélés egy hajdani szerelem története, pezsgős poharak, márkás zongorák, nyaralóvillák díszletei között; fanyar, zaklató íze azt is az ifjúkorra való emlékezés ábrándos-keserű hangulatával tölti el, aki sohasem forgolódott a „társasági” bálók, autókirándulások és nagystélybe öltözött léhaságok csillogó körében, s hogy ez így van, az a szerző írásművészetének erejét bizonyítja. A harmadik elbeszélésben *(El hazulról)* már széttöredeznek a magának való előkelőség zárt akváriumvilága, s hasadékaiban nyugtalanító jelenségekre látni; az emlékező a katonaságnál a nép fiainak „másfajta arc”-ával, egy bohémes értelmiségi társaságban másfajta, modernebb életstílussal és eszményekkel ismerkedik meg, s hatásukra lassanként maga is kiszakad a megcsontosodott hagyományok, úri előítéletek szorításából, és elindul útján, hogy alkotó, dolgozó művésszé váljék.

— k —

Gladkov

C E M E N T

Magyar Helikon, 260 old. 28,50 Ft (Törzsanyag)

Fjódor Vasziljevics Gladkov (1883—1958) egy volgavidéki, hatvanhét házból álló falucskában született. Szegényparaszt fia volt, fiatal éveit nagy nyomorúságban teltek, de a roppant akadályokat legyőzve, tanító lett. Résztvevett az 1905-ös forradalom harcaiban, s ezért börtönt, majd többéves száműzést szenvedett. A huszas évek végefelé pedig már nemzetközi híró író.

Tizenhat éves volt, amikor első novellája megjelent. Hamarosan kapcsolatba került Gorkijjal, aki bátorította, s akit példaképének tekintett. Biztató indulás, de szigorúbb mércével mérve, amit Gladkov 1925-ig írt, csak útkeresés; ekkor azonban megjelent a *Cement*, amelyet a

szovjet irodalomtörténet nemcsak Gladkov életművében, hanem a szovjet irodalomban is kimagasló alkotásként tart számon.

A regény egy cementgyár újjáépítésének története a polgárháború idején és az azt követő években. Hasonló témát nem egy író dolgozott fel (Gladkov hatására, és nem egyszer bizony sematikus), de Gladkové a nagy, korszakalkotó művészi fölfedezés: sikerült a gyár újjáépítésében egyszersmind az új világ megszületését is ábrázolnia, az új korszak kezdetének legfontosabb társadalmi és emberi problémáit.

Tágabb értelemben a regény hőse a gyár munkássága, de a legárnyaltabban megrajzolt szereplő Gleb Csumalov. A történet azzal kezdődik, hogy Csumalov visszatér a polgárháborúból, s nemcsak munkahelyét, a gyárat találja romokban, hanem rádöbben, hogy családi életét is összeomlás fenyegeti. Két „fronton” kénytelen tehát harcolni, de nem két, hanem számtalan ellenféllel: ellenséges szabotőrökkel éppúgy, mint egyes elvtársainak értetlenségével, elmaradottságával, a NEP-korszak felemás viszonyaival sem főbbet, mint önmagával. Az egyik küzdelem — a nagy forradalmi átalakulással összhangban — győzelemmel végződik; de családi életét nem tudja megoldani. Nincs ezen a történeten rózsaszínű máz, de éppen az a nagyszerű benne, hogy a sok szenvedés, vergődés korántsem lehangoló: a nagy történelmi fordulat kérelhetetlenül realista, végső soron fölemelő ábrázolása.

Éppen mert az említett Gladkov-utánzatok stílris szempontról is rontották az ilyen témájú művek hitelét, külön említést érdemel Gladkov rendkívül szuggesztív, kifejező stílusa, melyet kitűnő fordítónk, Makai Imre tolmácsol a magyar közönségnek, pontosabban: a serdülőket kivéve mindenkinek.

Lékay Ottó

Roger Chateauneu

ACÉLHÁRFÁK

Magvető, 263 old. 22,50 Ft (Ajánlott)

Az *Acélhárfa*k írójával majdnem egyidőben ismerkedik a francia és a magyar olvasóközönség. Roger Chateauneu regénye az 1961-es francia könyvtermés egyik meglepetése volt, s az addig ismeretlen, már negyvenéves író egyszerre az irodalmi érdeklődés középpontjába került Párizsban és külföldön egyaránt.

Az egyik napról a másikra kivívott irodalmi rangot nem a történet vagy a téma okozza, az *Acélhárfa*k csendes és

széreny alkotás, nem hivalkodik szenzációs „story”-val, látványos fordulatokkal. A cselekmény meglehetősen egyszerű. Armelin Lévignacq idősebb gyármunkás néhány napjáról szól, az üzemi munkáról, s egy hangverseny meglátogatásáról. A meglepetést az események és sorsok felidézésében megszólaló költőiség okozta. Chateauneu egy sajátos világ, a gépek, a vas, az acél és a kétkezi munka birodalmának légkörét érzékelteti, de ezt a levegőt olyan meghitt líraisággal varázsolja lapjaira, hogy az anyag és a munka költőjévé válik. Költészete mégis az ember: az öreg Armelin Lévignacq ábrázolásában a legforróbb, különösen a hangversenytermi jelenetben, mely a munkás és a zene bensőséges találkozását beszéli el.

A magyar olvasók közül sokan ismerik Giono regényeit. Az ő látásmódja: a valóság lírai átfogalmazása éled újjá az *Acélhárfa*k lapjain. Csakhogy Chateauneu új tartalommal tölti fel ezt a lírai szemléletet. Giono panteizmusát, természetkultuszát a dolgozó emberrel érzett együttérzés eszméjével cseréli fel.

A humanista mondanivaló és a líraiság szerencsésen találnak egymásra Chateauneu könyvében. Ez a regény sok tekintetben más, mint az általunk megszokott munkásregények: hőseit nem társadalmi helyzetükben, hanem érzelmi életükben ismerjük meg, azonban Chateauneu is hitet tesz a munkásság jövőt formáló szerepe mellett. Nálunk, ahol anynyi vita folyik a munkásábrázolásról és a sematizmus elkerüléséről, fokozottan tanulságos lehet a lebilincselő regény.

Pomogáts Béla

Karel Konrád

OSZOLJ!

Szlovákiai Szépirodalmi Könyvkiadó, 422 old. 28 Ft (Ajánlott)

Ennek a jelentékeny cseh írónak a nevével most először találkozunk a magyar olvasó. 1899-ben született, mindössze néhány regény, útirajz, emlékirat, vers, szatíra, esszé jelenti irodalmi munkásságát: sokféle műfaj — kis mennyiségben. „Oszolj!” című regénye — egyik legjobb műve — 1934-ben jelent meg. Könyve nehezen bírja el az ismert műfaji besorolásokat valamelyikét. Nem „regény” a szó klasszikus értelmében, nincs cselekménye, főhőse. Könyve a regény, a riport, az önéletrajz, a líra, a politikai szatíra furcsa keveréke. De realista (néhol már-már a naturalizmus határát súroló) részletei, pompás humorérzékről tanúskodó

íronikus szemlélete és az osztrák—magyar szoldateszkát és minden háborús-dit mélyesen gyűlölő világnézete nagyon rokonszenvenné, figyelemreméltóvá teszük.

A történet az első világháború kitörésétől annak befejezéséig tart; egy cseh kisvárosban kezdődik, az önkéntesek zág-rábi kiképzőkaszárnyájában folytatódik, majd az olasz frontra viszi el az olvasót, s végül bemutatja a cseh önkéntes alakulatok működését, amelyek 1918-ban Szlovákiába vonultak be. Ebből a vázlatos „tartalom”-ból is látható, hogy a könyv: élmény-regény. Minden oldaláról szinte patakzik a monarchia kegyetlen militarizmusa elleni gyűlölet. Ha az olvasó elgondolkozik a 14-es évek brutális, bornirt katonai szellemén, lehetetlen arra nem gondolnia, hogy a fasizmus magját már az első világháborút megelőző években, de főleg a háború alatt vetették el, már akkor tombolt az ostobaságnak és a gonoszságnak az az undorító keveréke, amely Németországban a hitlerizmusban, nálunk a hitlerizmus szolgáiban nyilvánkozott meg.

Két remekbe faragott figurája van a regénynek: egy testben gyenge, de halatlant lelkierejéről tanúskodó festőművész, aki bámulatos energiával és leleményességgel szabotálja a kiképzést és az egész háborút, — az olvasóból ellenállhatatlan részvétet váltva ki; a másik egy „lovagi” családból származó fiatal tudós, aki nemesi és katonai rangjairól lemondva szegül szembe a militarizmussal.

Karel Konrád könyve emlékeztető azok számára, akik a 14-es éveket végigélték és nagyszerű tankönyv későbbi nemzedékek számára: íme, ez volt a monarchia, ez a buta és kegyetlen katonák által dirigált világ.

Szánthó Dénes

Vladimir Mináč

HOLTAK ÉS ÉLŐK

Európa, 357 old. 24 Ft (Ajánlott)

Vladimir Mináč 1922-ben született, a fiatalabb szlovák írónemzedék tagja. A magyar olvasók előbbi regényeit (*Halál jár a hegyekben*, *Tegnap és holnap*), valamint novelláskötetét (*Válaszúton*) is olvashatták, de igazán ismertté nagy trilógiájának első kötete, a *Hosszú várakozás* tette. A *Holtak és élők* ennek folytatása, benne nagyrészt az első kötetből már ismert szereplőkkel találkozunk. Önálló regénynek is tekinthető, bár egyes alakjai, így elsősorban a forradalomért lelkesedő tiszta, ártatlan Hanka, a különös, ezáltal fiatal orvosnő és az első kötetben markánsan megrajzolt Labuda százados

alakjának rajza feltételezi az első kötet olvasását is.

A trilógia cselekménye, mint ahogy Tóth Tibor, a regény fordítója írja utószavában, az ún. Szlovák Állam utolsó éveitől az 1948-as februári forradalomig terjed. Rendkívül tömör stílusban, hitelesen ábrázolja a szlovák felkelés partizánjainak mindenre elszánt fegyveres harcát a hitlerista német megszállók és pribékjeik, a Hlinka-gárdisták ellen. A túlerő elől a hegyekbe szorulnak, itt folytatják a harcot, míg megérkeznek a szovjet csapatok. Az író mesteri módon mutatja be, hogyan mutatkozik meg az emberek igazi énje a veszedelmes, súlyos áldozatokat, szenvedést, helytállást követelő válságos hónapokban. Minác sohasem téved a hamis hazafias pátosz, sovénizmus útvesztőjébe. A szlovák népet nem úgy állítja elénk, mintha egészében állt volna ki a fasizmus ellen. Nem tagadja, sőt nagyon élesen megmutatja, hogy nemcsak a Jankó Krapok, Bende kommiszárok, Hankák s a partizánok sok-ezernyi tömegei, hanem az áruló Ferkodicek, Krempašskýk, az SS-es Ulrich fegyvernökök s a Hlinka gárda minden fürtelemre kész osztagainak szadista gyilkosai is szlovákok voltak.

Minác írói erejét, nagyságát mutatja, hogy művészi lendülete soha nem lankad s van bátorsága nem egy alakját rendkívüli összetett, egymással ellentmondó tulajdonságokkal megrajzolni (Bende kommiszár, Koza szakaszvezető stb.). A cselekmény feszültségét nem gyengíti a belső lelki tusákkal küzdő hősök ábrázolása s a bőven elemző részek sem. A trilógia az új szlovák irodalom egyik legjelentősebb alkotása.

Seres József

Jerzy Andrzejewsky

HAMU ÉS GYÉMÁNT

Magvető, 399 old. 23 Ft (Törzsanyag)

Előbb az ugyanazon című film érkezett el hozzánk, Andrzej Wajda alkotása, melyet mint az utóbbi évek egyik legkiválóbb filmjét tartanak számon a szakemberek. Most, több mint tízszázados késéssel az első lengyel kiadás után, magával a regénnyel is megismerkedhetik az olvasó.

Jerzy Andrzejewsky (sz. 1909-ben) a lengyel prózairás egyik legnagyobb tehetsége. Már 1938-ban elnyerte a lengyel írói Akadémia díját. Moralista hajlamú író, regényeiben, elbeszéléseiben erkölcsi kérdésekre keres választ, az emberi cselekedetekért való felelősség problémáit vizsgálja.

Főművét, a *Hamu és gyémántot* (mely-

Ifjúsági és gyermekirodalom

Szabó Magda

SZÜLETÉS NAP

Móra, 278 old. 18 Ft (Törzsanyag)

nek címe a nagy lengyel romantikus költő, Norwid, egyik versére utal), 1947-ben kezdte el közölni egy folyóiratban. Témául a frissen felszabadult Lengyelország életét választotta, annak megoldatlan feszültségeiből építette föl regénye drámai erejű konfliktusát. Az események néhány nap alatt játszódnak le egy vidéki városban: a háború utolsó napjai ezek. Az emberek éppen csak tudomásul veszik a német fegyverletétel hírért, figyelmüket az új, a háborús éveknél is bonyolultabb helyzet köti le. A nacionalista lengyel katonatiszt illegálisan bújkál, s fegyveres harcot szervez a kormányzat ellen; a régi rend levitézlettjei, grófok és uriaszonyok, pletykás összejöveteleken szidják a népi hatalmat; a polgármester, kihasználva a koalíció lehetőségeit, miniszteri székbe telepszik; titkára, egy mosónő fia, fényes karriert szímatol, de elcsúszik egy részeg éjszaka baklövésének véletlenén; az iszákos, vén újságíró cinikusan fecseg és zsarol; a megsemmisítő táborból szabadult ügyvéd szorongva tépelődik, lesz-e következménye annak, hogy aljasul kiszolgáltá rabtartóit; az öreg szociáldemokrata kiábrándult tétlenségbe süllyed, mert liberális eszményeit nem találja meg az új rendben; éretlen kamaszok összeesküvést játszanak, s kezüket társuk vérével szennyezik be; a nacionalista ellenállás fiatal harcosai géppisztollyal lesnek a kommunista járási titkára, s nem veszik észre, hogy korábbi antifasiszta eszményeikkel kerültek szembe; a járási titkár álmatlanságtól vörös szemmel dolgozik, próbál úrrá lenni a zűrzavarban, s közben elpusztított feleségének emlékét keresi, míg végül utoléri a gyilkos golyó.

Hatalmas társadalmi körkép, melynek alakjait a szerző nem osztályozza mereven jókra és gonoszokra; a karrierizmust, a vagyonféltést, az aljas gyávaságot, a cinikus ártást nem mentegeti, de a megtévedteknek nemes emberi tulajdonságait is kitünteti, szánalmat kelt fájdalmas tragédiájuk iránt, hogy nem tudtak eligazodni az eszmények és realitások kusza szövevényében, s különösen a jobb sorsra érdemes Chelmickinek, a járási titkár fiatal merénylőjének alakját, szerelmét, az összeszűrés hínárjából való menekülési vágyát ábrázolja mély megrendültséggel.

„Ember, hát miért futottál?” — kiáltja a haldokló Chelmickinek a katonai őr, aki azt hiszi, hogy a fiatal fiút tévedésből és ártatlanul lőtte le. Ezek a regény utolsó szavai, s talán szabad úgy értelmezni őket, mint az író sajnálkozó és figyelmeztető kiáltását: Emberek, ne fussatok! nem lehet megfutni a történelem kérlelhetetlen tényei elől!

— cs —

„Magad semmi sem vagy, csupán csak annyi, mennyit népedért teendél” — ez a felirat áll a belvárosi műemlék-ház emléktábláján, a házon, mely Szabó Magda regényének színtere — ez lehetne a regény mottója is. Hogyan tanulja meg egy elkényeztetett csitri lány, hogy mit jelentenek az iskolában annyiszor hallott szavak: otthon, haza közösség, összetartozás?

Illés Borit, a 14 éves kis házmasterleányt csupán egyetlen dolog érdekli: nagylány szeretne lenni, szép ruhákban tündökölni, férjhez menni. A szülei nem értik meg, boldogtalannak, elhagyatottnak érzi magát. Aztán egyszer csak történik egy baleset, édesanyja kórházba kerül, és ő egyszerre rájön a munka, a felelősség ízére, s arra, hogy nincs egyedül, mellette áll az úttörő-őrs, a ház, a szomszédok, az otthon.

Ennyi a regény rövid tartalma, s ettől még tanmese is lehetne, de nem az. Mert Szabó Magda ismert és népszerű írói eszközeit állítja a nevelés szolgálatába, és ezzel a céllal nemcsak emberformáló, példára buzdító, hanem lenyűgözően érdekes lányregényt ad a fiatalok kezébe.

Szabó Magda legfőbb írói erénye, hogy figuráit belülről jellemzi, a belső monológ eszközével gondolataikat mutatja meg. Ezt teszi legjobb alkotásaiban (*Az őz*, *Freskó*, *Mondják meg Zsófikának*), s ezt teszi itt is: nemcsak a cselekményben tűnik ki és formálódik hősei jelleme, hanem a nyelv-, a gondolkodásmód is kifejezi, egyéníti őket. A *Születésnap* szinte filmszerűen (filmre is kívánczok) nyújt bepillantást a ház különböző lakóinak életébe, a párhuzamosan futó történetek során egyidejűleg, egymás mellett látjuk az egy cél felé törekvő figurák gondolatait. Ez a cél pedig Illés Bori önmagára ébresztése, újjászületése, hazatalálása a magányból.

Talán túlságosan romantikus a jó és a rossz megszemélyesítése: Jutka, a mindent elrendező, mindenkivel törődő, tökéletes pozitív hős, és Szilvia, az üreslelkű démon (ifjúsági regények és filmek elmaradhatatlan szereplője); jóllehet ez a két figura angyal és ördög mivoltában távol sem olyan emberi, mint a töb-

biek; de az olvasót kárpótolja e gyengeséért az a tiszta emberség, mely kitűnően élezett helyzetekben, drámai érzéssel szövött jelenetekben igazi érzéseket, az emberek többségében élő jóságot szólatlatja meg.

Szabó Magda, az író, érett művészettel önti formába annak az emberismeretnek és tapasztalatnak sokaságát, melyet Szabó Magda, a tanár halmozott fel. Ifjúsági művei ezért nemcsak a fiataloknak; a szülőknek és pedagógusoknak is sokat mondanak: kulcsot adnak kezükbe ahhoz a sokszor hét lakattal elzárt világhoz, amit a serdülő magában hordoz.

B o z ó k y É v a

Astrid Lindgren

BRITTA KIÖNTI SZÍVÉT

Móra, 141 old. 12 Ft

A valóban művészi értékű, hitelesen megírt lányregény még manapság is elég ritka, éppen ezért különösen keresett könyvtáraink polcain. Astrid Lindgren svéd író, aki igényes ifjúsági műveivel érdemelte ki az írói rangot fémjelző Andersen-díjat, hivatott ismerője és ábrázolója a serdülő lányok életének. Ezt, a nálunk most megjelent művét máris kézről-kézre adják a leány olvasók.

A könyv sikerének két fő tényezője: az író nő biztos pedagógiai érzéke, s mondánivalójának ötletes formai tálalása. A fitosorrú, szöszke Britta ahogy megszólal, már is belopja magát szívünkbe. Pedig nincs rajta semmi feltűnő, s rendkívüli kalandokba sem keveri az író. (Ez is megszívlelendő tanulság lehet: nem feltétlenül az izgalmakban gazdag cselekmény hajszolásától válhat csupán érdekesítő egy ifjúsági regény.) Ahogy a 15—16 éves lányokra annyira jellemző közlési vágy kitör Brittából — az ő esetében egy kimustrált öreg írógép ürügyén — az is olyan magától értetődő, s kedvesen humoros is egyben, mint ennek a bakfisnak minden szava és mozdulata. Levelezőtársat keres, de igazából az egész világnak szeretné kibeszélni magát. Népes családjáról, az iskolai élet zajlásáról, a téli vakáció eseményeiről, s egy bontakozó kamasz-szerelemről számol be utánozhatatlanul eredeti fintorokkal. Tud nevetni nemcsak mások, hanem saját következetlenségein is. Talpraesett fruska, nem kell félteni az élettől. A maga módján már most reálisan szembenéz vele, tudja, hogy nem csupa játék, hogy veszélyek is leselkednek az ember lányára, de épp ezért helytáll magáért, s mindig szép emberi eszményekért lelkesedik.

Astrid Lindgren érdeme, hogy nem holmi felnőttes jótanácsok szócsövének sze-

gődteti szemfüles kis hősét, hanem ő lényegül át hitelesen 15 éves kamaszlány-nyá, aki csipős nyelvét ugyan mindenkin közszerűli környezetében, de szókimondásával mindig igaz ügyet szolgál. Módot talál arra is, hogy mértéktartó bírálatil illesse társadalmi rendszere visszásságait.

Sikeresen elkerüli a leányregények leggyakoribb buktatóját: az érzelmességet. Sehol nem szirupos, még a kamaszosan suta szerelmi jelenetekben sem.

Külön elismeréssel kell szólnunk Lontay László sikerült fordításáról: árnyalatosan használja szövegében fiataljaink élőbeszédét.

A könyv nemcsak a Brittával egykorú, s leginkább érdekelt 13—16 éves lányoknak ajánlható, hanem a nevelők, s a szülők számára is tanulságos — és élvezetes olvasmány.

Épp ezért nem értjük, miért nem kapott ez a kitűnő ifjúsági regény törzsanyag vagy legalábbis ajánlott jelzést. Hiszen a Móra kiadványai ezt többnyire — még a gyengébb művek is — megkapták, mivel a könyvtárak mindig szűkölködnek ifjúsági irodalomban.

Ettől függetlenül felhívjuk rá a könyvtárosok figyelmét: ajánlják bátran a fiataloknak.

B e r e c z J ó z s e f

Tudományos és ismeretterjesztő művek

G. V. Plehanov

I R O D A L O M É S E S Z T É T I K A

Kossuth, 556 old. 60 Ft (Ajánlott)

Plehanov (1856—1918) az oroszországi munkásmozgalom korai szakaszának legnagyobb alakja. Századunk első éveitől kezdve fokozatosan háttérbe szorult Lenin mellett, szembe is került vele, s a győzelmes forradalom 1917-ben a fiatalabb vezető taktikáját igazolta. Lenin mindenkor nagy megbecsüléssel szólt egykori teoretikus ellenfeléről. Később azonban főként Plehanov tévedéseit hangsúlyozták, s emiatt a magyar közönség csak töredékesen ismerhette meg munkásságát.

Irodalmi és esztétikai művei először most jelentek meg nyelvünkön. Tizenkét cikket, tanulmányt tartalmaz a kötet, különböző célú és különböző értékű írásokat.

A legjobbak a nagy orosz forradalmi demokraták, Bjelinszkij és Csernisevszkij irodalmi elveit fejtegetik. Az orosz társadalmi gondolat története című befejezetlen könyvében még távolabbra, az

orosz demokratikus hagyományok gyökeréig tekint vissza a szerző; e művéből a Lomonoszovról és Ragyiscsevről szóló kitűnő fejezeteket olvashatjuk kötetünkben. Plehanov általános esztétikai nézeteit (felfogását a művészet eredetéről, polémiáját a l'art pour l'art híveivel) *Levelek cím nélkül*, illetve *Művészet és társadalmi élet* című írásaiból ismerhetjük meg, gyakorlati alkalmazásukat leginkább Ibsen drámáinak elemzéséből. E tanulmányok mindegyikét következetesen és hajlékonyan alkalmazott materialista gondolkodás és szakfilológusnak is becsülhetőre váló olvasottság jellemzi.

Kisebb, népszerűsítő rendeltetésű cikkei (*A XVIII. századi francia drámairodalom és festészet a szociológia szempontjából*, *Néhány szó a munkásolvasókhoz* stb.) vázlatosabbak, ezekben ítéletei nem egyszer elhamarkodottak és merevek. (Például az a kirívó véleménye, hogy a munkásolvasó nem élvezheti Puskind, mert az osztályidegen.) Az ilyen elavult írásoknak helyük lehet egy teljesebb gyűjteményben, mely a szerző eszméinek fejlődését van hivatva bemutatni: a mostani, tanító célzatú kötet kánonába nem volt jó fölvenni őket. A belőlük adódható félreértéseket S. Nyíró József rövid bevezető sorai sem osztalják el.

A fordítás Elbert János munkája, és főbbnyire kielégítő. A latinbetűs neveket azonban a cirill átírásból nem mindig tudta visszakövetkeztetni. (Így pl. a 451. lapon Ecalampadiust ír — Oecolampadius helyett.)

— y

Roger Garaudy

ARAGON ÚTJA

Kossuth, 447 old. 45 Ft (Ajánlott)

Korunk francia irodalmának egyik legnagyobb alkotója Aragon. Műveinek legjavát már ma, az író életében világirodalmi értéként ismerjük, — s ez a nagy kortárs író kommunista, akinek művei és elméleti írásai korunk szocialista világirodalmát gazdagítják. A magyar olvasó számos művét: regényeit, verseit, tanulmányait ismeri, miként az Aragonról könyvet író kitűnő francia marxista filozófus, Roger Garaudy munkáit is (pl. *Marxista humanizmus*).

A könyv voltaképpen csak első része Aragonról szóló monográfiájának, amely az író útját, főképp világnézeti fejlődését mutatja be „a szürrealizmustól a való világig”. Az 1944 utáni korszakról viszonylag szűkszavúan beszél: a most készülő második rész elemzi majd mindazt, amivel ez a nagy író az irodalmi és művészeti alkotás realista módszerét, elméletét és gyakorlatát gyarapította.

A szerző keveset foglalkozik konkrét életrajzi tényekkel, és annál szenvedélyesebb odaadással boncolja Aragon írói pályájának világnézeti tartalmát, egyes állomásainak funkcióját. Könyvének sajátos színt ad az a tény, hogy filozófus munkája. Elsősorban az írói fejlődés belső dialektikája érdekli. Az életmű egészének ábrázolásában Aragon művészi-világnézeti fejlődésének törvényeit megfogalmazva éri el legjobb eredményeit; az egyes művek behatóbb esztétikai elemzésére, az irodalmi környezet szélesebb perspektívában való megrajzolására kevesebb energiát fordít.

Garaudy abban a tényben találja meg Aragon fejlődésének kulcsát, hogy írói pályája során mind világosabban látja az irodalom összefüggését a való világgal, függését a társadalomtól. Az életmű lát-szólagos ellentmondásai között ez teremt szilárd egységet. Nagyon találóan alkalmazza Aragonra saját Victor Hugóról mondott szavait: „Nagyságának titka . . . , hogy szüntelenül változott, nem egyéni érdekei szerint, hanem meghökentető engedelmességgel a történelem s a történelemformáló nép, páratlan fogékonysággal a történelmi folyamat iránt.”

Somlai Aliz

Hegedüs András

GÁRDONYI, A NÉPTANÍTÓ

Tankönyvkiadó, 168 old. 15 Ft

Gárdonyi 1881-től 1885-ig tanított a kárádi, devecséri, sárvári és dabronyi iskolákban, négy esztendőig osztozott a magyar néptanítók szomorú sorsában, nélkülözéseiben, e négy év alatt szerezte legfontosabb élményeit, melyek mély nyomot hagytak egész írásművészetén.

Hegedüs András a már korábban ismert adatok, elsősorban az író fiának könyve (*Az élő Gárdonyi*) alapján foglalja össze az életpálya e szakaszának történetét, majd részletesen (sajnos, túlságos bőbeszédűséggel, leereszkedően egyszerű stílusban) elemzi Gárdonyinak azokat a műveit, melyeket a falusi tanítóskodás emlékei ihlettek (*A lámpás*, *Az én falum*), továbbá pedagógiai célzatú meséit, történelmi elbeszéléseit, melyeket a gyermekek számára írt.

Új ismereteket csak a könyv egyik fejezetéből kapunk, ez azonban megérdemli figyelmünket. Gárdonyi 1886-ban Győrött *Tanítóbarát* címmel folyóiratot indított. Ennek megtárgyalásával az irodalom- és neveléstörténet adós maradt, noha — mint Hegedüs András munkájából kiderül — Gárdonyi-képünk nem lehet teljes újságzerkesztői tevékenységének vonásai nélkül.

Felfedezései, köztük a Pierre Saint Martin óriásbarlangja és az ősemlék emleket érintetlenül megőrző Montespan-i barlang, a szerző nevét a tudománynak azok közé a külső munkatársai közé iktatták, kiknek a tudós hálával tartozik.

A könyvet a természetleírások, útikalandok barátai, és különösen az érettebb ifjúság figyelmébe ajánljuk.

Birkás Géza

Koplikné Kovács Éva

PULYKATENYÉSZTÉS

Mezőgazdasági, 122 old. 9,50 Ft (Törzsszanyag)

A pulykatenyésztés napjainkban különös jelentőségű, mert a fogyasztó közönség igénye világszerte a sovány húsok felé fordult. A pulyka húsa különösen fiatal korban igen alkalmas arra, hogy az emberek ilyen helyesebb táplálkozási igényét kielégítse. A fiatal pulykahús fehérjékben gazdag, zamatos és sokféleképpen elkészíthető. A pulyka iránti kereslet ezért külföldön és belföldön egyaránt megnövekedett.

Jó minőségű, export követelményeknek megfelelő élő, vagy vágott pulyka elsősorban nagyüzemekben állítható elő. A pulyka nálunk az alföldi tanyavilág jellegzetes állata volt. Állománya a mezőgazdaság átszervezése idején átmenetileg csökkent, a nagyüzemek megerősödésével azonban ismét emelkedik. A pulykatartás kezdeti nagyüzemi törekvéseit ezideig kedvezőtlenül befolyásolta, hogy a tanyai tartás kisüzemi módszereit próbálták alkalmazni.

Ez a könyv olyan tenyésztési és tartási módszereket ír le, melyek már a nagyüzemi jellegre is figyelemmel vannak, de amellet a háztáji pulykatartás eredményeit is kedvezően segítik elő. A nagyüzemi tenyésztés szempontjai szerint mutatja be a mű azokat a fajtákat, melyek gyors növekedésükkel, jó takarmányértékcsökkentő és tojástermelő képességükkel, valamint ellenálló szervezetükkel alkalmasak a nagyüzemi tenyésztésre. A kiválasztás szempontjai mellett ismerteti a tenyésztés módszereit, a törzskönyvezést, keltetést és a tojástermelés kérdéseit.

Különösen előtérbe kerülnek a nagyüzemi szempontok a pulykatelep építési kérdéseinek valamint a takarmányozás és hizlalás eljárásainak leírásánál. Hasznosan egészíti ki a tenyésztési kérdéseket a pulyka egészségvédelmének ismertetése.

A szakirodalmunkból már régóta hiányzó szakkönyv hézagpótló és nagyon korszerű tanításával bizonyára hozzá fog járulni, hogy az ötéves terv végére a pulyka tenyészállomány elérje az előirányzott 300 000 db-ot, melyet a távlati tervek szerint 500 000-re kell majd felemelni.

S. Sz. F.

Lacza Béla

LÚDTENYÉSZTÉS

Mezőgazdasági, 153 old. 12 Ft (Törzsszanyag)

Baromfikivitelünk 30—35%-a lúd. Ha lúdállományunkat növelni tudjuk — s ennek megvan a lehetősége — nemcsak a hazai fogyasztást, de libamáj és lúdtoll kivitelünket is nagymértékben emelhetjük.

A baromfiállomány többsége ma minden országban tyúkfélékből adódik és a baromfitenyésztésben napjainkban végbemenő nagy fejlődés középpontjában mindenütt a „broiler” (iparszerűen nevelt rántani való csirke) előállítására áll, de azért a lúdtenyésztésben sem szabad kihasználatlanul hagyni azokat a lehetőségeket, melyek egyrészt a keresletben, másrészt pedig a hazai tartás kedvező viszonyaiban adóttak.

A szerző művében 12 lúdfajtát ismertet. Nemcsak leírást ad róluk, de értékeli is azokat a nagyüzemi tenyésztés szempontjából. A továbbiakban a ludak elhelyezésével foglalkozik. A ludak elhelyezése a háztáji gazdaságban nemigen jelent problémát, a nagyüzemi tartásban azonban már gondoskodni kell a ludak igényeinek és korának megfelelő egyszerűbb, vagy szilárdabb építésű férőhelyről.

Különösen fontos, sok új, és hasznos tanácsot tartalmazó része a könyvnek a ludak takarmányozásával, hizlalásával és a tolltermeléssel foglalkozó rész.

Befejezésül foglalkozik a szerző a ludak tenyésztésével, keltetésével és önálló fejezetben a specializálódó nagyüzemek gazdaságosabb termelési igényeinek megfelelő lúdtenyésztés üzemi formáival.

S. Sz. F.

Könyvtári szakirodalom

KÜLFÖLDI TANULMÁNYUTAK

Országos Könyvtárügyi Tanács

Évek óta látogatják a magyar könyvtárügy hivatalos kiküldöttei a Szovjetuniót, a népi demokráciákat, valamint Ausztriát, Hollandiát és más országokat, részt vesznek a FID, az IFLA ülésein, a dokumentációs, szabványosítási, bibliográfiai és szakozási nemzetközi konferenciákon. Tanulmányozzák odakint a különböző tudományos, közművelődési, szakszervezeti, szak- és gyermekkönyvtárakat, ezek szervezetét, elhelyezését, állományát, olvasószolgálatát, felszerelését, címfelveteli és szerzeményezési gyakorlatát, a fény-

képeztetési lehetőségeket, a fordítások kezelését, a Germanica és Polonica gyűjtemények elvi kérdéseit, a szaklapok szerkesztését, a könyvtárosok képzését... A külföldet járt könyvtárosok így szerzett tapasztalatait találjuk meg összegyűjtve az évenként tagolt *Külföldi tanulmányutak* című kiadvány eddig megjelent öt kötetében.

A beszámolók hivatalos jelentések lévén nem azonos szempontok szerint készültek: az egyik egészen szűkszavú, 2–3 lapra sűríti ugyanannyi hét élményét, a másik viszont 30–40 lapon igyekszik minden tapasztalatáról részletesen számot adni. Önmagában egyik sem ad teljes képet a külföld könyvtárügyéről, együtt azonban rávilágítanak arra, hogy hol, miben maradtunk le a fejlődésben, és hogy milyen eredményeinkre lehetünk büszkéek. Meglátjuk belőlük, hogy a határainkon túl dolgozó kartársak milyen erőfeszítéseket tettek az olvasók számának növelésére, a kulturális forradalom kiszélesítésére, a különböző nehézségek leküzdésére, mit értek el, hol vallottak kudarcot, és sok útmutatást találunk bennük saját munkánk megjavítására. Az, aki még nem utazott külföldre, egy kis „kitekintést” kap; aki maga is járt az ismeretett intézményeknél, felelevenítheti, és új szempontokkal gazdagíthatja élményeit; aki pedig ezután megy külföldre tapasztalatcserére, hasznos útmutatást kap arra, hogy milyen könyvtárakat keressen fel, és hogy mit tanulmányozzon ott. A sorozat szerkesztője, Gerő Gyula a összeállítással hasznos és jó munkát végzett.

A tanulmányutaknak kötetben való összegyűjtése az 1961-es (5.) kötettel befejeződött. A beszámolók a jövőben nem éves összeállításokban jelennek meg, hanem a *Könyvtári Figyelő* hasábjain. A változásnak feltétlen vannak előnyei — a gyorsabb megjelenés és a nagyobb nyilvánosság —, de van egy nagy hátránya is: nem fogunk a külföld könyvtárügyéről ilyen összefüggő áttekintést kapni.

Jenőfi M. Imre

ÚTMUTATÓ A TANSZÉKI KÖNYVTÁRAK KEZELÉSÉRE

A Debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem Könyvtára, 120 old.

Az egyetemi könyvtárhálózatok eredményes működése nagymértékben függ a tanszéki, intézeti könyvtárak munkájától. A tanszéki könyvtárosokat feladataik ellátásában a központi könyvtárak időnként tájékoztatók, útmutatók kiadásával is támogatják. E módszertani kiadványok kötetei között rangos helyet foglal el a Debreceni Egyetemi Könyvtár most megjelent Útmutatója, amely a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem könyv-

tári hálózatához tartozó 29 tanszéki tagkönyvtár szakszerű kezeléséhez nyújt segítséget.

Az Útmutató szerkezeténél fogva több a működési szabályzatnál, és inkább alapfokú könyvtárosi ismeretek gyűjteményének tekinthető. Tartalmilag egyes részei felülmúlják a hasonló módszertani segédletek színvonalát. Mindjárt az első fejezet magas elvi síkon foglalkozik a könyvtáros, a könyvtár és a könyvtári hálózatok (központi könyvtár és a tanszéki könyvtár) időszerű kérdéseivel. A világos okfejtéssel és tömör könyvtári nyelvezettel megírt bevezető részeket a könyvtári munka egyes területeinek, a gyarapítás, katalógizálás, szakozás stb. tudnivalóinak leírásai követik. E fejezetek sok tanulsággal szolgálnak nem csupán a debreceni, hanem bármely könyvtár munkatársai számára is. Így például igen jó útbaigazítást ad a tárgyi betűrendes katalógus elkészítéséhez a tárgyszavazás szabályainak felsorolása, vagy a raktározáshoz a Cutter-rendszer világos ismertetése.

Helyes, hogy az Útmutató közöl ügyrendi szabályokat is, azonban a felhozott példák közül némelyik túl vázlatos. Igényességre törekszik, de kissé túlzott követelményeket is támaszt, például a tanszéki könyvtárak ügyvitelében. A tanszékek ugyanis általában még nincsenek a fejlődésnek azon a fokán, hogy az Útmutatóban előírt éves munkaterv, valamint a beszámoló jelentés követelményeinek megfeleljenek. Kár, hogy a művelődésügyi miniszter által előírt statisztikai adatszolgáltatásra vonatkozólag sem nyújt tájékoztatást az útmutató. Hasznos lett volna a statisztikai jelentés adatainak értelmező magyarázata mellett — egy tanszéki könyvtár adatainak felhasználásával — a fontos nyomtatvány szabályszerű kitöltésének a szemléltetése is. Végül fogyatékosága a nagy szakudással megszerkesztett munkának, hogy nincsen tartalomjegyzéke vagy tárgymutatója. E kisebb hiányosságokat ellensúlyozza az Útmutató tartalmi gazdagsága. Megállapíthatjuk, hogy a Debreceni Egyetemi Könyvtár hálózati tapasztalatainak közreadásával a tanszéki könyvtárosok számára írt, nem túlságosan kiterjedt szakirodalmunkat jelentékeny munkával gyarapította.

dr. Móra László

Az idegen nevek és címek kiejtése

Roger Chateaneu	= Rozsé Sátonó
Roger Garaudy	= Rozsé Gáródy
Karel Schultz	= Kárel Sulc
Norbert Casteret	= Norber Kasztré

Bibliográfiák

MAGYAR
BELKERESKEDELEMI
SZAKBIBLIOGRÁFIA
1950—1960

Belkereskedelmi Kutató Intézet, 1962. 206 old.

A fenti munka, melyet Farkas Jenőné állított össze Tasnádi Attila közreműködésével, a *Belkereskedelmi Kutató Intézet Szakbibliográfiái kiadványok* sorozatának második köteteként jelent meg. Tartalmazza az 1950 és 1960 közötti években Magyarországon megjelent magyar nyelvű, belkereskedelemmel foglalkozó szakirodalom termékeinek — könyveknek, cikkgyűjtemények cikkeinek, továbbá a fontosabb folyóirat-, szak- és napilap-cikkeknek — bibliográfiai adatait.

A bibliográfia 22 szakcsoportban sorolja fel mintegy 2400 tételből álló anyagát. Az egyes szakcsoportokon belül — szükség szerint — további alcsoportosításban közli a címeírásokat. Az egyes bibliográfiai egységek teljes címeírása csak egy szakcsoportban fordul elő; az érintkező témacsoportoknál azonban utalók találhatók.

Ez a könyvészeti mű jórészt másodkézből veszi anyagát, és bizonyos mértékű párhuzamosságot jelent más magyar közgazdasági bibliográfiai kiadványokkal, különösen pedig a Hajdu Elemérné, Hámosi Béla és Haraszthy Gyula szerkesztésében „Tervgazdasági, statisztikai és számviteli bibliográfia” címmel kiadott sorozat eddig megjelent köteteivel. Önkéntelenül felvetődik tehát az a kérdés: van-e az itt ismertetett bibliográfiára szükség? Létjogosultságát az az előnye indokolja más, szélesebb körű közgazdasági tárgyú könyvészettel szemben, hogy regisztrálja egy népgazdasági ág kérdéseiről 11 év alatt megjelent irodalmat, és így a belkereskedelem irodalma együtt, egy összeállításban található. Ezért nemcsak megkönnyíti a közgazdasági kutatóknak és a gyakorlati szakembereknek az irodalom felkutatásával járó, időtrabló, fáradságos munkáját, hanem segítséget is nyújt mindazoknak a belkereskedelmi dolgozóknak, akik fejleszteni kívánják szakmai tudásukat.

A kötetet kiegészítő „Betűrendes mutató” alfabetikusan sorrendben közli a szerzők nevét és a szerző nélküli művek címét.

A „Felhasznált folyóiratok jegyzéké”-nek fejezetét áttekintve, feltűnik, hogy a szerkesztők mellőzték számos folyóiratnak, illetve szaklapnak, továbbá a feldolgozott témakör szempontjából legfonto-

sabb hivatalos lapoknak, a napilapok közül pedig például a „Népszabadság”-nak feldolgozását. A következőkben csak néhány kiragadott példát említünk meg a mellőzött folyóiratokra, melyekben fontos, belkereskedelmi vonatkozású cikket találtunk: *Bankszemle, Baromfiipar, Hűtőipar, Kereskedelmi Értesítő, Közlekedési Közlöny, Népi Ellenőrzés.*

Tuszkau Antónia

Nagy Dezső

A MUNKÁSDAL
ÉS MUNKÁSFOLKLÓR
MAGYAR SZAKIRODALMA

A magyar munkásfolklórt nem régóta, csak egy évtizede gyűjtik, összefoglaló kézikönyv még nem tárgyalja, ezért Nagy Dezső különösen hasznos, a további kutatásokat megalapozó munkát végzett e bibliográfia összeállításával.

Az ötven oldalas kiadványa a szerzők, illetve a címek ábécé-rendjében sorolja fel a mozgalmi és egyéb munkásdal-kiadványokat és folklorisztikai cikkeket, a nyomtatásban megjelenteken kívül kézirat forrásokat is. Gyűjtőköre széles: nemcsak a szorosán vett népi szövegeket, hanem a műköltészet mozgalmi jellegű alkotásait is felöleli, nemcsak az ipari munkásság dalait veszi számba, hanem a földmunkás- és summásélet néprajzi emlékeit is, a régi céhszokásokra éppúgy kiterjeszkedik, mint a választási rigmusokra és a históriás énekekre vagy a munkásszínjátás és a szavalókórusok hagyományaira. Gyűjtésének eredménye ötszázhuszonhárom bibliográfiai tétel.

A legrégebbi adat: *Magos Ernő: Költeményei egy elevennek. Ajánlattal egy halotthoz. Szabadon Herwegh György után. Pest. 1848.* Lehetne vitakozni arról, hogy egy német műköltő forradalmi verseinek magyar fordítása beillik-e ebbe a gyűjteménybe; alkalmasint azért került ide, mert kiadója Táncsics Mihály. Bizonyára túlzás volt fölvenni Darmay Viktor (1850—1878) versfüzeteit is, pusztán azért, mert egyik költeménye a Párizsi Kommunáról szól. Eljárását az összeállító így okolja meg: „A munkásdal fogalma hazai viszonylatban még nincs kellőképpen tisztázva. Ezért tágitottuk kissé a gyűjtött címanyagot, olyan művekre is, melyek ugyan elsődlegesen nem vonhatók a munkásfolklór címszó alá, de az összehasonlításnál nélkülözhetetlenek.” Valóban, jobb, ha egy bibliográfia néhány fölösleges adatot tartalmaz, mint ha hiányos. Itt-ott azonban hiányt is tapasztalunk, kimaradt pl. Barabás Tibor *Egy bányász élete* című könyve, mely nem annyira regény, mint inkább egy öreg bányász önéletrajzi elbeszélése.

— ká —

A VIII. PÁRTKONGRESSZUS tanulmányozásához cikk-katalógust készített a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár a Könyvtár tudományi és Módszertani Központtal közösen. A gyűjteményt sokszorosított katalóguscédulákon küldték meg a könyvtáraknak, melyek folyamatosan kiegészíthetők a kongresszus befejezése után megjelent irodalommal. A tárgyköri katalógust mind az előadók, mind a résztvevők jól használhatják majd az 1963. évi politikai oktatásban.

Említést érdemel a Tatabányai Megyei Könyvtár Két kongresszus között című bibliográfiája is. A könyvalakban megjelent kiadvány gazdag szemelvény anyagon keresztül mutatja be a VIII. kongresszus óta elért gazdasági és kulturális fejlődésünket. (H.)

NEW-YORKBAN elképesztő méreteket ölt a pornográf könyvek forgalma. A rendőrség időnként razzliát tart a boltokban és a zug-kölcshelyeken. A lefoglalt szennyirodalom több mint egymillió kötet. (L.)

TANULMÁNYI KIRÁNDULÁST SZERVEZETT a Bács-Kiskun megyei SZMT könyvtár. A kétnapos budapesti út költséget a szakszervezeti bizottságok fizették, ezzel is jutalmazva az áldozatkész, lelkes könyvtárosokat, akik feladatukat társadalmi munkában látják el.

A tanulmányút keretében a könyvtárakon kívül megtekintették az Országházat és az Atheneum nyomdát is. A budapesti könyvtárak és a nyomda meglátogatása nagy élményt nyújtott a résztvevőknek, az együtt töltött két nap pedig alkalmas volt arra is, hogy egymást, egymás munkáját megismerjék. A gondosan szervezett kiránduláson ebben az évben 25-en vettek részt.

Az SZMT könyvtár nemcsak saját hálózatába tartozó könyvtárosokat hívott meg a kirándulásra, hanem 8 nagyobb üzemi műszaki könyvtárára is. A műszaki könyvtárosok a Technika Hazának könyvkilátását és az Országos Műszaki Könyvtárt is megtekintették. A műszaki könyvtárosok örömmel fogadták a kezdeményezést.

ÓCSÁRDON, a cigányfaluban látogatást tettek a Pécsi Megyei Könyvtár munkatársai és a családi otthonokban környezettanulmányt végeztek, melyből sok tanulságos tapasztalatot szűrték le. Az esti összefüggésen Móra Ferenc két novelláját olvasták fel az egybegyűlt kb. 50-60 főnyi hallgatóságnak. A cigányok nagy érdeklődéssel hallgatták végig az előadást s kérték, hogy máskor is keressék fel őket, s tartsanak számukra filmvetítést is. (J.)

KÖNYVTÁROSOKAT ÉS KÖNYVTERJESZTŐKET jutalmazták meg a műszaki könyvnapok alkalmából. A megjutalmazottak közül az alább felsorolt könyvtárosok több éve kiváló munkát végeztek a műszaki irodalom népszerűsítésében: Bugár Attila, a Baranya megyei Állami Építőipari Vállalat szakszervezeti és műszaki könyvtárosa; Hegyi Nándor, a Csepel Autógyár műszaki könyvtárosa; Koronczay Béla, a Duna Vasmű műszaki könyvtárosa; Németh István, az Ajkai Üvegyár szakszervezeti könyvtárosa; Ribicska Raymondné, a Magyar Gyapjúfonó- és Szövőgyár szakszervezeti és műszaki könyvtárosa; Szechy Dezsőné, a Klement Gottwald Villamosági Gyár műszaki könyvtárosa; Szolcsányi Mihály, a Salgótarjáni Bányász művelődési otthon könyvtárosa; Titz Rezső, a Budapesti Tésztagyár szakszervezeti könyvtárosa.

ÉRDEKES AJÁNLO BIBLIOGRÁFIÁKAT adott ki a Szolnoki Megyei Könyvtár. Mezőgazdasági szakembereknek időszerű természeti kérdésekről állított össze rövid jegyzéket, a magyar munkásmozgalom szolnoki kiállításához a mozgalom országos és megyei vonatkozású kiadványait foglalta jegyzékbe; a könyvbarát napokon szereplő írók munkásságáról pedig több egylevelű kiadványt jelentett meg. A könyvtár remélhetőleg 1963-ban folytatja jó kezdeményezését a különböző irodalmi ünnepség-sorozatok megrendezésével, és több neves író tív meg ezekre az eseményekre. Így a most megindított szerzői sorozatuk irodalmi életünk legjobb képviselőinek munkásságát feltáró bibliográfiákkal gazdagodik majd.

Hasonló jellegű kiadvány a Kaposvári Megyei Könyvtár ajánló könyvjegyzéke is, melyet a város felszabadulásának 18. évfordulójára rendezett hagyományos irodalmi napok alkalmából készített.

E bibliográfia az ünnepség-sorozaton résztvevő írók, többek között Csorba Győző, Fodor András, Földes János, Galgóczy Erzsébet, Györe Imre, Mörzcs Virág, Szász Imre, Takáts Gyula, Tamási Áron és Zek Zoltán életéről, műveiről ad áttekintést. A kaposváriak mostani kiadványa méltó régebbi, színvonalas kiadványaihoz. (H.)

AZ ÁLLATTENYÉSZTŐK SZÁMÁRA készültek ajánló jegyzékek Adánd, Balatonszemes és Kötcsé (Somogy m.) községi könyvtárának átlományáról. Az annotált, sokszorosított jegyzékek a falusi könyvtárak törzsalományába tartozó legfontosabb műveket sorolják fel. A füzeteket a jövőben Somogy megye valamennyi községe számára kiadja a megyei könyvtár. (H.)

MEZŐGAZDASÁGI KÖNYVTÁROSOK TÁJEKOZTATÓJA címmel új hálózati híradó indult. Az OMGK új kiadványa a mezőgazdasági könyvtárhálózat tagkönyvtárainak széleskörű tájékoztatását tűzte ki célul, illetve azt, hogy más hálózatok könyvtárait is megismeresse az agrárkönyvtárak problémáival. A tájékoztató 1963-tól kezdve negyedévenként jelenik meg. (H.)

AZ ORSZÁGOS PEDAGÓGIAI KÖNYVTÁR megvizsgálta a Szabolcs megyei iskolai könyvtárhálózatot. A vizsgálathoz a megye tanácsi hálózatának könyvtárosa hasznos segítséget nyújtottak. A megyei könyvtár a jövőben módszertani és bibliográfiai segítséget nyújt a tanácsok oktatási osztályainak és a nagyobb iskolai könyvtáraknak. (P. T.)

KETMILLIO FORINT könyvbeszerzési összeget bocsátot a Fővárosi Tanács a Szabó Ervin Könyvtár rendelkezésére az elmúlt év befejezése előtt. Az összeg nagy segítséget jelent a könyvellátás megjavításában. (H.)

JÁSZAPÁTI község könyvtárában a múlt év tavaszán csoportos látogatáson vettek részt a „velemi” termelőszövetkezet tagjai. (Erről lapunk is beszámolt annak idején.)

A látogatás eredményeként a tsz központjában könyvkölcsönzőt létesítettek. Az egy éve működő kis könyvtárból ma már a tagok 18%-a olvas rendszeresen, és a második negyedévben megkészenedezett a mezőgazdasági szakkönyvek forgalma. A tsz elnök több alkalommal tartott könyvismertetőt az új mezőgazdasági szakkönyvekről. A jó kezdet tehát eredményes munkával folytatódik. (H.)

ИЗ СОДЕРЖАНИЯ

- Библиотечные планы после съезда партии (1);
- СИКСАИ Денеш*: Научная информация на переднем плане (5);
- ШИМО Тибор*: Читательское движение библиотеки Чепельского металлургического комбината II (6);
- КИШФАЛУДИ Шандор*: Некоторые опыты движения друзей книг (9);
- ФОДОР Андраш*: Уроки измерения фондов сельских библиотек (11);
- ПАПП Атилла*: Проблемы обеспечения техническими книгами городской библиотеки в городе Казинцбарчика (13);
- БОДОР Ференце*: Из дневника профсоюзного библиотекаря (17);
- АРАТО Игнаце*: Общественные работники помогают вербовке читателей в городе Карцаг (22);

FROM THE CONTENTS

- Planning of library activities after the Party Congress (1);
- Dénes Szikszay*: Scientific information in the foreground (5);
- Tibor Simó*: The Readers' Movement at the „Csepel Works” II. (6);
- Sándor Kisfaludi*: Some experiences of the „Book Friend” Movement (9);
- András Fodor*: The use of stock surveys in connection with Village Libraries (11);
- Attila Papp*: Problems of technical book supply at the Kazincbarcika Town Library (13);
- Mrs. Ferenc Bodor*: From the diary of a trade-union librarian (17);
- Mrs. Ignác Arató*: Volunteers in the canvassing of readers at Karcag (22);

AUS DEM INHALT

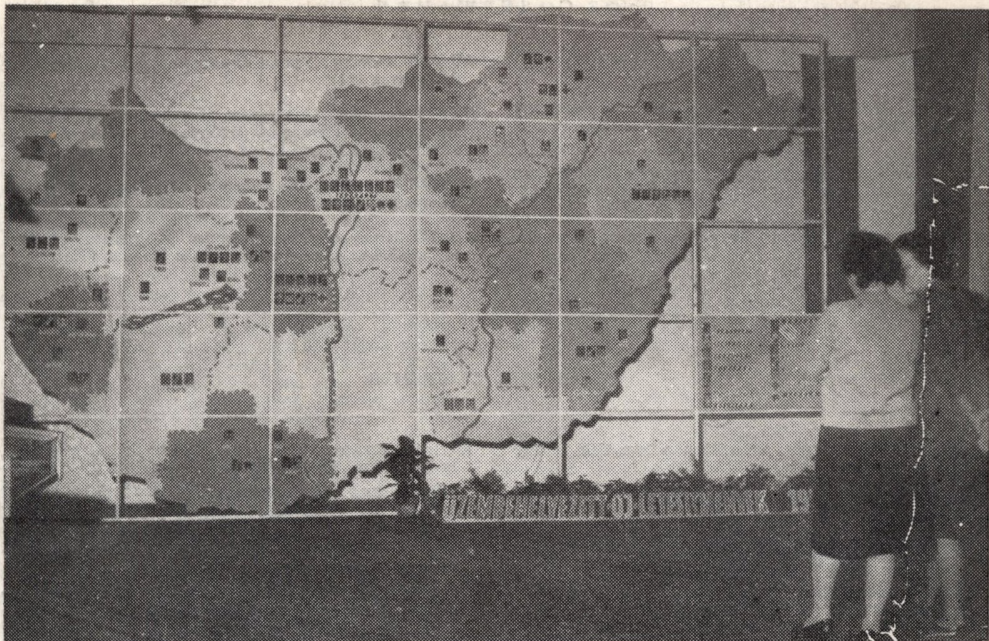
- Bibliothekarische Vorhaben nach dem achten ungarischen Parteitag (1);
- Dénes Szikszay*: Die wissenschaftliche Information im Vordergrund; (5)
- Tibor Simó*: Über die Leserbewegung in den „Csepel” Eisen- und Metallwerken [2.] (6);
- Sándor Kisfaludi*: Über einige Erfahrungen der Bücherfreund-Bewegung (9);
- András Fodor*: Erfahrungen der Bestandsanalyse in den Gemeidebibliotheken (11);
- Attila Papp*: Das Problem der Versorgung mit technischen Fachbüchern der Stadtbibliothek von Kazincbarcika (13);
- Frau F. Bodor*: Aus dem Tagebuch einer Gewerkschaftsbibliothekarin (17);
- Frau I. Arató*: Gesellschaftliche Hilfskräfte in der Leserbewegung in Karcag (22);

KÖNYVTÁRI SZAKCIKKEINK SZERZŐI

Arató Ignácné, a Karcagi Városi Könyvtár vezetője; *Bodor Ferencné*, a Szombathelyi Ady Endre MÁV művelődési otthon könyvtárosa; *Fodor András*, a Könyvtártudományi és Módszertani Központ munkatársa; *Horváth Gabriella*, a Szentendrei Járási Könyvtár igazgatója; *Kellner Béla*, a Kaposvári Megyei Könyvtár igazgatója; *Kisfaludi Sándor*, a Hazafias Népfront Országos Tanácsának munkatársa; *Kondor Istvánné*, a Művelődésügyi Minisztérium Könyvtárosztályának vezetője; *Dr. Nagy János*, a Szolnoki Megyei Könyvtár igazgatója; *Papp Attila*, a Kazincbarcikai Városi Könyvtár

vezetője; *Dr. Podonyi András*, az Országgyűlési Könyvtár h. igazgatója; *Rózsa György*, a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtárának igazgatója; *Simay Norbert*, a Textiles Szakszervezet III. ker. területi könyvtárának vezetője; *Simó Tibor*, a Csepel Vas- és Fémművek Vasas Szakszervezet TB. Kultúrosztályának munkatársa; *Dr. Szikszay Dénes*, az Egyetemi Könyvtár munkatársa; *Tóth András*, az Egyetemi Könyvtár osztályvezetője; *Vértesy Miklós*, az Egyetemi Könyvtár osztályvezetője; *Weger Imre*, az MTA Könyvtárának osztályvezetője.

Ára: 4,— Ft

A Központi Statisztikai Hivatal Könyvtárának pártkongresszusi kiállítása
(Jánosi Ferenc felvételei)

